T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AİLE AİDİYETİ VE ŞİDDET EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Sultan KİREMİTCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

Danışman
Doç. Dr. Nur Feyzal KESEN

KONYA - 2020

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE AİLE AİDİYETİ VE ŞİDDET EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Sultan KİREMİTCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

Danışman
Doç. Dr. Nur Feyzal KESEN

KONYA - 2020

İÇİNDEKİLER

SİMGELER VE KISALTMALAR v

ÖZET vi

SUMMARY vii

1. GİRİŞ 1

1.1. Araştırmanın Amacı 3

1.2. Araştırmanın Alt Amaçları 3

1.3. Araştırmanın Önemi 5

1.4. Ergenlik Dönemi 6

1.4.1. Ergenlik Döneminde Fiziksel Gelişim 6

1.4.2. Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim 7

1.4.3. Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim 8

1.5. Aile ve Aile Aidiyeti 8

1.5.1. Aile, Aidiyet ve Aile Aidiyeti 8

1.5.2. Ergenlik Döneminde Aile İlişkileri ve Aile Aidiyeti 11

1.5.3. Aile Aidiyeti ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Bazı Çalışmalar 12

1.6. Şiddet ve Şiddet Eğilimi 18

1.6.1. Şiddet ve Şiddet Eğilimi Kavramı 18

1.6.2. Şiddet Türleri 19

1.6.3. Ergenlik Döneminde Şiddetin Oluşmasında Etkili Faktörler 21

1.6.4. Şiddet Eğilimi ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Bazı Çalışmalar 27

1.7. Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişki 31

2. GEREÇ VE YÖNTEM 33

2.1. Araştırmanın Modeli 33

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 33

2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları 34

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu 34

2.3.2. Aile Aidiyeti Ölçeği 34

2.3.3. Şiddet Eğilimi Ölçeği 35

2.4. Araştırma Verilerinin Toplanması 36

2.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi 36

2.6. Araştırmanın Etik Boyutu 37

2.7. Araştırmanın Varsayımları 38

2.8. Araştırmanın Sınırlılıkları 38

3. BULGULAR 39

4. TARTIŞMA 67

4.1. Katılımcıların Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Bağımsız Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi 67

4.1.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 67

4.1.2. Yaş Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 68

4.1.3. Eğitim Görülen Okul Türü Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 69

4.1.4. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 71

4.1.5. Ailenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 72

4.1.6. Yaşamın Çoğunun Geçtiği Yer Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 74

4.1.7. TV veya İnternet Kullanım Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 75

4.1.8. Aileyle Zaman Geçirme Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 76

4.1.9. Kültürel veya Sportif Aktiviteyle İlgilenme Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi..... 77

4.1.10. Eğitime Devam Ederken Barınılan Yer Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi..... 77

4.1.11. Anne ve Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 78

4.1.12. Anne ve Baba Çalışma Durumu Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi 81

4.1.13. Aile Yapısı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi..... 82

4.1.14. Ailenin Tutumu Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi..... 83

4.1.15. Aile İçerisinde Şiddete Maruz Kalma ve Aile İçerisinde Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Aile İçerisinde Şiddete Tanık Olma ve Aile İçerisinde Şiddete Tanık Olma Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi..... 85

4.1.16. Okulda Şiddete Maruz Kalma ve Okulda Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Okulda Şiddete Tanık Olma ve Okulda Şiddete Tanık Olma Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi..... 89

4.1.17. İnternette veya TV de Şiddete Tanık Olma ve İnternette veya TV de Şiddete Tanık Olma Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi..... 91

4.2. Katılımcıların Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi 93

5. SONUÇ VE ÖNERİLER..... 98

5.1. Sonuçlar..... 98

5.2. Öneriler..... 101

6. KAYNAKLAR 105

7. EKLER 112

EK-A: Kişisel Bilgi Formu 112
EK-B: Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ) 115
EK-C: Şiddet Eğilimi Ölçeği- Örnek Maddeler 116
EK-D: Etik Kurul Onayı 117
EK-E: Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni 118
EK-F: Şiddet Eğilimi Ölçeği Kullanım İzni 119
8. ÖZGEÇMİŞ 120

SİMGELER VE KISALTMALAR

AAK : Aile Araştırma Kurumu

AAÖ : Aile Aidiyeti Ölçeği

KSGM : Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

SPSS : Statistical Package for Social Sciences

ŞEÖ : Şiddet Eğilimi Ölçeği

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK : Türk Dil Kurumu

WHO : World Health Organization

ÖZET

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Lise Öğrencilerinde Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Sultan KİREMİTCİ
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ/KONYA-2020

Bu çalışmada lise öğrencilerinin aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının ve aile aidiyeti ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Nicel araştırma deseninde tasarlanan çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Konya ilinin Seydişehir ilçesinde bulunan liselerde 11**.** ve 12. sınıflarda eğitim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmada herhangi bir örneklem seçimi yapılmadan tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma grubu 616' sı kadın 537' si erkek olmak üzere toplam 1153 kişiden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu", "Aile Aidiyeti Ölçeği" ve "Şiddet Eğilimi Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem t testi, tek yönlü ANOVA testi ve Pearson Korelasyon testi kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda okul türü, kardeş sayısı, ailenin aylık geliri, yaşamın çoğunun geçirildiği yer, aileyle zaman geçirme sıklığı, eğitime devam ederken barınılan yer, anne-babanın eğitim durumu, babanın çalışma durumu, ailenin tutumu, aile içerisinde şiddete maruz kalma durumu ve aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklığı, aile içerisinde şiddete tanık olma durumu ve aile içerisinde şiddete tanık olma sıklığı, okulda şiddete maruz kalma durumu, okulda şiddete tanık olma durumu ve okulda şiddete tanık olma sıklığı, internette veya TV de şiddete tanık olma durumu ve internette veya TV de şiddete tanık olma sıklığı değişkenleri ile aile aidiyeti arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsiyet, yaş, okul türü, ailenin aylık geliri, TV veya internet kullanım sıklığı, aileyle zaman geçirme sıklığı, kültürel veya sportif bir aktiviteyle ilgilenme durumu, anne eğitim durumu, ailenin tutumu, aile içerisinde şiddete maruz kalma durumu, aile içerisinde şiddete tanık olma durumu, okulda şiddete maruz kalma durumu, okulda şiddete tanık olma durumu ve okulda şiddete tanık olma sıklığı, internette veya TV de şiddete tanık olma sıklığı değişkenleriyle şiddet eğilimi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Aile aidiyeti ile şiddet eğilimi arasında düşük düzeyde, negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Aile; aile aidiyeti; ergenlik dönemi; şiddet; şiddet eğilimi.

SUMMARY

REPUBLIC OF TURKEY
SELÇUK UNIVERSITY
HEALTH SCIENCES INSTITUTE

Investigation of the Relationship Between Family Belonging and Violence Tendency in High School Students

Sultan KİREMİTCİ
Department of Social Work

MASTER THESIS / KONYA-2020

In this study, it was aimed to investigate whether the family belonging and violence tendency levels of high school students differ according to various variables and the relationship between family belonging and violence tendency. Relational screening model was used in the study designed in the quantitative research design. The universe of the research consists of students studying in the 11th and 12th grades in high schools in Seydişehir, Konya. In the research, the entire universe was tried to be reached without any sample selection. The research group consists of 1153 people, 616 of which are women and 537 of which are men. "Personal Information Form", "Family Sense of Belonging Scale" and "Violence Tendency Scale" were used to collect research data. Independent sample t test, one way ANOVA test and Pearson Correlation test were used in the analysis of the data.

As a result of the analysis, significant relationship was found between the type of school, the number of siblings, the monthly income of the family, the place where most of the life is spent, the frequency of spending time with the family, the place to stay while education period, the educational status of the parents, the working status of the father, the attitude of the family, the state of exposure to violence in the family and the frequency of exposure to violence in the family, the state of witnessing violence in the family and the frequency of witnessing violence in the family, the state of exposure to violence in the school, the state of witnessing violence in the school and the frequency of witnessing violence in the school, the state of witnessing violence on the Internet or TV and the frequency of witnessing violence on the Internet or TV variables and family belonging. Significant relationship was found between gender, age, the type of school, the monthly income of the family, frequency of using TV or internet, the frequency of spending time with the family, interest in a cultural or sportive activity, the educational status of mother, the attitude of the family, the state of exposure to violence in the family, the state of witnessing violence in the family, the state of exposure to violence in the school, the state of witnessing violence in the school and the frequency of witnessing violence in the school, the frequency of witnessing violence on the Internet or TV variables and violence tendency. Low-level, negative direction a significant relationship was found between family belonging and violence tendency.

Key Words: Adolescence; family; family belonging; violence; violence tendency.

1. GİRİŞ

Günümüzde şiddet hayatın her alanında görülmeye ve yaygınlaşmaya başlamıştır (Uz 2018). Özellikle ergenlik döneminde meydana gelen şiddet olaylarının yaygınlığı dikkat çekici boyuttadır (WHO 2002, Nair 2018). Ergenlerin şiddetin mağduru ve faili olduğu durumların fazlalığı araştırmalarda da göze çarpmaktadır. Nitekim İstanbul' da 3483 lise ikinci sınıf öğrencisiyle yapılan bir çalışmada son bir yıl içerisinde en az bir kez kavgada bulunanların oranı grubun yaklaşık yarısı, hayatı boyunca en az bir kez başkasını yaralayanların oranı %26,3, bir çeteye girdiğini belirtenlerin oranı %10 bulunmuştur (Ögel ve ark 2005). Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporu (2007)' na göre ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin son üç ay içerisinde %22' si fiziksel şiddete, %53' ü sözel şiddete, %36,3' ü duygusal şiddete, %15,8' i cinsel şiddete maruz kaldığını; %35,5' i fiziksel şiddet, %48,7' si sözel şiddet, %27,6' sı duygusal şiddet, %11,7' si cinsel şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Sakarya' da 8724 lise ikinci sınıf öğrencisiyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin %39,43' ü annesi, %28,88' i babası, %33,03' ü abisi, %30,81' i ablası, %47,3' ü kardeşi, %34,58'i öğretmenleri tarafından fiziksel şiddete uğradığını belirtmiştir (Genç 2016).

Şiddetin yalnızca mağduru veya faili değil onların çevresini de etkilediği dolayısıyla zararlarından toplumun geniş bir kesiminin etkilendiği söylenebilir (WHO 2002). Şiddetin psikolojik, ekonomik, sosyal vb. birçok anlamda vereceği bu zararların yanında önlenmediği takdirde normalleşmeye devam edeceği ve nesilden nesile aktarılacağı dolayısıyla toplumda giderek yaygınlaşacağı ifade edilebilir (Özgür ve ark 2011, Nair 2018).

Ailenin ergenlerin saldırgan davranışlar geliştirmesinde önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Aile içerisinde çocuklara veya diğer aile bireylerine yönelik saldırgan davranışların olması, ebeveynler arasında sorunlu ilişkinin olması, ebeveynlerin çocukları ihmal etmesi, ebeveynler ve çocuklar arasında duygusal bağın eksik olması ergenlerde saldırgan davranışların oluşmasında etkili olan unsurlardandır. Ailesinden ilgi ve sevgi göremeyen ergenler bu ilgi ve sevgiyi görebilmek ve ailelerinin dikkatini çekebilmek için saldırgan davranışlara başvurabilir (Gudžinskienė ve Burvytė 2017)

Bunun yanı sıra aile içi birçok problemin yaşandığı, ilgisiz, sevgisiz, çatışmalı, anlayışsız ve düzensiz bir aile ortamında büyüyen çocukların suça yönelme ihtimalinin yüksek olduğu bilinmektedir (Yörükoğlu 2012). Sağlıklı bir şekilde işlevlerini yerine getiremeyen ailelerin suça yönelmenin yanı sıra madde kullanımı gibi farklı pek çok sosyal sorunun oluşumunda da etkili olduğu söylenebilir (Camadan ve ark 2017). Bunun yanı sıra çocukluk döneminde şiddete maruz kalmanın ve tanık olmanın ilerleyen dönemlerde şiddet davranışının yanı sıra çeşitli suçlara yönelmede de etkili olduğu söylenebilir (Genç 2016). Nitekim Eryalçın ve Duyan (2016)' ın suça sürüklenen 16-25 yaşları arasındaki çocuk ve gençlerle gerçekleştirdiği çalışmasında katılımcıların %42' si aile içerisinde şiddet gördüğünü ifade etmiştir. Bu bağlamda aileden ilgi, güven ve sıcaklık görmemek ve ailesi tarafından şiddete maruz kalmak suça yönelmede risk faktörü olarak değerlendirilmiştir (Eryalçın ve Duyan 2016). Ailenin şiddete yönelmeyi de içinde barındıran birçok sorunlu davranışın oluşumunda ve önlenmesinde etkili olduğu ortadadır. Aile aidiyetinin de şiddetin oluşumunda ve önlenmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Şiddet olaylarının sıklıkla görüldüğü ergenlik döneminde aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin yanı sıra ergenlerin şiddet eğilimi ve aile aidiyeti üzerinde etkili olan unsurları anlamanın önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda oluşturulan çalışmanın içeriğine aşağıda yer verilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde ergenlik döneminin özelliklerine, aile, aidiyet ve aile aidiyeti kavramlarının açıklamalarına, ergenlik döneminde aile ilişkileri ve aile aidiyeti konusuna, aile aidiyeti ile ilgili yapılan çalışmalara, şiddet ve şiddet eğilimi kavramlarının açıklamalarına, şiddet türlerine, şiddetin oluşmasında etkili olan faktörlere ve ergenlik döneminde şiddetin oluşmasında etkili olan faktörlere, şiddet eğilimi ile ilgili yapılan çalışmalara, aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. İkinci bölümünde ise araştırmada kullanılan gereç ve yönteme yer verilmiştir. Üçüncü bölümde çalışmanın bulguları aktarılmış ve bu bulgular dördüncü bölümde tartışılmıştır. Beşinci bölümde ise sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin aile aidiyeti ile şiddet eğilimi arasında ilişki olup olmadığının ve aile aidiyeti ve şiddet eğiliminin yaş, cinsiyet, gelir gibi bağımsız değişkenler açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda belirlenen alt amaçlara aşağıda yer verilmiştir.

1.2. Araştırmanın Alt Amaçları

Araştırmanın alt amaçları aşağıda soru şeklinde sıralanmıştır:

1. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi eğitim görülen okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
5. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
6. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi yaşamın çoğunun geçtiği yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi TV veya internet kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi aileyle zaman geçirme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi kültürel veya sportif aktiviteyle ilgilenme değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi eğitime devam ederken barınılan yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
11. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

12. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
13. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
14. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi baba çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
15. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi aile yapısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
16. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi algılanan aile tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
17. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi aile içerisinde şiddete maruz kalma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
18. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
19. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi aile içerisinde şiddete tanık olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
20. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi aile içerisinde şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
21. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi okulda şiddete maruz kalma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
22. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi okulda şiddete maruz kalma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
23. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi okulda şiddete tanık olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
24. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi okulda şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
25. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi internette veya TV de şiddete tanık olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
26. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi internette veya TV de şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

27. Katılımcıların aile aidiyeti ve şiddet eğilimi düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Hayatın her döneminde görülmesi muhtemel olan şiddet davranışlarının öfke kontrolünü sağlamada güçlük çekilen, dürtüsellik ve fevriliğin fazla olduğu, tepkilerin aşırı bir şekilde verildiği ve engellenmeye karşı toleransın azaldığı ergenlik döneminde görülme ihtimalinin daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Şiddetin mağduru ve faili olan ergen sayısının giderek arttığı ve bu şiddet olaylarından ergenlerin olumsuz etkilendiği görülmektedir (Haskan 2009). Şiddetin ergenler üzerinde birçok olumsuz etkisi vardır. Toplumun şiddet davranışı sergileyen ergenleri etiketleme eğiliminde olması sebebiyle ergenler toplumdan uzaklaşabilmektedir. Bunun yanı sıra şiddet davranışları sebebiyle arkadaşları tarafından da dışlanabilmekte ve bu sebeple yalnızlaşabilmektedir. Toplumdan ve arkadaşlarından uzaklaşan ergenin suça yöneleceği söylenebilir. Okuldan atılma, yasal sorunlar, ruhsal sorunlar ve davranış sorunları yaşanması muhtemel olan diğer olumsuzluklardır (Ögel ve ark 2005).

Ailenin birçok sağlık sorununda ve sosyal sorunda koruyucu faktör olduğu bunun yanı sıra yetersiz ebeveyn desteği, aile içi şiddet, ebeveynler arasındaki bağın zayıf olması gibi pek çok ailevi sorunun bireyin madde kullanımı, şiddet gibi olumsuz davranışlar sergilemesine neden olduğu görülmektedir (Lezin ve ark 2004, Bean ve ark 2016, Salvy ve ark 2016, Sormunen ve ark 2018). Bireyleri ruhsal, fiziksel ve sosyal yönden olumsuz etkileyen şiddet davranışlarının (Bebiş ve ark 2014) oluşumunda ve önlenmesinde aile faktörünün önemi ortadadır. Buna ek olarak aile aidiyetinin şiddetin, olumsuz davranışların ve suçun oluşması ve önlenmesi noktasında önemli olduğu söylenebilir (Mavili ve ark 2014, Şahin ve ark 2018). Literatürde aile aidiyeti ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın literatüre bu anlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Şiddet olaylarının son yıllarda giderek artmasıyla birlikte özellikle şiddetin oluşmasında riskli bir dönem olan ergenlikte şiddet konusunda çalışma önemli hale gelmiştir. Şiddetin önlenmesi ve oluşmasında etkili olan aileye duyulan aidiyet ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasının şiddeti önlemeye yönelik

çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aile aidiyeti üzerinde etkili olan değişkenlerin ortaya koyulmasının sorunlarla baş etme, geleceğe yönelik umutlu olma, suça ve olumsuz davranışlara yönelme gibi pek çok olgu üzerinde etkili olan (Mavili ve ark 2014) aile aidiyetinin artırılması ve bu vesileyle birçok sorunun oluşmadan önlenmesi veya sorunların çözümüne aile aidiyeti boyutunun dahil edilmesinin bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünümektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın okullarda yürütülecek olan ailelere ve şiddete yönelik çalışmalara, sosyal hizmetin önemli çalışma alanları içerisinde yer alan aile ve ergenlere yönelik geliştirilecek ve sunulacak hizmetlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Ergenlik Dönemi

Ergenlik çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak ifade edilebilir (Yörükoğlu 2012, Zastrow ve Kirst-Ashman 2014, Yörükoğlu 2018). Ergenlik döneminde birçok fiziksel, psikolojik, sosyal değişme ve gelişme hızlı bir şekilde meydana gelir. Bu gelişme ve değişmelere her ergenin vereceği tepki farklılaşabilmekle birlikte ergenler açısından zor bir süreç olduğu ifade edilebilir (Çetinkale 2006, Kayaalp 2008, Kürek 2012, Yörükoğlu 2012, Yörükoğlu 2018). Ergen hayatında meydana gelen değişmelere uyum sağlamaya çalışmakta ve uyum sağlama süreci çoğunlukla ergenin yaşamını zorlaştırmaktadır (Zastrow ve Kirst-Ashman 2014, Yörükoğlu 2018). Bahsi geçen fiziksel, psikolojik ve sosyal değişme ve gelişmelere aşağıda sırasıyla değinilecektir.

1.4.1. Ergenlik Döneminde Fiziksel Gelişim

Ergenlik döneminin hangi yaş aralığında başladığı ve bittiği kesin olarak ifade edilememekle birlikte genellikle 11-12 yaşlarda başlayıp onlu yaşların sonu veya yirmili yaşların başında bittiği ifade edilebilir (Zastrow ve Kirst-Ashman 2014). Ergenlik döneminde meydana gelen fiziksel değişiklikler boy uzaması, kilo artışı, vücudun orantısız büyümesi, cinsel organlardaki değişmeler, hormonal değişiklikler, beyinde meydana gelen değişiklikler, seste ve deride meydana gelen değişiklikleri içerir. Bu değişikliklere her ergenin vereceği tepki farklılaşabilir (Yörükoğlu 2012, Zastrow ve Kirst-Ashman 2014, Yörükoğlu 2018). Ancak genellikle değişen beden imajı (Yörükoğlu 2012, Zastrow ve Kirst-Ashman 2014), ergenin fiziksel değişimleri

sonucunda çevreden aldığı tepkiler ve fiziksel gelişimin psikolojik ve sosyal gelişimden önce gerçekleşmesi sonucu yaşanan bocalama (Kayaalp 2008, Gül ve Güneş 2009, Yörükoğlu 2012) ergenler için sorun olmaktadır.

1.4.2. Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim

Ergenlik döneminde fiziksel gelişmelerin yanında kimlik oluşumu, bilişsel gelişim, ahlaki gelişim ve duygusal gelişimler de yaşanır. Ergenlik döneminde birey "Ben kimim?" sorusuna cevap arar ve kendini tanımak için çaba gösterir (Çetinkale 2006, Zastrow ve Kirst-Ashman 2014). Erikson' un psikososyal gelişim kuramına göre ergenlik döneminde "rol karmaşasına karşı kimlik kazanımı" krizi yaşanır. Bu dönemde ergenin hayatındaki birçok rolü bir kimlikte bütünleştirmesi beklenir, aksi halde ergenin rol karmaşası ve kimlik oluşumunda sorun yaşayacağı düşünülür (Zastrow ve Kirst-Ashman 2014). Kimlik belirleme çabası içerisindeki ergen ne bir çocuk ne de bir yetişkin gibi davranabilmektedir. Ebeveynlerin de ergene bazen çocuk bazen yetişkin gibi davranarak çelişkili tutum içerisinde olması ergenin bocalamasına sebep olmaktadır (Yörükoğlu 2012, Yavuzer 2019).

Bilişsel gelişimin devam ettiği ergenlik döneminde soyut düşünme becerisi gelişir (Çetinkale 2006, Donat-Bacı 2011). Bu gelişmelere paralel olarak ergenin muhakeme becerisi gelişir, ergen mantıklı ve üretici düşünmeye başlar (Yörükoğlu 2012). Soyut düşünme becerisi gelişen ergen olaylara daha eleştirel ve farklı açılardan bakmaya başlar (M. Avcı 2006).

Ahlaki gelişimin yaşam boyu sürdüğü söylenebilir ancak bağımsız bir şekilde kararların alınmaya başlandığı ergenlik döneminde ahlaki gelişim özellikle önemlidir (Zastrow ve Kirst-Ashman 2014). Çocukluk döneminde doğru ve yanlışa ödül, ceza, anne-babanın davranışları, yönlendirmeleri gibi unsurlar çerçevesinde karar veren ergen artık doğru ve yanlışa kendinin ve toplumun değerlerine ve düzenine uygunluğuna göre karar verir (Yörükoğlu 2012). Bu bağlamda ergen üzerinde "dış kontrol" ün etkisinin giderek azalıp "iç kontrol" ün geliştiği ifade edilebilir (Koç 2004).

Ergenlik döneminde duyguların yoğun bir şekilde yaşandığı, tepkilerin dengesiz olduğu ifade edilebilir (Koç 2004, Yörükoğlu 2012). Bu duygulara ve tepkilere çekingenlik, özgüvensizlik, aniden sevinme veya öfkelenme, güvensizlik, kararsızlık, alınganlık (Yörükoğlu 2012) örnek olarak verilebilir. Ergen bu dönemde isteklerine, kararlarına, davranışlarına karışılmasından ve engellenmekten hoşlanmaz (M. Avcı 2006).

1.4.3. Ergenlik Döneminde Sosyal Gelişim

Sosyalleşme ailede başlar ve çocuğun yaşı büyüdükçe aile dışındaki çevrelerde devam eder. Ergenlik döneminde sosyalleşme sürecinde ailenin önemini koruduğu bunun yanı sıra okulun ve arkadaş çevresinin giderek önem kazandığı ifade edilebilir (Koç 2004). Ergen bu süreçte giderek anne-babasından bağımsız hareket etmeye ve çoğunlukla akran gruplarıyla zaman geçirmeye başlar. Ergen için bir gruba dahil olmak ve onlar tarafından kabul görmek, onaylanmak önemlidir (Zastrow ve Kirst-Ashman 2014). Bu gelişmelerin yanında ergenin sosyal gelişimin bir parçası olan bazı gelişimsel görevleri yerine getirmesi beklenir (Dinçel 2006). Havighurst' un geliştirmiş olduğu bu gelişimsel görevler: Fiziksel özelliklerini kabullenmek ve vücudunu etkili biçimde kullanmak, cinsiyet rollerine uygun davranış geliştirmek, hemcinsleriyle ve karşı cinsle olgun ilişki kurmak, duygusal bağımsızlığını kazanmak, iş sahibi olmak ve ekonomik kazancını sağlamak için hazırlık yapmak, davranışlarını şekillendirecek ahlaki gelişimini sağlamak ve değerler sistemini oluşturmak, evlilik ve aile yaşantısına hazırlanmaktır (Gander ve Gardiner 2004).

1.5. Aile ve Aile Aidiyeti

Bu bölümde aile, aidiyet ve aile aidiyeti kavramları incelenmiş, ergenlik döneminde aile ilişkileri ve aile aidiyeti konusuna ve aile aidiyeti ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

1.5.1. Aile, Aidiyet ve Aile Aidiyeti

Aile, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından "Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük

birlik" olarak tanımlanmıştır (TDK 2020). Aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan, hukuki olarak bazı görevlere sahip, içerisinde bulunduğu toplumun kültüründen etkilenen, kendine özgü kuralları, işleyişi ve özellikleri olan toplumun en küçük birimi olarak tanımlanabilir (Bulut 1983). Ailenin dört temel özelliği aşağıdaki gibi sıralanabilir: aile üyeleri aynı mekânı paylaşır ve bu mekandaki işlerin yönetimini birlikte üstlenir; aile üyeleri arasında evlenme, evlat edinme veya kan bağı bulunur; aile üyeleri toplum tarafından ve ailenin süreçteki paylaşımlarıyla şekillenen anne-baba, karı-koca, kardeş gibi birtakım rolleri benimser; her aile bulunduğu toplumun kültüründen büyük oranda beslenmekle birlikte her ailenin kendine özgü farklılıkları bulunur (Güler ve Ulutak 1992).

Ailenin nesli koruma ve devam ettirme, çocuk yetiştirme, üyelerin sosyalleşmesi, duygusal tatmin sağlama, eğitim gibi pek çok işlevi vardır (Kır 2011, Zastrow 2014). Aile çocuğun, rol modelleri örnek alma yoluyla davranışları öğrendiği ilk yerdir. Dolayısıyla aile çocuğun olumlu sosyal davranışları öğrenmesinde, sağlıklı toplumsal ilişkilerin kurulması ve devam ettirilmesinde büyük bir etkiye sahiptir (Gençoğlu ve ark 2014). Kişinin doğduğu andan itibaren güvenliğini ve korunmasını sağlayan, fiziksel ve psikolojik iyilik halinin devamını sağlayan, toplumsal kuralların öğrenildiği, ilerleyen süreçte kişi kendi kimliğini ve bağımsızlığını kazansa da ilişkisini devam ettirdiği bir kurum olarak ailenin önemi ortadadır (Mavili 2015).

Aidiyet kişinin bir sisteme veya çevreye katılımını (Choenarom ve ark 2005) ve kendini bu çevrenin anlamlı, değerli ve önemli bir parçası hissetmesini (Duru 2015) ifade etmektedir. Bir başka tanıma göre ise aidiyet kişinin güven duyduğu bir gruba duygusal anlamda bağlanmasını ifade etmektedir. Aidiyet insani bir ihtiyaç olarak nitelendirilmektedir (Maslow 2001, Güneş 2018). Aidiyet yalnızca bir duyguyu değil karşısındakine zaman, ilgi, emek ve değer vermeyi dolayısıyla bir "eylemler ya da davranışlar dizisi" ni ifade etmektedir (Mavili ve ark 2014). Aidiyet psikolojik ve fiziksel iyilik hali için önemli bir unsur olarak görülmektedir (Hagerty ve Patusky 1995). Aidiyet kişinin kendini güvende hissetmesini sağlar (Duru 2007, Aslantürk ve Mavili 2020). Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre fiziksel ihtiyaçların ve güvenlik ihtiyacının ardından sevgi, ait olma ve kimlik ihtiyacı gelmektedir (Kuşat 2003). Sosyal bir varlık olan insan aileyle, arkadaşlarla, çevresindeki çeşitli gruplarla,

toplumla arasında bağ kurmak suretiyle aidiyet ihtiyacını karşılama eğilimindedir (Maslow 2001, Duru 2007).

Aile bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal anlamda tüm ihtiyaçlarının karşılanmasının yanında sevgi ve aidiyet ihtiyacının da karşılandığı bir kurumu ifade etmektedir (Maslow 2001, Kır 2011, Mavili 2015). Kişilerin aidiyet duygusu aile ortamında gelişmeye başlamakta ve sosyalleşme sürecinde devam etmektedir. Aidiyet sosyalleşme sürecinin önemli bir parçasıdır (Özer 2015, Arslan ve ark 2019). Kişiler arasında fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda paylaşım arttıkça aidiyet de artar. Değer görmek ve kabul edilmek, güvende hissetmek, sevildiğini ve değerli olduğunu hissetmek, anlaşıldığını hissetmek, duygularını paylaşmak, kendini ifade etme imkânı bulmak aidiyeti artırmaktadır (Güneş 2018). Bu bağlamda kişinin ailesiyle fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda paylaşımları arttıkça, ailesinde değer gördüğünü, sevildiğini, anlaşıldığını hissettikçe; duygularını ve kendini ifade etme imkânı buldukça ve kendini güvende hissettikçe ailesine duyduğu aidiyetin de artacağı ifade edilebilir. Nitekim Aslantürk (2017)' ün tam aileye ve tek ebeveynli aileye sahip üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada beraber vakit geçirme ve paylaşımda bulunma, eleştiri hakkı, güven, iletişim ve kararlara katılım, fedakârlık, özen gösterme, sevgi ve samimiyet, koşulsuz olumlu kabul aile aidiyetinin bileşenleri olarak değerlendirilmiştir.

Kendisini ailesinin bir parçası olarak gören (Aslantürk ve Mavili 2020), ilgi ve sevgiyle büyütülen, kabul edilen ve kabul edildiğini bilen kişilerin aile aidiyetlerinin daha yüksek olacağı söylenebilir (Mavili 2015). Bunun yanı sıra ailedeki bütün ilişkiler (anne-baba, anne-çocuk, baba-çocuk, ebeveyn-çocuk arasındaki) çocuğun aileye aidiyet hissetmesinde önemlidir (King ve Boyd 2016). Sevgi ve aidiyet ihtiyacı ile aile ve destek sistemleri içerisindeki karşılıklılık, alma ve verme, aidiyet ve bağlılık ilişkisi arasında önemli bir ilişki vardır (Duba ve ark 2009). Nitekim Usta (2019) çalışmasında sevgi/ait olma ihtiyacının karşılanmasında aile içi desteğin ve aile içi bağlılığın önemli olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Aile, sevgi/ait olma ihtiyacının karşılanmasında en önemli sosyal kurumlardan biridir (Usta 2019).

1.5.2. Ergenlik Döneminde Aile İlişkileri ve Aile Aidiyeti

Ergenlik döneminde olan bireylerle ebeveynleri arasındaki ilişkinin, ergenin yönelimlerinin ve kişilik gelişiminin (Yavuzer 2019) en önemli belirleyicilerinden biri ergenlikten önceki dönemde ebeveynlerin kendi arasındaki ve çocukla arasındaki ilişkiler ve çocuğa yönelik tutumlarıdır (Yörükoğlu 2012). Ergenlikten önceki dönemde ailesiyle sağlıklı bir ilişki, iletişim ve ortam içerisinde büyüyen bir kişinin ergenlik döneminin sorunlarıyla daha kolay baş edeceği söylenebilir (Yavuzer 2019).

Ergenlik döneminde ebeveynler için çocuklarının yaşamında aktif bir şekilde yer alma ve çocuklarıyla yakın ilişkileri sürdürme konusunda zorlukların yaşanma ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilir (King ve ark 2018). Ergenlik döneminde olan bireyin ebeveynleri için bu sürecin zor geçtiği ifade edilebilir. Ebeveynler dengesiz tepkiler veren, ailesinden giderek uzaklaşıp arkadaş çevreleriyle zamanının çoğunu geçiren çocuklarıyla iletişim kurmakta zorlanmakta ve çoğu zaman çocuklarına nasıl davranacaklarını bilememektedir (Yörükoğlu 2012).

Bağımsızlık kazanma ve kimlik oluşturma çabası içerisinde olan ergenlerin bu süreci sağlıklı bir şekilde yaşamasında ailenin önemi büyüktür (Gül ve Güneş 2009). Ergen aileden ilgi ve sevginin yanında aileden bağımsızlaşma ve kendi başına hareket etme konusunda destek ve anlayış beklemekte, kendisine artık çocuk gibi davranılmamasını ve birey olarak değer verilmesini istemektedir (Kuşat 2003, Yörükoğlu 2012). Ergen bir taraftan anne-baba otoritesini istemezken bir taraftan onların ilgi ve desteğini beklemektedir. Bu durum ergenin "iç çatışmasını" artırmaktadır (Yavuzer 2019). Aileden bağımsızlaşmanın başladığı bu dönemde ilginin aileden arkadaşlara kaydığı, aileden daha çok arkadaşlarla ilişki kurulduğu söylenebilir. Ancak bu dönemde arkadaşlar çok önemli olsada aileye olan bağlılığın ve aidiyetin etki ve öneminin devam ettiği söylenebilir (Morsünbül ve Çok 2011).

Kimlik kazanma çabası içerisinde olan ergenler için bir gruba veya topluluğa ait hissetmek özellikle önemlidir (Kuşat 2003). Ailesinde aidiyet ihtiyacının karşılanmadığı çocuklar bu ihtiyacını dışarıya yönelerek karşılama eğilimindedir (Güneş 2018). Bu bağlamda aidiyet ihtiyacının bazen toplum tarafından onaylanmayan gruplara üye olunarak da karşılanma ihtimali vardır. Ergenler aidiyet

ihtiyacını sağlıklı bir aile ve çevrede karşılayamazsa bu tarz gruplara üye olarak aidiyet ihtiyacını sağlamaya çalışabilir (Duru 2007). Kişinin aidiyet ihtiyacının aile içerisinde karşılanamadığı durumlarda bu ihtiyacı karşılamak üzere dışarıya yönelmenin yanı sıra sosyal yaşama karşı isteksizlik durumu da söz konusu olabilir (Güneş 2018).

Aile aidiyeti, aileye bağımlı olmak anlamına gelmemektedir. Aile aidiyetinin çocuğun dışarıda farklı aidiyetleri ve sosyal ilişkileri sağlıklı bir şekilde kurmasında hazırlıklı olmasını sağladığı, kişinin aileden bağımsızlaşma sürecini olumlu etkilediği söylenebilir (Mavili 2015, Güneş 2018). Bu bağlamda ergenlik döneminde aile aidiyetinin yüksek olmasının bu dönemin önemli süreçlerinden biri olan bağımsızlaşma sürecini olumlu etkileyeceği ifade edilebilir. Birçok zorlu görevin tamamlanmaya çalışıldığı yetişkinliğe geçiş dönemi olan ergenlikte pozitif aile ilişkilerinin ve aile aidiyetinin ergen üzerinde olumlu etkisinin olacağı ve bu dönemin sağlıklı bir şekilde yaşanmasına yardımcı olacağı söylenebilir (King ve ark 2018).

1.5.3. Aile Aidiyeti ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Bazı Çalışmalar

Koçyiğit (2014)' in üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada aileye ait olma düzeyi yüksek olanların geleceğe yönelik olumlu ve planlı yönelim puanlarının yüksek geleceğe yönelik kaygılı yönelim puanlarının düşük olduğu bulunmuştur.

Özmen-Doğan (2014)' ın alt sosyoekonomik düzeyde ve üst sosyoekonomik düzeydeki semtlerden birer okuldan ilköğretim ikinci kademede eğitimine devam eden öğrencilerle yaptığı çalışmasında yaş arttıkça aile bağlarının zayıfladığı; cinsiyete, annenin eğitim durumuna, babanın eğitim durumuna, ailenin gelirine göre aile bağlarında anlamlı bir farklılaşma olmadığı; istatistiksel açıdan anlamlı olmamakla beraber aile bağlarının benlik saygısını artırdığı bulunmuştur.

Aslantürk (2017)' ün tam aileye ve tek ebeveynli aileye sahip üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada her iki grupta da yaş, ailenin aylık geliri, annenin eğitim durumuyla aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; tam aileye sahip olan katılımcılarda, kadınların aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt boyut puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu, köy-kasabada yaşayanların kendilik

aidiyeti alt boyutu ve aile aidiyeti toplam puanının şehir-büyükşehirde yaşayanlara göre daha düşük olduğu, babası ortaokul mezunu olanların babası lise mezunu olanlara göre aile aidiyeti alt boyutu puanının daha düşük olduğu; tek ebeveynli aileye sahip olanların tam aileye sahip olanlara göre aile aidiyetinin daha düşük olduğu bulunmuştur.

Saki (2018)' nin üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada kadınların erkeklere göre, çekirdek ve geniş aileye sahip olanların parçalanmış aileye sahip olanlara göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu; spor yapıp yapmama durumuna göre aile aidiyeti ölçeği toplam puanı ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Açıkel-Gülel (2019)' in suça sürüklenmiş hükümlü erkek çocuklarla yaptığı çalışmasında yaş, eğitim düzeyi, aile yapısı, ebeveyn yaşam durumu, babanın eğitim durumu, ailede şiddete maruz kalma durumu, algılanan okul başarısı, babanın alkol kullanma durumu ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; ailesinin aylık geliri 1201-1800 tl arasında ve 1801 tl ve üzerinde olanların ailesinin aylık geliri 200-1200 tl arasında olanlara göre, 1-3 kardeşe sahip olanların 4-5 kardeşe sahip olanlara göre, anne-babası birlikte olanların ayrı olanlara göre, annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olanların annesi yüksekokul lisans ve lisansüstü mezunu olanlara göre, anne veya babası cezaevinde kalmayanların kalanlara göre, evden hiç kaçmayanların evden kaçanlara göre, babası madde kullanmayanların kullananlara göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu; aile aidiyeti arttıkça yaşam doyumunun da arttığı bulunmuştur.

Arslan ve ark (2019)' ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada kız öğrencilerin kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt boyutlarıyla aile tipi, gelir düzeyi ve eğitime devam edilen sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aile içerisinde şiddete maruz kalanların aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması maruz kalmayanlara göre daha düşük bulunmuştur.

Avşar (2019)' ın boşanmış ve boşanmamış aileye sahip olan lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında boşanmamış aileye sahip öğrencilerin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, aile yapısı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, anne ile

yaş farkı, baba ile yaş farkı, gelir durumu değişkenleri ile AAÖ ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; ailesi demokratik tutum sergileyenlerin otoriter ve ilgisiz tutum sergileyenlere göre, karar sürecinde fikirlerine başvurulanların başvurulmayan veya bazen başvurulanlara göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; yaşamının çoğunu büyükşehir-ilde geçirenlerin köy-kasaba ve ilçe merkezinde geçirenlere göre aile aidiyeti alt boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Boşanmış aileye sahip öğrencilerin yaş, kardeş sayısı, annenin eğitim durumu, babanın eğitim durumu, anne ile yaş farkı, baba ile yaş farkı, gelir durumu ile AAÖ ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; kadınların erkeklere göre, yaşamının çoğunu büyükşehir-ilde geçirenlerin ilçe merkezinde geçirenlere göre, ailesi demokratik tutum sergileyenlerin otoriter ve ilgisiz tutum sergileyenlere göre, karar sürecinde fikirlerine başvurulanların başvurulmayan veya bazen başvurulanlara göre, annesi veya babasıyla yaşayanların akrabasıyla yaşayanlara göre, birlikte yaşadığı ebeveyniyle sorunlarını paylaşanların paylaşmayanlara göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; çekirdek aileye sahip olanların geniş aileye sahip olanlara göre, diğer ebeveyniyle görüşenlerin görüşmeyenlere göre kendilik aidiyeti alt boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Boşanmamış aileye sahip olan öğrencilerin boşanmış aileye sahip olan öğrencilere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, katılımcıların aile aidiyetleri arttıkça psikolojik sağlamlıklarının da arttığı bulunmuştur.

Başar (2019)' ın 15-18 yaş arası ergenlerle yaptığı çalışmasında cinsiyet, yaş, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu,annenin çalışma durumu ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilerin Meslek Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilere göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu; annenin tutumunu demokratik olarak algılayanların aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamalarının annenin tutumunu otoriter ve aşırı koruyucu olarak algılayalara göre, annenin tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayanların aile aidiyeti alt boyutu puan ortalamalarının annenin tutumunu otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu; babanın tutumunu demokratik ve aşırı koruyucu olarak algılayanların aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt

boyutu puan ortalamalarının babanın tutumunu otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu, babanın tutumunu demokratik olarak algılayanların aile aidiyeti alt boyutu puan ortalamalarının babanın tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu; aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt boyut puanları arttıkça ergenlerin ebeveynleriyle olan ilişkilerindeki açıklama ve olumlu duygu puanlarının arttığı bulunmuştur.

Durlanık (2019)' ın ortaokulda eğitimine devam eden 5. ve 6. sınıf öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında aile aidiyeti ile baba sıcaklık tutumu ve sıcaklık tutumu arasında pozitif yönde, annenin aşırı koruyucu tutumu ile negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu; anne ve babadan düşmanlık duygusu, eleştiri ve ceza uygulamaları arttıkça aile aidiyetinin azaldığı; aile aidiyeti ile empatik eğilim arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu; kızların erkeklere göre, babası lise ve üniversite mezunu olanların ortaokul mezunu olanlara göre, 1-2 kardeşe ve 3-4 kardeşe sahip olanların 5 ve üzeri kardeşe sahip olanlara göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu; aile aidiyeti ile gelir düzeyi ve annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Gök (2019)' ün lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, bir kardeşi ve iki kardeşi olan öğrencilerin üç veya daha fazla kardeşi olan öğrencilere göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu; okul türü, anne ve babanın eğitim durumu değişkenlerine göre aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı; öznel iyi oluş ile aile aidiyeti arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada kadınların kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının erkeklere göre daha yüksek olduğu; yaşamının çoğunu ilçe merkezinde geçirenlerin köyde geçirenlere göre, aile içerisinde şiddet görmeyenlerin şiddet görenlere göre, ailesinde nadiren şiddet görenlerin genellikle şiddet görenlere göre, ebeveynleri arasında şiddete tanık olmayanların tanık olanlara göre, ailesiyle çoğunlukla zaman geçirdiğini söyleyenlerin ara sıra zaman geçirdiğini ve hiç zaman geçirmediğini söyleyenlere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; ailesinin tutumu otoriter olarak değerlendirenlerin demokratik ve

aşırı ilgili/koruyucu olarak değerlendirenlere göre, ailesinin tutumunu ilgisiz olarak değerlendirenlerin demokratik, otoriter ve aşırı ilgili/koruyucu olark değerlendirenlere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha düşük olduğu; ailenin yapısı, anne-babanın birliktelik durumu, annenin çalışma durumu,yaş ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; aile aidiyeti alt boyutunda ve aile aidiyeti toplam puanında 2 ve daha az kardeşe ve 3 kardeşe sahip olanların 4 ve üzeri kardeşe sahip olanlara göre, kendilik aidiyeti alt boyutunda 2 ve daha az kardeşe sahip olanların 4 ve üzeri kardeşe sahip olanlara göre puan ortlamalarının daha yüksek olduğu; aile aidiyeti toplam puanı ve kendilik aidiyeti alt boyutunda annesi ortaokul mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre, aile aidiyeti alt boyutunda annesi ortaokul ve lise ve üzeri mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; aile aidiyeti toplam puanı ve kendilik aidiyeti alt boyutunda babası ortaokul mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre, aile aidiyeti alt boyutunda babası ortaokul ve lise ve üzeri mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yeter (2019)' in üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında cinsiyet, babanın eğitim durumu, annenin eğitim durumu, aile tipi, kardeş sayısı, barınılan yer değişkenlerine göre aile aidiyeti ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların anlamlı bir farklılık göstermediği; mutluluk düzeyi arttıkça aile aidiyetinin arttığı, manevi yönelim düzeyi arttıkça aile aidiyetinin arttığı bulunmuştur.

Yusufoğlu ve Cerev (2019)' in üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada kadınların erkeklere göre, 16-18 yaş aralığında olanların 28 ve yukarı yaşta olanlara göre, bir veya daha fazla kardeşe sahip olanların kardeşe sahip olmayanlara göre, gelir düzeyi düşük ve yüksek olanların gelir düzeyi orta olanlara göre aile aidiyeti daha yüksek bulunmuştur. Bu çalışmada bunun yanı sıra ebeveynlerin boşanması durumunda aile aidiyetinin düştüğü, ebeveynlerden birinin vefatı durumunda aile aidiyetinin arttığı ve yaşanılan yerleşim yerinin büyüklüğü arttıkça aile aidiyetinin azaldığı bulunmuştur.

Leake (2007)' in üvey ailesi olan ergenlerle yaptığı çalışmasında ebeveynleri ve üvey ebeveynleriyle daha iyi ilişkilerle daha yüksek aile aidiyetine sahip olma

arasında anlamlı bir ilişki olduğu, yaş arttıkça aile aidiyetinin arttığı, cinsiyetle aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı, üvey anne veya üvey baba bulunan aile olma ve üvey kardeşin bulunması durumlarıyla aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

King ve ark (2015)' ın üvey babası ve biyolojik annesi ile yaşayan ergenlerle yaptığı çalışmasında üvey baba- ergen ve anne-ergen ilişki kalitesinin aile aidiyetini etkileyen güçlü unsurlar olduğu, üvey baba-anne ilişkisinin ergenlerin aile aidiyeti ile ilişkili olmadığı; cinsiyetle aile aidiyeti arasında ilişki olmadığı; yaşı büyük olanların küçük olanlara göre ebeveynleriyle daha az yakın ilişki kurma eğiliminde olduğu dolayısıyla aile aidiyetlerinin düşük olmasında yakın ilişkiyi daha az kurmanın etkili olduğu bulunmuştur.

King ve Boyd (2016)' un ergenlerle yaptığı çalışmasında ergenlerin ailelerine aidiyet hissetmesinde anne-baba ilişkisinin dolaylı, anne-çocuk ve baba-çocuk ilişkisinin doğrudan etkili olduğu; kadınların erkeklere göre, küçük yaşta olanların daha büyük yaşta olanlara göre ailesine duyduğu aidiyetin daha yüksek olduğu; kardeş sayısının artmasıyla anne ve babaya yakınlığın azaldığı dolayısıyla kardeş sayısının fazla olmasının aile aidiyetinin düşük olmasında etkili olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

King ve ark (2018)' in iki biyolojik ebeveyniyle, üvey anne-biyolojik babasıyla, üvey baba-biyolojik annesiyle, bekar annesiyle, bekar babasıyla yaşayan ergenlerle yaptığı, ergenlerin iyi olma durumunu depresif semptomlar, suç, ders başarısı, alkol kullanımı, sigara kullanımı ve marihuana kullanımı olmak üzere altı gösterge ile incelediği çalışmasında ebeveynlere hissedilen yakınlığın aile aidiyetini artırdığı; iki biyolojik ebeveyniyle yaşayan ergenlerin üvey ailesi veya bekar ebeveyniyle yaşayanlara göre aile aidiyeti ve iyi olma durumunun daha yüksek olduğu; aile aidiyeti ve iyi olma durumunda aile tiplerine göre farklılıklar bulunsa da tüm aile tipleri için aile aidiyetinin iyi olma üzerinde önemli bir etkisi olduğu; aile aidiyeti yüksek olanların daha az depresif semptom, suç, derste başarısızlık, alkol, sigara ve marihuana kullanımı olduğu bulunmuştur.

1.6. Şiddet ve Şiddet Eğilimi

Bu bölümde şiddet ve şiddet eğilimi kavramları incelenmiş, şiddet türlerine, şiddetin oluşmasında etkili olan faktörlere, ergenlik döneminde şiddetin oluşmasında etkili olan faktörlere ve şiddet eğilimi ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

1.6.1. Şiddet ve Şiddet Eğilimi Kavramı

Şiddet kavramı zamana, kişilere, toplumlara ve kültürlere göre değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda şiddetin tanımının yapılmasının zorluğundan söz edilebilir (Ünsal 1996, Nair 2018). Şiddet, TDK (2020) tarafından "karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma" olarak tanımlanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) şiddeti "bireyin kendisine, diğer bireylere, herhangi bir grup veya topluluğa kasti bir şekilde fiziksel zor veya gücünü kullanması veya tehdit etmesi ve bunun sonucunda yaralama, ölüm, psikolojik hasar, gelişim bozukluğu veya yoksunluk meydana gelmesi veya yoksunluk meydana gelme ihtimali" olarak tanımlamaktadır (World Report on Violence and Health s.5 2002). Ayan (2006)' a göre ise şiddet "insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik her türlü maddi ve manevi olumsuzluğu" ifade etmektedir (Şiddet ve fanatizm s.192 2006). Şiddet, kişinin öfke gibi duygulardan hareketle kendisine, başka bir kişiye ya da topluma güç ve baskı yoluyla fiziksel veya psikolojik anlamda zarar vermesi olarak da tanımlanabilir (Nair 2018).

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun' da şiddet "kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış" olarak tanımlanmıştır.

Haskan (2009)' a göre "Şiddet eğilimi, şiddete ilişkin duygu, düşünce ve davranışlardan oluşmaktadır." (Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek s.17 2009). Bir kişi şiddet davranışını sergilemese de bir olay karşısında şiddet davranışı sergilemeyi haklı bulma yönünde duygu ve düşüncelere sahipse bu kişinin şiddet davranışı sergileme ihtimalinin yüksek olduğu ifade edilebilir (Haskan 2009).

Nitekim Balkıs ve ark (2005)' ın çalışmasında şiddete yönelik olumlu inançlara sahip olmanın şiddete yönelik tutumun artmasında etkili olduğu, Duque ve ark (2003)' ın çalışmasında şiddet kullanımını haklı bulan inançlara sahip olma ile sözel ve fiziksel saldırganlık arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda şiddete yönelik olumlu inançların şiddet eğilimini artırdığı ifade edilebilir (Balkıs ve ark 2005).

1.6.2. Şiddet Türleri

Dünya Sağlık Örgütü (WHO 2002) şiddeti gerçekleştirenlerin özelliklerine göre kişinin kendine yönelik şiddet, kişilerarası şiddet ve kolektif şiddet olmak üzere üç kategoriye ayırmıştır. Kişinin kendine yönelik şiddete örnek olarak intihar düşüncesi, intihar girişimi, tamamlanmış intihar ve kendine zarar verme davranışları gösterilebilir. Kişilerarası şiddet ev içerisinde gerçekleşen (aile ve eş şiddeti) ve ev dışında gerçekleşen (topluluk şiddeti) olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmıştır. Ev içerisinde gerçekleşen şiddete çocuk istismarı, yaşlı istismarı, eşe yönelik şiddet; ev dışında gerçekleştirilen şiddete ise bir yabancı tarafından tecavüz ve cinsel istismar, okul, işyeri gibi kurumsal ortamlardaki şiddet örnek olarak verilebilir. Kolektif şiddet ise sosyal, politik ve ekonomik şiddet olmak üzere üç alt kategoriye ayrılmıştır. Sosyal şiddete terörist eylemleri, çete şiddeti, organize gruplar tarafından yapılan nefret suçları; politik şiddete savaşlar; ekonomik şiddete ekonomik aktiviteleri bozma gibi ekonomik kazanım sağlama amaçlı saldırılar örnek verilebilir (WHO 2002).

Ergil (2001) ise şiddeti, oluşumunda etkili olan güdü veya motivasyona göre üç grupta incelemiştir. Şiddetin oluşumunda etkili olan güdülerin dayanakları kişi veya grubun somut bir kazanç beklentisi içerisinde olması, "dayanılmaz hale gelmiş bir baskı veya politik marjinalleşmeye karşı isyan", namus cinayetleri gibi kültürel ögelerdir (Şiddetin kültürel kökenleri s.40 2001).

Tolan ve Guerra (1994) ise ergen şiddetini durumsal, ilişkisel, yağmacı ve psikopatolojik olmak üzere dört kategoriye ayırmıştır:

- Durumsal Şiddet: Bu şiddet türünün şiddete yol açabilecek bazı özel durumlar sonucunda ortaya çıktığı ifade edilebilir. Yoksulluk, silah ve maddelere kolay

ulaşabilme gibi durumsal faktörler şiddetin oluşumunda ve artmasında etkilidir.

- İlişkisel Şiddet: Özellikle arkadaşlar ve aile üyeleri arasındaki ilişkilerden doğan tartışmalara bağlı olarak oluşur. Bazen şiddet alışılmadık bir olay olarak meydana gelirken bazen düzenli aralıklarla meydana gelebilir. Aile içi şiddet, ilişki şiddeti bu türe örnek olarak verilebilir.
- Yağmacı Şiddet: Bu şiddet türünün bazı kazançlar sağlamak ve suç veya antisosyal davranışların bir parçası olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Gasp, hırsızlık ve çete saldırıları bu türe örnek olarak verilebilir.
- Psikopatolojik Şiddet: Bu şiddet türünün diğerlerine göre nadir görüldüğü ve tekrarlanma ihtimalinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Bireysel patolojiler bu şiddet türünün oluşmasında etkilidir.

Çevik (2017) ve Uz (2018) ise şiddeti fiziksel, psikolojik (duygusal), cinsel ve ekonomik olmak üzere dört başlık altında incelemiştir:

- Fiziksel Şiddet: Karşıdakine fiziksel anlamda zarar veren bütün eylemler fiziksel şiddet olarak değerlendirilebilir. Bu eylemlerin kişi üzerindeki etkisi hafif olabileceği gibi hayati tehlike oluşturacak kadar ağır da olabilir (Özgentürk ve ark 2012). Fiziksel şiddete örnek olarak tekmeleme, saçını çekme, elle veya bir araçla vurma verilebilir (Balcıoğlu ve Kılıç 2008).
- Psikolojik (Duygusal) Şiddet: Kişiye psikolojik olarak zarar veren bütün "eylem ve eylemsizlik"lerdir (Uz 2018). Duygusal şiddete karşıdakinin kendini ifade etmesini engellemek (Genç 2016), hakaret etmek, tehdit etmek, aşağılamak, bağırmak (Özgentürk ve ark 2012) verilebilir. Duygusal şiddetin tespiti ve ispatı zordur bunun yanı sıra birey üzerinde oluşturduğu olumsuz etkinin ölçülemediği söylenebilir (Genç 2016).
- Cinsel Şiddet: Kişinin istemediği cinsel nitelikli eylemlere ve cinsel ilişkiye zorlanması, cinselliğin "tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı" olarak kullanılması cinsel şiddettir (KSGM 2016). Duygusal şiddet gibi cinsel şiddetin de tespiti ve ispatı zordur bunun yanı sıra birey üzerinde oluşturduğu olumsuz etkinin ölçülemediği söylenebilir (Genç 2016).

- Ekonomik Şiddet: Karşıdakinin kontrolünü ve cezalandırılmasını sağlamak amacıyla yapılan her türlü ekonomik sınırlama ve eylem ekonomik şiddettir (KSGM 2016). Ekonomik şiddete örnek olarak kişilerin kazancını zorla elinden almak, bakımından sorumlu bulunan kişilerin ekonomik anlamda ihtiyacını karşılamamak verilebilir (Özgentürk ve ark 2012).

1.6.3. Ergenlik Döneminde Şiddetin Oluşmasında Etkili Faktörler

Ergenlik bireyin hayatının pek çok alanında değişim ve karmaşanın yaşandığı bir dönemdir. Riskli davranışların sıklıkla deneyimlendiği ergenlik döneminde bireylerin şiddete yönelme olasılığı artmaktadır (Dahlberg 1998, Gül ve Güneş 2009, Yörükoğlu 2012). Nitekim Duque ve ark (2003)' ın 15-60 yaş arası 3007 kişiyle yapmış olduğu çalışmada 15-24 yaş arasındaki kişilerin diğerlerine göre daha fazla saldırganlık davranışı sergilediği bulunmuştur. Ergenlik dönemi gelişimsel özellikleri bakımından şiddet eğilimi için kritik bir dönemdir (Uz 2018). Bu dönemde kimlik oluşturma çabası içerisinde olan ergen güçlü olduğunu hissetmek ve göstermek amacıyla şiddete başvurabilir (Haskan 2009). Şiddetin oluşumunda en önemli unsurlardan biri engellenmedir. Yeme, içme gibi fiziksel veya ilgi, sevgi gibi ruhsal ihtiyaçların karşılanmaması yani engellenmesinin şiddet oluşumunda etkili olduğu söylenebilir (Ayan 2007). Engellenmeye karşı toleransın düşük olduğu ergenlik döneminde şiddetin oluşmasında engellenmenin etkili olduğu söylenebilir (Haskan 2009).

Toplumsal, kültürel ve ekonomik faktörlerin şiddet oluşumunda etkili olduğu (Çabuk-Kaya 2006) bunun yanısıra şiddet davranışlarının oluşumunda genellikle birden çok faktörün rol oynadığı ifade edilebilir (Ögel ve ark 2005, Çabuk-Kaya 2006). Ergenlik döneminde de şiddetin oluşmasında kişisel, ailevi, akran grubu ve okulla ilgili, çevresel ve toplumsal birçok faktör etkilidir (Dahlberg 1998). Şiddete yönelme ihtimalinin arttığı ve şiddet olaylarının sıklıkla rastlandığı ergenlik döneminde şiddetin oluşmasında etkili olan faktörlerin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Aşağıda ergenlik döneminde şiddetin oluşmasında etkili olan faktörlere yer verilmiştir.

Kişisel Faktörler

Herkeste şiddet davranışı sergilemeye yönelik potansiyel bulunsa da (Kılıç 2006) aynı koşulda bir birey şiddet davranışı gösterirken diğer bir birey göstermeyebilir (Haskan 2009). Kişilerin bu potansiyellerini şiddet davranışına dönüştürme konusunda etkisi olduğu düşünülen kişisel faktörlere aşağıda yer verilmiştir.

Dürtüsel olmak, öfke kontrolünü sağlayamamak, alıngan olmak gibi kişisel faktörlerin şiddet davranışının oluşumunda etkili olduğu söylenebilir (Ögel ve ark 2005, Genç 2016). Buka ve Earls (1993) düşük IQ, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, öğrenme güçlüğü, motor beceri gelişiminin zayıf olması, doğum öncesi, sırası ve sonrasında gelişen komplikasyonların şiddetin oluşmasında etkili olduğunu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra ergenlik öncesinde de şiddet davranışları sergilemiş olmak (Dahlberg 1998) ve şiddet deneyimi yaşamış olmak (Kılıç 2006) ileriki dönemlerde şiddet davranışı sergileme ihtimalini artırmaktadır. Erkeklerin şiddet eğiliminin kadınlara göre daha yüksek olduğu araştırmalarda gösterilmiştir (Balkıs ve ark 2005, Özgür ve ark 2011, Gençoğlu ve ark 2014, Göldağ 2015, Yıldız 2019). Bu bağlamda cinsiyetin de şiddet davranışının oluşumunda bir risk faktörü olduğu ifade edilebilir. Bunun yanısıra öz denetimini sağlayamayan, dış kontrol aracılığıyla denetimden ve ahlaki normlardan yoksun olan ergenlerin şiddet davranışını daha kolay normalleştirdiği söylenebilir (Kılıç 2006). İletişim becerilerinin (Genç 2016) ve sözel becerilerin zayıf olması (Buka ve Earls 1993) da şiddet oluşumunda etkili unsurlardandır. Erken yaşta madde kullanımı da şiddet oluşumuna etki eden kişisel unsurlardandır (Uz 2018).

Bireyin yaşamında meydana gelen hastalık, işsizlik, sevilen birinin ölümü gibi krizler ve bu krizlerle nasıl baş edeceğini bilememesi de şiddetin oluşumunda etkili olabilmektedir (Gözütok 2008). Karşılaştıkları bir engelle nasıl baş edeceklerini bilmemeleri de ergenlerin şiddet davranışı geliştirmesinde etkilidir (Genç 2016).

Ailevi Faktörler

Şiddetin oluşmasında kişisel faktörlerin yanında aile ile ilgili faktörler de etkilidir. Çocuk ve ebeveyn arasındaki bağın zayıf olması, çocuğun aile içerisinde şiddete maruz kalması veya tanık olması, ailenin çocuğun denetimini, gözetimini ve disiplinini sağlayamaması çocuğun şiddet davranışını öğrenmesinde ve sergilemesinde etkilidir (Kılıç 2006). Ailenin şiddeti normalleştiren ve onaylayan tutum ve davranışlara sahip olması çocuğun da şiddeti normalleştirmesine sebep olan unsurlardan biridir. Bunun yanı sıra bu tarz ailelerde çocuğun isteklerini elde etmede ve çevresiyle iletişim kurmada şiddeti bir araç olarak kullanmaya eğilimli olacağı söylenebilir (Gençoğlu ve ark 2014).

Erken çocukluk döneminde ailenin yoksulluk, boşanma, aile içi şiddet gibi sorunları nedeniyle çocuğun sosyalleşme sürecini sağlıklı bir şekilde geçirememesinin şiddetin oluşmasında etkili olduğu söylenebilir (Kızmaz 2006). Ailenin çocuğu yetiştirirken ilgisiz veya otoriter tutum sergilemesi (Uz 2018) ve aile işlevlerinin sağlıklı bir şekilde yerine getirilme durumu (Haskan 2009) ergenlik döneminde şiddetin oluşmasında etkili olan diğer faktörlerdir. Ailede suç işlemiş, alkol veya uyuşturucu kullanan bireylerin olması da şiddet oluşmasında risk faktörlerinden biridir (Uz 2018). Nitekim Yalçın (2004)' ın çalışmasında babasının alkol kullandığını belirten öğrencilerin babasının alkol kullanmadığını belirten öğrencilere göre daha saldırgan olduğu, Haskan-Avcı ve Yıldırım (2015)' ın çalışmasında ise ailesinde alkol kullananların olduğu ve cezaevinde kalmış/ kalmakta olanların olduğu ergenler arasında şiddet eğiliminin daha sık görüldüğü bulunmuştur.

Akran Gruplarıyla İlgili Faktörler

Ergenlik döneminde büyük bir öneme sahip olan akran grupları şiddetin oluşmasında risk faktörü olabilmektedir. Özellikle ailesinden yeterli ilgi ve sevgiyi göremeyen çocuklar akran grupları aracılığıyla bu ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmektedir (Kızmaz 2006). Ergenin sapkın bir akran grubuna aidiyet hissetmesi ise şiddet içeren davranışlar sergilemesinde etkili olmaktadır (Dahlberg ve Potter 2001). Şiddet davranışlarının normal karşılandığı akran grubu tarafından onaylanmak ve kabul görmek isteyen ergenin de şiddet davranışları sergileme ihtimali yükselmektedir

(Ögel ve ark 2005, Kılıç 2006). Bu noktada ergen, arkadaş grubu tarafından onaylanmak veya dışlanmamak adına kendisinin onaylamadığı davranışları bile sergileyebilir. Özellikle ailesiyle sorun yaşayan ergenlerin oluşturduğu arkadaş gruplarının şiddete ve suça yönelme ihtimalinin daha yüksek olduğu ifade edilmelidir (Yörükoğlu 2012). Nitekim Balkıs ve ark (2005)' ın çalışmasında arkadaşların şiddete yönelik olumlu tutum ve inançlarının şiddete yönelik tutumu artırdığı bulunmuş, Gudžinskienė ve Burvytė (2017)' nin çalışmasında öğrencilerin %93,1' i akranları arasında popüler olma düşüncesinin saldırgan davranışların sebeplerinden biri olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra akranları tarafından kabullenilmemek de ergenin şiddet davranışı oluşturmasında etkili unsurlardan biridir (Teyfur 2014).

Okulla İlgili Faktörler

Toplumsallaşma sürecinde büyük önemi olan, ergenlerin zamanının büyük bir kısmını geçirdiği ve aileden sonra en çok etkileşimde bulunulan kurumlardan biri olan okullar şiddet olaylarının sıklıkla meydana geldiği yerlerdendir (Nair 2018). Okul öğrenilmiş şiddet davranışının sergilenmeye devam edileceği bir alan olabileceği gibi çocuğun şiddet davranışını öğrenmesinde etkili bir unsur haline de gelebilir (Kılıç 2006). Okullarda ve okula yakın bölgelerde şiddet davranışlarının yaygınlığı şiddetin oluşumu için bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir (Kızmaz 2006). Bunun yanı sıra okula düzenli bir şekilde devam etmeyen, okuldan kaçan (Kızmaz 2006) ve 15 yaşından önce okuldan ayrılan ergenlerin şiddet davranışı sergileme ihtimali yüksektir (Ögel ve ark 2005).

Şiddet davranışlarının oluşumunda ve artmasında okulların bazı özelliklerinin de etkili olduğu söylenebilir. Okullarda şiddeti artıran risk faktörleri olarak personelin (öğretmen, yönetici vb.) öğrenci ve ailesine karşı olumsuz tutum sergilemesi, öğrenci davranışlarını kontrol etmede yetersiz kalması, iletişim becerilerinin yetersiz olması (Yavuzer ve ark 2009); okulların büyük olması ve sınıfların kalabalık olması, okulun fiziksel imkanlarının yetersizliği, olumsuz okul çevresi ve okulun çevresinde çete gibi oluşumların bulunması (Fager ve Boss 1998, Yavuzer ve ark 2009); okul aile işbirliğinin eksik olması (Yavuzer ve ark 2009), okulda kültürel ve sosyal aktivitelerin yetersiz olması(Fager ve Boss 1998) sayılabilir. Bunun yanı sıra okullarda

cezalandırma yöntemi olarak fiziksel ceza vb. uygulamaların kullanılması şiddetin hem çocuklar tarafından hem de ebeveynler tarafından normalleştirilmesine sebep olabilir (Buluç 2006).

Çevresel ve Toplumsal Faktörler

Bir toplumda hangi davranışların şiddet olarak değerlendirileceği kültürel unsurlar (Ergil 2001, Çabuk-Kaya 2006, Teyfur 2014) ve gelişmişlik düzeyi (Uz 2018) ile yakından ilgilidir. Bazı toplumlarda şiddet davranışı normalleşmiş ve bir sorun çözme aracı olarak yer edinmiş olabilir (Ergil 2001). Bu bağlamda şiddetin oluşmasında kültürel unsurların etkili olduğu ifade edilebilir. Ergenin madde, silah vb. kolayca ulaşabilmesi, çevresinde çete gibi sapkın oluşumların ve suçlu arkadaş gruplarının olması şiddetin oluşmasında etkili olan çevresel faktörlerdendir. Ergenin içerisinde bulunduğu bu tarz sosyal çevrelerin işsizlik, yoksulluk, okulda devamsızlık ve şiddet sorunu gibi ergenin gelişimini olumsuz etkileyebilecek unsurları barındırdığı söylenebilir. Ergenlerin şiddet davranışını sergileyen rol modelleri ile bir arada ve şiddeti normalleştiren bir kültürel yapı içerisinde yaşamak durumunda olduğu bu tarz sosyal çevrelerde ergenin şiddetin mağduru ve faili olma ihtimalinin arttığı ifade edilebilir (Kılıç 2006, Kızmaz 2006).

Medya ile İlgili Faktörler

Medyada şiddete tanık olmak şiddet davranışının oluşumunda ve normalleştirilmesinde etkili unsurlardan biridir. Bunun yanı sıra medyada şiddet uygulayan kişilerin nasıl sunulduğu da şiddet oluşumunda etkilidir. Medyada şiddet uygulayan kişinin bir kahraman olarak sunulması çocukların bu kişiyle özdeşim kurarak davranışlarını örnek almasına sebep olabilir (Kızmaz 2006).

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1998)' nun Michaud (1991)' dan aktardığına göre medyadaki şiddetin çocuklar üzerinde gözlemsel öğrenme, kontrolün kaybolması ve duyarsızlaşma olmak üzere üç tür etkisi vardır: Gözlemsel öğrenme, medyada görülen şiddetin çocukların şiddet davranışlarını öğrenmesini ve içselleştirmesini, farklı şiddet uygulama yöntemlerini öğrenmesini; kontrolün kaybolması, medyada görülen şiddetin şiddeti engelleyici kontrol mekanizmalarını

zayıflatmasını; duyarsızlaşma, medyada görülen şiddetin şiddetin normalleşmesine ve kişilerin şiddete ve şiddetin mağdur üzerindeki etkisine verdiği duygusal tepkilerin azalmasını ifade etmektedir. Ancak medyada tanık olunan şiddetin etkisi aile ile çocuk arasındaki bağa, çocukta ahlaki değerlerin, öz denetimin ya da dışsal denetimin varlığına, çocuğun denetim ve gözetiminin sağlanmasına göre değişkenlik gösterebilmektedir (Kılıç 2006). Şiddet eğilimi olan çocukların şiddet içerikli programları daha çok izlediği ve bu programları izledikçe şiddet eğiliminin giderek arttığı söylenebilir (Erol 2006).

Yukarıda da açıklandığı üzere ergenlik döneminde şiddetin oluşmasında etkili olan birçok unsur bulunmaktadır. Bunun yanı sıra şiddetin oluşmasında çoğunlukla birden fazla unsurun etkili olduğu söylenebilir. Nitekim Özgür ve ark (2011)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında şiddetle ilgili bilgileri öğrencilerin %72,8' i yazılı ve görsel basından, %51,7' si çevre veya toplumdan, %36,1' i okul veya arkadaştan, %21,7' si aile/yaşam deneyimlerinden, %14,4' ü bilgisayar/internetten öğrendiğini belirtmiştir. Avcı (2010)' nın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında ise okullarda meydana gelen şiddet olaylarının nedenleri olarak öğrencilerin %71,3' ü kötü arkadaşlar ve çevrenin olumsuz etkilerini, %70,4' ü ailede yeterli eğitimin verilmemesini, %55,6' sı evde şiddete uğramayı, %47,8' i bir çete içerisinde yer almayı, %46' sı psikolojik ve kişilik sorunlarını, %42,8' i okulu sevmeme ve kendini okula ait hissetmemeyi, %40,3' ü kız-erkek arkadaşlık ilişkilerini, %39,5' i bası-yayın ve internetteki şiddet içerikli programlar ve oyunları, %38,5' i ahlaki ve dini değerlerdeki bozulmayı, %36,8' i okullardaki disiplin eksikliğini, %36,1' i çevrede şiddeti görerek öğrenmeyi, %31,8' i evde şiddete şahit olmayı, %28,5' i okullardaki güvenlik tedbirlerinin yetersizliğini, %28,3' ü okul idarecilerinin ve öğretmenlerin katı tutumunu, %26,2' si okuldaki kültürel, sportif ve sosyal faaliyetlerin yetersizliğini, %12,8' i okul disiplin yönetmeliğindeki cezaların yetersizliğini, %12,5' i öğrencilerin okullarda şiddet konusunda bilinçlendirilmemesini, %10,4' ü yoksulluğu, %7,2' si şehrin hızlı göç almasını göstermiştir.

1.6.4. Şiddet Eğilimi ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Bazı Çalışmalar

Bolat-Karataş (2002)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında annesi ve babasının saldırganlık düzeyi arttıkça öğrencilerin saldırganlık düzeyinin arttığı, saldırganlık puanı yüksek olan öğrencilerin saldırganlık puanı düşük olan öğrencilere göre geleceğe ilişkin daha olumsuz düşündüğü bulgularına ulaşılmıştır.

Yalçın (2004)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında kız ve erkek öğrencilerin saldırganlık puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı; ailesinden algıladığı destek düzeyi düşük olan öğrencilerin ailesinden algıladığı destek düzeyi orta ve yüksek olan öğrencilere göre ve ailesinden algıladığı destek düzeyi orta olan öğrencilerin ailesinden algıladığı destek düzeyi yüksek olan öğrencilere göre saldırganlık puan ortalamalarının daha yüksek olduğu; algılanan ana-baba tutumlarına göre saldırganlık puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı, ailesinin gelir durumunu yüksek olarak algılayan öğrencilerin ailesinin gelir durumunu orta veya düşük olarak algılayan öğrencilere göre daha saldırgan olduğu, ailesinde şiddet uygulanan öğrencilerin ailesinde şiddet uygulanmayan öğrencilere göre daha saldırgan olduğu bulunmuştur.

Balkıs ve ark (2005)' ın ilköğretim ikinci kademede öğrenim gören 11-15 yaş arası öğrencilerle yaptığı çalışmasında erkeklerin kızlara göre, okulda karşılaştıkları problemleri şiddete başvurarak çözme sıklığını her zaman, genellikle, ara sıra, nadiren olarak değerlendirenlerin hiçbir zaman olarak değerlendirenlere göre şiddete yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu, yaş arttıkça şiddete yönelik tutumun arttığı bulunmuştur. Şiddete yönelik tutum ile şiddet kaynaklarından medya, arkadaş grubu ve şiddete yönelik inanç arasında pozitif, aidiyet duygusu ve özyeterlik inancı arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

R. Avcı (2006)' nın şiddet davranışı gösteren ve şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin aileleriyle yaptığı çalışmasında, şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin ailelerine göre aile içerisinde problem çözmede, aile içi iletişimde, aile içi rollerin dağılımında, uygun duygusal tepkileri vermede, aile içerisinde gereken ilginin gösterilmesinde, aile içerisinde

davranışları kontrol edebilmede daha fazla sorun yaşadıkları; şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin öfke düzeylerinin şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin ailelerine göre daha yüksek olduğu, şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin öfke kontrol etme becerilerinin şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin ailelerine göre daha düşük olduğu bulunmuştur.

Erkiner (2012)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada saldırganlık düzeyi ile aile işlevlerinin alt boyutları olan problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepkileri verme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Buna göre aile işlevlerinde artan sağlıksızlığın saldırgan davranış gösterme eğiliminin artmasında etkili olduğu ifade edilmiştir.

Bebiş ve ark (2014)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında erkek olmanın çok yüksek şiddet eğilimi riskini artırdığı, aile içerisinde şiddete maruz kalan ve tanık olanların olmayanlara göre, okulda şiddete maruz kalan ve tanık olanların olmayanlara göre, bilgisayar oyunu oynayanların oynamayanlara göre çok yüksek şiddet eğilimi gösterme riskinin yüksek olduğu, yeterince ders çalışmama, disiplin cezası alma, karnesinde zayıfı olma, sağlığa zararlı madde kullanma, sigara içme ve medyada şiddet davranışları sergileyen kahramana hayranlık duyma durumunda çok yüksek şiddet eğilimi riskinin arttığı bulunmuştur.

Güler (2014)' in ergen futbolcularla yapmış olduğu çalışmada yüksek şiddet eğilimi olanların şiddet eğilimi olmayanlara göre aileden algılanan sosyal destek puanı daha yüksek bulunmuştur.

Haskan-Avcı ve Yıldırım (2014)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında yüksek şiddet eğilimi olan öğrencilerin aile desteğinin daha düşük olduğu bulunmuştur.

Haskan-Avcı ve Yıldırım (2015)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında erkeklerde şiddet eğilimi görülme sıklığının kadınlardan daha yüksek olduğu, babası gelir getiren bir işte çalışanlar arasında şiddet eğilimi görülme sıklığının babası çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu, ailesinde şiddete maruz kalan ve ailesinde

şiddet uygulanan ergenler arasında şiddet eğiliminin daha sık görüldüğü, şiddet ve kahramanlık filmleri izleyen ergenler arasında şiddet eğiliminin daha sık görüldüğü, ailesinde alkol kullananların olduğu ve cezaevinde kalmış/ kalmakta olanların olduğu ergenler arasında şiddet eğiliminin daha sık görüldüğü, annenin çalışma durumuyla şiddet eğilimi görülme sıklığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Aytekin (2015)' in ortaokul öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada saldırganlık ile anne sıcaklık düzeyi ve baba sıcaklık düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu; saldırganlık ile anne düşmanlık düzeyi, anne kayıtsızlık düzeyi, anne ayrışmamış red düzeyi, baba kayıtsızlık düzeyi ve baba ayrışmamış red düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Babacan-Gümüş ve ark (2015)' ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında erkeklerin kadınlara göre şiddet eğilim düzeyinin daha yüksek olduğu, aile ilişkilerini olumlu ve olumsuz olarak değerlendirenlerin şiddet eğilim düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı; günlük ve haftalık internet kullanım süresi, problemli internet kullanım düzeyi ile şiddet eğilimi düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Davli-Temel (2018)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada ailesiyle ilişkisini çok iyi ve iyi olarak değerlendirenlerin orta ve kötü-çok kötü olarak değerlendirenlere göre şiddet puanının daha düşük olduğu, aileden algılanan sosyal destek arttıkça şiddet eğilimi puanının azaldığı bulunmuştur.

Emiroğlu (2018)' nun 10-14 yaş arasındaki ortaokul öğrencileriyle yaptığı çalışmasında erkeklerin şiddet eğilimlerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu, yaş arttıkça şiddet eğiliminin arttığı, annesi ilkokul mezunu olanların annesi lise ve üniversite ve üzeri mezunu olanlara göre şiddet eğiliminin daha yüksek olduğu, babası lise mezunu olanların babası ilköğretim ve üniversite ve üzeri mezun olanlara göre şiddet eğiliminin daha yüksek olduğu, aile yaşam doyumu yüksek olan öğrencilerin şiddet eğiliminin düşük olduğu bulunmuştur.

Karaboğa (2018)' nın şiddet sebebiyle disiplin cezası almış olan ve hiç disiplin cezası almamış olan öğrencilerle gerçekleştirdiği çalışmasında disiplin cezası almış

olan öğrencilerde anneden algılanan ihmal/kayıtsızlık disiplin cezası almamış öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Yavuz (2019)' un lise öğrencileriyle ve rehber öğretmenleriyle karma yöntemle yapmış olduğu çalışmada nicel kısımda lise öğrencileriyle çalışılmış, nitel kısımda şiddet eğilimi düzeyi diğer okullardan anlamlı şekilde yüksek olan okullardan seçilen rehberlik öğretmenleriyle çalışılmıştır. Nicel araştırma bulgularına göre destekleyici aile ilişkileriyle şiddet eğilimi arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu, engelleyici aile ilişkileri ile şiddet eğilimi arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu, şiddet eğiliminin yordanmasında en büyük etkiye engelleyici aile ilişkileri alt boyutunun sahip olduğu; nitel araştırma bulgularına göre ise öğretmen görüşlerine göre şiddet eğilimi yüksek olan okullarda ailelerin ilgisiz olduğu ve okulla işbirliği yapmaktan kaçındığı bulgularına ulaşılmıştır.

Silver ve ark (2000)' ın öfkeli grup (öfkelendiğinde şiddete başvurabileceğini düşünen) ve öfkeli olmayan grup oluşturarak ergenlerle yaptığı çalışmasında öfkeli grubun öfkeli olmayan gruba göre ailesiyle ve kardeşleriyle daha az yakın olduğu ve ailesinden daha az destek gördüğü bulunmuştur.

Hale ve ark (2005)' ın ergenlerle yapmış olduğu çalışmada algılanan ebeveyn reddi ile ergenlerin saldırgan davranışları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, algılanan ebeveyn reddinin ergen depresyonu aracılığıyla ergenlerin saldırgan davranışlarını açıkladığı bulunmuştur.

López ve ark (2006)' ın akran reddi yaşayan ve saldırgan olan, akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayan, akran reddi yaşamayan ve saldırgan olmayan (kontrol grubu) ergenlerle yapmış olduğu çalışmada kontrol grubunun akran reddi yaşayan ve saldırgan olanlara ve akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayanlara göre, akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayanların akran reddi yaşayan ve saldırgan olanlara göre ebeveyn desteğinin daha yüksek olduğu; akran reddi yaşayan ve saldırgan olanların kontrol grubu ve akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayanlara göre ebeveyn-çocuk iletişiminin daha negatif olduğu; kontrol grubu ve akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayanların akran reddi yaşayan ve saldırgan olanlara göre ebeveynleri arasında daha az fiziksel ve sözlü şiddet olduğu bulunmuştur.

Larsen ve Dehle (2007)' in kırsal bölgede yaşayan ergenler ve bu ergenlerin anneleriyle yapmış olduğu çalışmada ebeveyn duygusal desteğiyle ergenlerin saldırganlığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Stone ve Dover (2007)' in son altı ay içerisinde şiddet davranışı sergilemiş olan ergen erkeklerle yapmış olduğu çalışmada her iki biyolojik ebeveyniyle birlikte yaşayanların daha düşük seviyede şiddet yanlısı tutuma daha yüksek seviyede empatiye sahip olduğu; şiddet yanlısı tutumla ebeveynleri tarafından şiddete maruz kalma, ebeveynleri arasında şiddete tanık olma ve arkadaşları arasında şiddet davranışı olma sıklığı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu; şiddet yanlısı tutumla empati arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu; ebeveynle bağlanma ilişkisi (ebeveyn ergen ilişkisinin duygusal ve bilişsel yönünün kalitesini ifade etmektedir) ile ebeveynleri tarafından şiddete maruz kalma ve ebeveynleri arasında şiddete tanık olma arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu; şiddet yanlısı tutum üzerinde biyolojik ebeveynleri ile birlikte yaşama, ebeveynleri arasında şiddete tanık olma ve empatinin doğrudan etkisinin olduğu bulunmuştur.

Omidi ve ark (2014)' ın ergenlerle yapmış olduğu çalışmada şiddet davranışlarının görülme sıklığıyla ailedeki ilgi ve sevgi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu, aile içerisinde şiddet davranışlarının olması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu, akranların etkisi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulunmuştur.

1.7. Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişki

Ailenin çocukla yakın ilişki içinde olmaması, ailede iletişim ve uyumun olmaması şiddet davranışları için risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Kılıç 2006, R. Avcı 2006). Ailesi tarafından desteklenen, ailesinde değerli ve saygın hisseden ve kendini sağlıklı yollardan ifade etme olanağı bulan bireyler şiddet davranışında bulunmayacak ya da şiddete daha az başvuracaktır (Yalçın 2004, Gül ve Güneş 2009). Ailesiyle sevgi ve yakınlık ilişkisi kuramayan, ailesinin korumasını ve güvende olduğunu hissetmeyen çocuğun şiddet davranışlarına başvurma ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilir (Boulter 2004).

Aileden algılanan sosyal desteğin, ailenin çocuğun ilgi ve sevgi ihtiyacını karşılamasının ergenlerin şiddet davranışlarının oluşumunda ve önlenmesinde etkili olduğu söylenebilir (Karaboğa 2018). Ailenin çocuğa kendini ifade etme imkânı tanımadığı, gerekli ilgi ve sevgiyi göstermediği durumlarda çocuk bu ilgi ve sevgiyi şiddet aracılığıyla elde etmeye çalışabilir ve şiddeti kendini ifade etmenin bir yolu olarak içselleştirebilir (Ögel ve ark 2005). Ergenlik döneminde aileye bağlılığın düşük olması şiddet için bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Dahlberg 1998). Bu bağlamda aidiyetin oluşumunda önemli olan ilgi, sevgi, iletişim, destek ve güvenin (Güneş 2018) ailede olmaması veya eksik olması ile şiddet davranışları ilişkilendirilebilir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nicel araştırma deseniyle ve tarama modelleri türlerinden genel tarama modelinde tasarlanmıştır. Bu çalışmada genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu haliyle betimlemeye çalışır (Karasar 2014). Genel tarama modelleri "çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemelerini" (Bilimsel araştırma yöntemi s.79 2014), ilişkisel tarama modelleri ise "iki ve/veya daha çok değişken arasındaki birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modellerini" (Bilimsel araştırma yöntemi s.81 2014).

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Konya ilinin Seydişehir ilçesinde bulunan devlet okullarında ve özel okullarda 11. ve 12. Sınıflarda eğitim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma evrenine yalnızca 11. ve 12. Sınıf öğrencilerinin dahil edilmesinde "Aile Aidiyeti Ölçeği" nin maddelerinin bu grup tarafından daha iyi anlaşılacağı düşüncesi etkili olmuştur. Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü' nden 2019 yılı Ekim ayında edinilen bilgiye göre Seydişehir ilçesinde bulunan liselerde (özel ve devlet) 11. ve 12. sınıflarda eğitimine devam etmekte olan 1802 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmada herhangi bir örneklem seçimi yapılmadan tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden ve araştırma verilerinin toplandığı süreçte okulda olan öğrenciler çalışma grubunu oluşturmuştur. Veriler toplandıktan sonra eksik veya hatalı veri bulunan anketlerin çıkarılması sonucunda toplam 1153 anket değerlendirmeye alınmıştır.

2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak araştırmacının hazırlamış olduğu Kişisel Bilgi Formu, Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ) ve Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ) kullanılmıştır. Veri toplama araçları ile ilgili bilgiler aşağıda aktarılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından yapılan literatür taramasına dayanarak oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formu cinsiyet, yaş, eğitime devam edilen sınıf, eğitime devam edilen okul, kardeş sayısı, ailenin aylık geliri, yaşamının çoğunu geçirdiği yer, TV veya internet kullanma sıklığı, aileyle zaman geçirme sıklığı, sportif-kültürel bir aktiviteyle ilgilenme durumu, eğitime devam ederken barınılan yer, anne-baba yaşam durumu, anne-baba eğitim durumu, anne-baba çalışma durumu (anne-baba sağ ise), anne-baba birliktelik durumu (anne-baba sağ ise), aile yapısı, algılanan aile tutumu, aile içerisinde şiddete maruz kalma durumu, aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklığı (şiddete maruz kalmış ise), aile içerisinde şiddete tanık olma durumu, aile içerisinde şiddete tanık olma sıklığı (şiddete tanık olmuş ise), okulda şiddete maruz kalma durumu, okulda şiddete maruz kalma sıklığı (şiddete maruz kalmış ise), okulda şiddete tanık olma durumu, okulda şiddete tanık olma sıklığı (şiddete tanık olmuş ise), TV-İnternette şiddete tanık olma durumu, TV-İnternette şiddete tanık olma sıklığı (şiddete tanık olmuş ise) hakkında toplamda 29 soru içermektedir. Kişisel bilgi formunda bulunan şiddetle ilgili sorularda katılımcıların yalnızca fiziksel şiddet değil fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet olmak üzere tüm şiddet türlerine maruz kalma ve tanık olma durumlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Kişisel Bilgi Formu ekte sunulmuştur (Bkz. EK-A).

2.3.2. Aile Aidiyeti Ölçeği

Aile Aidiyeti Ölçeği Mavili ve ark (2014) tarafından geliştirilmiştir. Aile Aidiyeti Ölçeği; kendilik aidiyeti ve aile aidiyeti olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Toplam 17 maddeden oluşan ölçeğin kendilik aidiyeti boyutunda 12, aile aidiyeti boyutunda ise 5 madde bulunmaktadır. 2, 5, 8, 9, 16. maddeler aile aidiyeti alt boyutunu oluştururken 1, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17. maddeler kendilik

aidiyeti alt boyutunu oluşturmaktadır. Kendilik aidiyeti ve aile aidiyetinin puanlarının toplamı "aile aidiyeti toplam puanını" oluşturmaktadır. Puan arttıkça aile aidiyeti de artmaktadır. Aile Aidiyeti Ölçeği 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek maddeleri 1= tamamen katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=kararsızım, 4= katılıyorum ve 5= tamamen katılıyorum şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekte 13 olumlu ve 4 olumsuz (m5, m7, m9 ve m12) madde bulunmaktadır. Ölçeğin 5, 7, 9, 12. Maddeleri olumsuz maddeler olup tersten hesaplanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın artması aile aidiyetinin arttığına işaret etmektedir. Cronbach alfa değeri ölçeğin "aile aidiyeti alt boyutu" için 0,82, "kendilik aidiyeti alt boyutu" için 0,93, "tüm maddeleri" için 0,94' tür. Aile Aidiyeti Ölçeği' nin geçerlik ve güvenirlik analizi doğrultusunda elde edilen sonuçlar ölçeğin sosyal hizmet, psikoloji, psikolojik danışma ve rehberlik ve aile danışmanlığı alanlarında aile aidiyetini ölçmek amacıyla kullanılabileceğini ortaya koymuştur (Mavili ve ark 2014). Bu çalışmada cronbach alfa değeri Aile aidiyeti ölçeğinin "tüm maddeleri" için 0,89, "aile aidiyeti alt boyutu" için 0,63, "kendilik aidiyeti alt boyutu" için 0,88 olarak hesaplanmıştır. Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ) ekte sunulmuştur (Bkz. EK-B).

2.3.3. Şiddet Eğilimi Ölçeği

Şiddet Eğilimi Ölçeği, Haskan ve Yıldırım (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 1 tanesi ters olmak üzere (10.madde) 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 3' lü likert tipindedir (3= her zaman, 2= bazen, 1= hiçbir zaman). Düz maddeler olduğu gibi ters madde ise tersinden puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 20 ile 60 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan toplam puan arttıkça bireyin şiddet eğilimi düzeyi de artmaktadır. Şiddet Eğilimi Ölçeği' nin güvenirlik çalışması doğrultusunda cronbach alfa güvenirlik katsayısı .87, test tekrar test güvenirlik katsayısı .83 bulunmuştur. Şiddet Eğilimi Ölçeği' nin geçerlik ve güvenirlik analizi doğrultusunda elde edilen sonuçlar ölçeğin ortaaöğretime devam eden öğrencilerin şiddet eğilimlerini ölçmek amacıyla kullanılabileceğini ortaya koymuştur (Haskan ve Yıldırım 2012). Bu çalışmada Şiddet Eğilimi Ölçeği' nin cronbach alfa değeri 0,89 olarak hesaplanmıştır. Şiddet Eğilimi Ölçeği (ŞEÖ)' nin örnek maddeleri ekte sunulmuştur (Bkz. EK-C).

2.4. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma verileri, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü' nden gerekli izinler alındıktan sonra liselerin yöneticilerinin araştırma hakkında bilgilendirilmesi ve öğrencilerin derslerinin uygun olduğu zamanların tespit edilip bu zamanlarda anket uygulaması için randevu alınması sonrasında toplanmaya başlanmıştır. Okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerin yanı sıra psikolojik danışma ve rehberlik servisinde bulunan öğretmenlerle de görüşülmüştür ve anketlerin uygulanması esnasında birçok okulda bu öğretmenlerden yardım alınmıştır. Anket uygulaması yapılmadan önce araştırmacı tarafından öğrencilerin sözlü onamları alınmış ve anket uygulamasına gönüllü öğrenciler katılmıştır. Anket uygulaması esnasında araştırmacı tarafından öğrencilerin soruları cevaplanmıştır. Okullarda anket uygulaması 2019 yılının Aralık ayında yapılmıştır.

2.5. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların Kişisel Bilgi Formu aracılığıyla elde edilen tanıtıcı özelliklerine ilişkin bilgilerde frekans ve yüzde dağılımı kullanılmıştır.

Bağımsız değişkenler ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve Şiddet Eğilimi Ölçeği arasında anlamlı ilişki olup olmadığının değerlendirilmesinde kullanılacak testlerin belirlenmesi amacıyla normallik testi uygulanmıştır. Araştırma verilerinin normal dağılıp dağılmadığı incelenirken grup büyüklüğünün 50'den küçük olması durumunda Shapiro-Wilk, büyük olması durumunda Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmaktadır (Büyüköztürk 2019). Çalışma grubunun 50' den büyük olması sebebiyle öncelikle Kolmogorov-Smirnov testine bakılmıştır.

Tablo 2.1. Ölçeklerin normallik testi.

	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	**Df**	**Anlamlılık**
AAÖ-Toplam Puan	,096	1153	,000
AAÖ-Aile Aidiyeti	,096	1153	,000
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	,122	1153	,000
ŞEÖ	,065	1153	,000

Tablo 2.1 incelendiğinde Kolmogorov-Smirnov değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p<0,05$). Bu nedenle çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir.

Tablo 2.2. Ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerleri.

		İstatistik	Standart Hata
AAÖ-Toplam Puan	Çarpıklık	-1,082	,072
	Basıklık	1,268	,144
AAÖ-Aile Aidiyeti	Çarpıklık	-,467	,072
	Basıklık	,420	,144
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Çarpıklık	-1,190	,072
	Basıklık	1,457	,144
ŞEÖ	Çarpıklık	,444	,072
	Basıklık	-,255	,144

Tablo 2.2 incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin ±2,0 aralığında olduğu görülmektedir. Dağılımın normal kabul edilebilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin ±2,0 aralığında olması yeterli görülmektedir (George ve Mallery 2020).

Verilerin normal dağılım gösterdiğinin görülmesi üzerine parametrik testler olan bağımsız örneklem t testi ikili gruplarda ve tek yönlü ANOVA testi ikiden fazla olan gruplarda uygulanmıştır. Tek yönlü ANOVA testi sonucunda anlamlılık tespit edilen durumlarda varyansların homojen dağıldığı durumlarda Scheffe ve Gabriel testi, varyansların homojen dağılmadığı durumlarda Games-Howell testi uygulanmıştır. Aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesinde Pearson Korelasyon testi kullanılmıştır.

2.6. Araştırmanın Etik Boyutu

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu' ndan 30.10.2019 toplantı tarihli 2019/14399 karar nolu araştırma onayı alınmıştır (Bkz. EK-D). Liselerde eğitimine devam eden öğrencilerle görüşme yapılabilmesi için Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü' nden 83688308-605.99-E.23647830 sayılı araştırma izni alınmıştır (Bkz. EK-E). Bunun yanı sıra Aile Aidiyeti Ölçeği' nin ve Şiddet Eğilimi Ölçeği' nin kullanımı için yazarlardan izin alınmıştır (Bkz. EK-F). Anketler uygulanmadan önce katılımcının araştırma konusundaki

hakları, araştırma için alınan bilgilerinin gizli tutulacağı ve yalnızca yayın amacıyla bilgilerinin gizli tutularak kullanılacağı, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı ve araştırmanın amacı, içeriği gibi konular hakkında katılımcılara bilgi verilmiş olup bu bilgilere anket formunun başında da yer verilmiştir. Araştırmaya katılmadan önce katılımcıların sözlü onamları alınmış ve gönüllü kişiler araştırmaya dahil edilmiştir.

2.7. Araştırmanın Varsayımları

Katılımcıların Kişisel Bilgi Formu, Aile Aidiyeti Ölçeği ve Şiddet Eğilimi Ölçeği' ni içtenlikle ve dürüst bir şekilde cevapladığı varsayılmıştır.

2.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, araştırmaya katılan ve değerledirmeye tabi tutulan 1153 öğrenci ile ve veri toplama araçlarının öğrencilere uygulanması sonucu elde edilen verilerle sınırlıdır.

3. BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda elde edilen, katılımcıların tanıtıcı özelliklerine, aile aidiyeti ve şiddet eğilimine ilişkin bulgular tablolar halinde sunulmuş ve değerlendirilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine ilişkin dağılımı.

Değişken	**Sayı (n)**	**Yüzde (%)**
Cinsiyet		
Kadın	616	53,4
Erkek	537	46,6
Yaş		
16	308	26,7
17	658	57,1
18	176	15,3
19	11	1,0
Sınıf		
11. Sınıf	529	45,9
12.Sınıf	624	54,1
Eğitime Devam Edilen Okulun Türü		
Anadolu Lisesi	496	43,0
Meslek Lisesi	388	33,7
İmam Hatip Lisesi	151	13,1
Fen Lisesi	118	10,2
Kardeş Sayısı		
Tek Çocuk	45	3,9
1 Kardeş	438	38,0
2 Kardeş	478	41,5
3 ve Üzeri Kardeş	192	16,7
Ailenin Aylık Geliri		
0-2500 tl arası	413	35,8
2501-5000 tl arası	472	40,9
5001 tl ve üzeri	152	13,2
Cevap Vermeyen	116	10,1
Yaşamın Çoğunun Geçtiği Yer		
İl	44	3,8
İlçe	825	71,6
Köy-Kasaba	282	24,5
Cevap Vermeyen	2	,2
TV veya İnterneti Kullanma Sıklığı		
Her Gün	900	78,1
Haftada Birkaç Kez	105	9,1
Arada Sırada	147	12,7
Cevap Vermeyen	1	,1

Tablo 3.1(Devam). Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine ilişkin dağılımı.

Değişken	Sayı (n)	Yüzde (%)
Aile ile Zaman Geçirme Sıklığı		
Nadiren	203	17,6
Genellikle	430	37,3
Sık Sık	519	45,0
Cevap Vermeyen	1	,1
Kültürel/Sportif Aktivite ile İlgilenme Durumu		
Evet	542	47,0
Hayır	610	52,9
Cevap Vermeyen	1	,1
Eğitime Devam Ederken Barınılan Yer		
Aile Yanında	981	85,1
Aile Yanında Değil (Yurt vb.)	172	14,9
Anne ve Babanın Yaşam Durumu		
Anne ve Baba Sağ	1117	96,9
Anne Ölü Baba Sağ	8	,7
Baba Ölü Anne Sağ	28	2,4
Anne Eğitim Durumu		
Okur-yazar Değil	25	2,2
Okur-yazar	17	1,5
İlkokul Mezunu	537	46,6
Ortaokul Mezunu	265	23,0
Lise Mezunu	192	16,7
Yükseköğretim Mezunu	114	9,9
Cevap Vermeyen	3	,3
Baba Eğitim Durumu		
Okur-yazar Değil	1	,1
Okur-yazar	16	1,4
İlkokul Mezunu	284	24,6
Ortaokul Mezunu	219	19,0
Lise Mezunu	361	31,3
Yükseköğretim Mezunu	258	22,4
Cevap Vermeyen	14	1,2
Anne Çalışma Durumu (Anne sağ ise)		
Çalışıyor veya emekli	226	19,6
Çalışmıyor	918	79,6
Cevap Vermeyen (Cevap vermeyen 9 kişiden 8' inin annesi vefat etmiştir.)	9	,8
Baba Çalışma Durumu (Baba sağ ise)		
Çalışıyor veya emekli	1011	87,7
Çalışmıyor	114	9,9
Cevap Vermeyen (Cevap vermeyen 28 kişinin babası vefat etmiştir.)	28	2,4

Tablo 3.1(Devam). Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine ilişkin dağılımı.

Değişken	Sayı (n)	Yüzde (%)
Ailenin Yapısı		
Geniş Aile	122	10,6
Çekirdek Aile	933	80,9
Parçalanmış Aile	97	8,4
Cevap Vermeyen	1	,1
Anne ve Baba Birliktelik Durumu		
Birlikte	1056	91,6
Ayrı veya Boşanmış	61	5,3
Cevap Vermeyen (Cevap vermeyen 36 kişinin anne/babası vefat etmiştir.)	36	96,9
Ağılanan Aile Tutumu		
Demokratik	746	64,7
Otoriter	97	8,4
İlgisiz	35	3,0
Aşırı İlgili veya Koruyucu	260	22,5
Cevap Vermeyen	15	1,3
Ailede Şiddete Maruz Kalma Durumu		
Evet	181	15,7
Hayır	971	84,2
Cevap Vermeyen	1	,1
Ailede Şiddete Maruz Kalma Sıklığı		
Nadiren	129	71,3
Genellikle	37	20,4
Sık Sık	15	8,3
Ailede Şiddete Tanık Olma Durumu		
Evet	188	16,3
Hayır	962	83,4
Cevap Vermeyen	3	,3
Ailede Şiddete Tanık Olma Sıklığı		
Nadiren	144	76,6
Genellikle	34	18,1
Sık Sık	10	5,3
Okulda Şiddete Maruz Kalma Durumu		
Evet	136	11,8
Hayır	1015	88,0
Cevap Vermeyen	2	,2
Okulda Şiddete Maruz Kalma Sıklığı		
Nadiren	96	70,6
Genellikle	19	14,0
Sık Sık	21	15,4
Okulda Şiddete Tanık Olma Durumu		
Evet	501	43,5
Hayır	651	56,5

Tablo 3.1(Devam). Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine ilişkin dağılımı.

Değişken	Sayı (n)	Yüzde (%)
Okulda Şiddete Tanık Olma Sıklığı		
Nadiren	366	73,1
Genellikle	93	18,6
Sık Sık	42	8,4
İnternet veya TV de Şiddete Tanık Olma Durumu		
Evet	933	80,9
Hayır	220	19,1
İnternet veya TV de Şiddete Tanık Olma Sıklığı		
Nadiren	230	24,7
Genellikle	412	44,2
Sık Sık	291	31,2

Tablo 3.1' e göre katılımcıların %53,4' ü kadın, %46,6' sı erkektir, %26,7' si 16, %57,1' i 17, %15,3' ü 18, %1,0' i 19 yaşındadır. Katılımcıların %45,9' u 11. sınıfta, %54,1' i 12. sınıfta, %43,0' ı Anadolu Lisesi' nde, %33,7' si Meslek Lisesi' nde, %13,1' inin İmam Hatip Lisesi' nde, %10,2' si Fen Lisesi' nde eğitimine devam etmektedir. Katılımcıların %3,9' unun kardeşi olmayıp, %38,0' ının 1 kardeşe, %41,5' inin 2 kardeşe, %16,7' sinin 3 ve üzeri kardeşe sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların ailelerinin aylık gelirine bakıldığında %35,8' inin 0-2500 tl arasında, %40,9' unun 2501-5000 tl arasında, %13,2' sinin 5001 tl ve üzerinde gelire sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların %71,6' sının yaşamının büyük bir çoğunluğunu ilçede geçirdiği görülmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun TV veya interneti her gün kullandığı görülmektedir (%78,1). Katılımcıların %17,6' sının ailesiyle nadiren zaman geçirdiği, %37,3' ünün genellikle zaman geçirdiği, %45,0' inin sık sık zaman geçirdiği görülmektedir. Katılımcıların %47,0' ının kültürel ya da sportif bir aktiviteyle düzenli olarak ilgilenmediği görülmektedir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu eğitimine devam ettiği süreçte ailesinin yanında barınmaktadır (%85,1).

Katılımcıların tamamına yakınının anne ve babasının sağ olduğu görülmektedir (%96,9). Katılımcıların annelerinin çoğunlukla ilkokul (%46,6), ortaokul (%23,0) ve lise (%16,7) mezunu, babalarının ise çoğunlukla ilkokul (%24,6), ortaokul (%19,0), lise (%31,3) ve yükseköğretim (%22,4) mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun annesinin çalışmadığı (%79,6), babasının

çalıştığı (%87,7) görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun çekirdek aileye sahip olduğu (%80,9), anne ve babasının birlikte olduğu (91,6) görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu ailesinin tutumunu demokratik (%64,7) ve aşırı ilgili/koruyucu (%22,5) olarak değerlendirmiştir.

Katılımcıların %15,7' sinin ailede şiddete maruz kaldığı, %16,3' ünün ailede şiddete tanık olduğu, %11,8' inin okulda şiddete maruz kaldığı, %43,5' inin okulda şiddete tanık olduğu görülmektedir. Şiddete maruz kalma veya tanık olma sıklığını ailede şiddete maruz kalanların %71,3' ü, ailede şiddete tanık olanların %76,6' sı, okulda şiddete maruz kalanların %70,6' sı, okulda şiddete tanık olanların %73,1' i nadiren olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların %80,9' unun internette veya TV de şiddete tanık olduğu, internette veya TV de şiddete tanık olma sıklığını %24,7' sinin nadiren, %44,2'sinin genellikle, %31,2' sinin sık sık olarak değerlendirdiği görülmektedir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.2. Cinsiyet değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	Cinsiyet	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Kadın	616	67,78	11,96	-,304	,762
	Erkek	537	67,98	10,55		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Kadın	616	17,58	3,97	-,477	,634
	Erkek	537	17,69	3,51		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Kadın	616	50,19	8,74	-,194	,846
	Erkek	537	50,29	7,97		
ŞEÖ	Kadın	616	32,52	7,19	-13,07	**,000***
	Erkek	537	38,23	7,63		

*p<0,05

Tablo 3.2 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir(p>0,05). Cinsiyet değişkenine göre ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Erkeklerin şiddet eğilimi düzeyi kadınların şiddet eğilimi düzeyinden daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.3. Yaş değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	Yaş**	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
AAÖ-Toplam Puan	16	307	68,13	11,41			
	17	659	67,89	11,53	,237	,789	-
	18	187	67,41	10,41			
AAÖ-Aile Aidiyeti	16	307	17,71	3,77			
	17	659	17,67	3,84	,624	,536	-
	18	187	17,35	3,45			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	16	307	50,41	8,41			
	17	659	50,21	8,50	,114	,892	-
	18	187	50,05	7,96			
ŞEÖ	16[1]	307	34,42	7,66			
	17[2]	659	35,03	7,99	6,318	**,002***	**3>1,2**
	18[3]	187	36,96	7,88			

*p<0,05

**Yaşı 19 olan 11 kişi 18 yaş grubuna eklenerek analiz yapılmıştır.

Tablo 3.3 incelendiğinde yaş değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05). Yaş değişkenine göre ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Yaş değişkenine göre ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermesi ve varyansların homojen dağılması üzerine Scheffe testi yapılmıştır. 18 yaşındakilerin şiddet eğilimi düzeyi 16 ve 17 yaşındakilere göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların eğitim görülen okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.4. Eğitim görülen okul türü değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	Okul türü	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
AAÖ-Toplam Puan	Anadolu[1]	496	67,85	12,42	5,745	**,001***	**4>1,2,3**
	Meslek[2]	388	66,86	10,85			
	İmamHatip[3]	151	67,55	9,95			
	Fen[4]	118	71,74	8,54			
AAÖ-Aile Aidiyeti	Anadolu[1]	496	17,78	4,11	7,510	**,000***	**4>1,2,3**
	Meslek [2]	388	17,15	3,52			
	İmamHatip[3]	151	17,37	3,28			
	Fen[4]	118	18,94	3,16			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Anadolu[1]	496	50,07	9,06	4,279	**,005***	**4>1,2,3**
	Meslek [2]	388	49,70	8,27			
	İmamHatip[3]	151	50,17	7,54			
	Fen[4]	118	52,79	6,18			
ŞEÖ	Anadolu[1]	496	34,48	7,75	7,693	**,000***	**2>1,3,4**
	Meslek [2]	388	36,74	7,62			
	İmamHatip[3]	151	34,27	8,85			
	Fen[4]	118	34,20	7,69			

*p<0,05

Tablo 3.4 incelendiğinde eğitim görülen okul türü değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Eğitim görülen okul türü değişkenine göre ölçeklerin istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiğinin görülmesi üzerine varyansların homojen dağılmadığı AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti için Games-Howell testi, varyansların homojen dağıldığı ŞEÖ için Scheffe testi yapılmıştır. Fen Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilerin AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve İmam Hatip Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilere göre daha yüksektir. Meslek Lisesi' nde eğitimine devam eden

öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyi Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve İmam Hatip Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilere göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.5. Kardeş sayısı değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	Kardeş Sayısı	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
AAÖ-Toplam Puan	Kardeşi yok [1]	45	68,62	11,81	2,863		
	1[2]	438	68,68	11,00		**,036***	**2>4**
	2[3]	478	67,87	11,19			
	3 ve üzeri[4]	192	65,85	12,05			
AAÖ-Aile Aidiyeti	Kardeşi yok[1]	45	18,20	3,50			
	1[2]	438	17,89	3,61	3,552	**,014***	**2>4**
	2[3]	478	17,64	3,81			
	3 ve üzeri[4]	192	16,89	3,95			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Kardeşi yok[1]	45	50,42	9,12			
	1[2]	438	50,79	8,26	2,126	,095	-
	2[3]	478	50,23	8,18			
	3 ve üzeri[4]	192	48,96	8,91			
ŞEÖ	Kardeşi yok[1]	45	36,77	9,14			
	1 [2]	438	35,24	8,01	1,139	,332	-
	2[3]	478	35,26	7,84			
	3 ve üzeri[4]	192	34,47	7,59			

*p<0,05

Tablo 3.5 incelendiğinde kardeş sayısı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Aile Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Kardeş sayısı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Aile Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiğinin görülmesi ve varyansların homojen dağılması üzerine Scheffe testi yapılmıştır. 1 kardeşe sahip olan katılımcıların AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Aile Aidiyeti puan ortalaması 3 ve üzeri kardeşe sahip olan katılımcılara göre daha yüksektir. Kardeş sayısı değişkenine göre AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların ailenin aylık geliri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.6. Ailenin aylık geliri değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	Gelir	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
AAÖ-Toplam Puan	0-2500[1]	413	66,41	10,92	5,166	**,006***	**2>1**
	2501-5000[2]	472	68,69	11,34			
	5001 ve üzeri[3]	152	68,68	11,26			
AAÖ-Aile Aidiyeti	0-2500[1]	413	17,14	3,63	5,345	**,005***	**2>1**
	2501-5000[2]	472	17,90	3,79			
	5001 üzeri[3]	152	17,93	3,65			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	0-2500[1]	413	49,27	8,08	4,127	**,016***	**2>1**
	2501-5000[2]	472	50,78	8,36			
	5001 üzeri[3]	152	50,75	8,49			
ŞEÖ	0-2500[1]	413	35,04	8,28	3,656	**,026***	**3>2**
	2501-5000[2]	472	34,80	7,87			
	5001 üzeri[3]	152	36,78	7,52			

*p<0,05

Tablo 3.6 incelendiğinde ailenin aylık geliri değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Ailenin aylık geliri değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermesi ve varyansların homojen dağılması üzerine Scheffe testi yapılmıştır. 2501-5000 tl arasında gelire sahip olanların AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması 0-2500 tl arasında gelire sahip olanlara göre daha yüksektir. 5001 tl ve üzeri gelire sahip olanların şiddet eğilimi düzeyi 2501-5000 tl arasında gelire sahip olanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların yaşamın çoğunun geçtiği yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.7. Yaşamın çoğunun geçtiği yer değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	YÇGY**	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	İlçe Merkezi	869	68,28	11,40	1,980	**,048***
	Köy-Kasaba	282	66,75	10,83		
AAÖ-Aile Aidiyeti	İlçe Merkezi	869	17,82	3,79	2,819	**,005***
	Köy-Kasaba	282	17,09	3,57		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	İlçe Merkezi	869	50,46	8,43	1,406	,160
	Köy-Kasaba	282	49,65	8,10		
ŞEÖ	İlçe Merkezi	869	34,98	7,90	-1,444	,149
	Köy-Kasaba	282	35,77	8,01		

*p<0,05

**Yaşamının çoğunu il merkezinde geçirdiğini ifade eden 44 kişi "İlçe Merkezi" grubuna dahil edilerek analiz yapılmıştır.

Tablo 3.7 incelendiğinde yaşamın çoğunun geçtiği yer değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Yaşamının çoğunu ilçe merkezinde geçirenlerin AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması yaşamının çoğunu köy-kasabada geçirenlere göre daha yüksektir. Yaşamın çoğunun geçtiği yer değişkenine göre AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların TV veya internet kullanım sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.8. TV veya internet kullanım sıklığı değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	TV-İ Kul. Sıklığı	N	X̄	Ss	F	p	Post-Hoc
AAÖ-Toplam Puan	Her gün	900	68,00	11,43	1,115	,328	-
	Haftada birkaç kez	105	68,54	10,47			
	Arada sırada	147	66,63	11,24			
AAÖ-Aile Aidiyeti	Her gün	900	17,66	3,79	1,302	,272	-
	Haftada birkaç kez	105	17,96	3,33			
	Arada sırada	147	17,22	3,85			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Her gün	900	50,33	8,48	,856	,425	-
	Haftada birkaç kez	105	50,58	7,83			
	Arada sırada	147	49,41	8,24			
ŞEÖ	Her gün[1]	900	35,59	7,83	5,726	**,003***	**1>2,3**
	Haftada birkaç kez[2]	105	33,56	8,28			
	Arada sırada[3]	147	33,79	8,01			

*p<0,05

Tablo 3.8 incelendiğinde TV veya internet kullanım sıklığı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05). TV veya internet kullanım sıklığı değişkenine göre ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). TV veya internet kullanım sıklığı değişkenine göre ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermesi ve varyansların homojen dağılması üzerine Scheffe testi yapılmıştır. TV veya interneti hergün kullananların şiddet eğilimi düzeyi haftada birkaç kez ve arada sırada kullananlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların aileyle zaman geçirme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.9. Aileyle zaman geçirme sıklığı değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	AZGS	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
AAÖ-Toplam Puan	Nadiren[1]	203	59,80	14,02			**2>1**
	Genellikle[2]	430	66,54	10,59	108,094	**,000***	**3>1,2**
	Sık sık[3]	519	72,13	8,38			
AAÖ-Aile Aidiyeti	Nadiren[1]	203	15,51	4,28			**2>1**
	Genellikle[2]	430	17,22	3,61	66,298	**,000***	**3>1,2**
	Sık sık[3]	519	18,80	3,20			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Nadiren [1]	203	44,28	10,46			**2>1**
	Genellikle[2]	430	49,32	7,93	104,859	**,000***	**3>1,2**
	Sık sık[3]	519	53,32	6,12			
ŞEÖ	Nadiren[1]	203	36,93	8,73			
	Genellikle[2]	430	35,02	8,02	6,379	**,002***	**1>2,3**
	Sık sık[3]	519	34,62	7,42			

*p<0,05

Tablo 3.9 incelendiğinde aileyle zaman geçirme sıklığı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Aileyle zaman geçirme sıklığı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermesi ve varyansların homojen dağılmaması üzerine Games-Howell testi yapılmıştır. Ailesiyle sık sık zaman geçirenlerin genellikle ve nadiren zaman geçirenlere göre, ailesiyle genellikle zaman geçirenlerin nadiren zaman geçirenlere göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması daha yüksektir. Ailesiyle sık sık ve genellikle zaman geçirenlerin nadiren zaman geçirenlere göre şiddet eğilimi düzeyi daha düşüktür.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların kültürel veya sportif aktiviteyle ilgilenme değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.10. Kültürel veya sportif aktiviteyle ilgilenme değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	Kül. Sp. Ak. İ	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-ToplamPuan	Evet	542	67,42	11,50	-1,283	,200
	Hayır	610	68,28	11,16		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Evet	542	17,59	3,85	-,343	,732
	Hayır	610	17,67	3,68		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Evet	542	49,83	8,46	-1,578	,115
	Hayır	610	50,61	8,32		
ŞEÖ	Evet	542	36,80	8,16	6,605	**,000***
	Hayır	610	33,76	7,43		

*p<0,05

Tablo 3.10 incelendiğinde kültürel veya sportif aktiviteyle ilgilenme değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05). Kültürel veya sportif aktiviteyle ilgilenme değişkenine göre ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Kültürel veya sportif bir aktiviteyle ilgilendiğini ifade edenlerin şiddet eğilimi düzeyi kültürel veya sportif bir aktiviteyle ilgilenmediğini ifade edenlere göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların eğitime devam ederken barınılan yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.11. Eğitime devam ederken barınılan yer değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	Barınılan Yer	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Aile yanı	981	67,63	11,58	-2,013	**,045***
	Aile yanı değil	172	69,28	9,60		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Aile yanı	981	17,56	3,82	-1,577	,116
	Aile yanı değil	172	18,01	3,36		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Aile yanı	981	50,06	8,57	-1,965	,050
	Aile yanı değil	172	51,26	7,19		
ŞEÖ	Aile yanı	981	35,24	7,95	,647	,518
	Aile yanı değil	172	34,82	7,81		

*p<0,05

Tablo 3.11 incelendiğinde eğitime devam ederken barınılan yer değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan' ın istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Eğitime devam ederken ailesi yanında barınanların AAÖ-Toplam Puan ortalaması ailesi yanında barınmayanlara göre daha düşüktür. Eğitime devam ederken barınılan yer değişkenine göre AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.12. Anne eğitim durumu değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	Anne E.D.**	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
AAÖ-Toplam Puan	İkokul	579	67,38	11,01	2,576	,053	-
	Ortaokul	265	67,11	12,05			
	Lise	192	69,33	11,42			
	Yükseköğretim	114	69,45	10,68			
AAÖ-Aile Aidiyeti	İlkokul[1]	579	17,30	3,70	5,412	**,001***	**3,4>1**
	Ortaokul[2]	265	17,50	3,75			
	Lise[3]	192	18,28	3,89			
	Yükseköğretim[4]	114	18,47	3,58			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	İlkokul	579	50,08	8,15	1,470	,221	-
	Ortaokul	265	49,61	9,08			
	Lise	192	51,05	8,31			
	Yükseköğretim	114	50,98	7,98			
ŞEÖ	İlkokul[1]	579	34,55	7,76	3,409	**,017***	**3>1**
	Ortaokul[2]	265	35,95	8,24			
	Lise[3]	192	36,27	8,00			
	Yükseköğretim[4]	114	34,74	7,60			

*p<0,05

**Okur yazar olmayan 25 kişi ve okuryazar olan 17 kişi ilkokul grubuna dahil edilerek analiz yapılmıştır.

Tablo 3.12 incelendiğinde anne eğitim durumu değişkenine göre AAÖ-Aile Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir

(p<0,05). Anne eğitim durumu değişkenine göre AAÖ-Aile Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermesi ve varyansların homojen dağılması üzerine Gabriel testi yapılmıştır. Annesi ilkokul mezunu olanların AAÖ-Aile Aidiyeti puan ortalaması annesi lise ve yükseköğretim mezunu olanlara göre daha düşüktür. Annesi ilkokul mezunu olanların şiddet eğilimi düzeyi annesi lise mezunu olanlara göre daha düşüktür. Anne eğitim durumu değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05)

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.13. Baba eğitim durumu değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	Baba E.D.**	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
AAÖ-Toplam Puan	İkokul[1]	301	66,29	10,68	2,948	**,032***	**3>1**
	Ortaokul[2]	219	67,65	11,88			
	Lise[3]	361	68,76	11,41			
	Yükseköğretim[4]	258	68,45	11,24			
AAÖ-Aile Aidiyeti	İlkokul[1]	301	16,99	3,74	4,256	**,005***	**3>1**
	Ortaokul[2]	219	17,57	3,58			
	Lise[3]	361	17,98	3,75			
	Yükseköğretim[4]	258	17,84	3,87			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	İlkokul	301	49,30	7,74	1,939	,122	-
	Ortaokul	219	50,08	9,12			
	Lise	361	50,77	8,45			
	Yükseköğretim	258	50,60	8,25			
ŞEÖ	İlkokul	301	34,21	8,01	2,001	,112	-
	Ortaokul	219	35,44	7,77			
	Lise	361	35,48	7,97			
	Yükseköğretim	258	35,62	7,84			

*p<0,05

**Okur yazar olmayan 1 kişi ve okuryazar olan 16 kişi ilkokul grubuna dahil edilerek analiz yapılmıştır.

Tablo 3.13 incelendiğinde baba eğitim durumu değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Aile Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Baba eğitim durumu değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Aile Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermesi ve varyansların homojen dağılması üzerine Gabriel testi yapılmıştır. Babası ilkokul mezunu olanların, AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Aile Aidiyeti puan ortalaması lise mezunu olanlara göre daha düşüktür. Baba eğitim durumu değişkenine göre AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların anne çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.14. Anne çalışma durumu değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	Anne Çalışma	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Çalışıyor	226	68,21	10,76	,414	,679
	Çalışmıyor	918	67,86	11,44		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Çalışıyor	226	17,90	3,54	1,095	,274
	Çalışmıyor	918	17,59	3,81		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Çalışıyor	226	50,30	8,13	,067	,947
	Çalışmıyor	918	50,26	8,44		
ŞEÖ	Çalışıyor	226	35,64	8,29	,928	,353
	Çalışmıyor	918	35,09	7,84		

Tablo 3.14 incelendiğinde anne çalışma durumu değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların baba çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.15. Baba çalışma durumu değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	Baba Çalışma	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Çalışıyor	1010	68,18	11,21	2,812	**,005***
	Çalışmıyor	114	65,05	11,81		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Çalışıyor	1010	17,71	3,73	1,936	,053
	Çalışmıyor	114	16,99	4,02		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Çalışıyor	1010	50,47	8,32	2,925	**,004***
	Çalışmıyor	114	48,06	8,58		
ŞEÖ	Çalışıyor	1010	35,20	7,96	,011	,991
	Çalışmıyor	114	35,19	7,80		

*p<0,05

Tablo 3.15 incelendiğinde baba çalışma durumu değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Babası çalışanların AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması babası çalışmayanlara göre daha yüksektir. Baba çalışma durumu değişkenine göre AAÖ-Aile Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların aile yapısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.16. Aile yapısı değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	Aile Yapısı	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Geniş	122	67,18	11,65	1,722	,179
	Çekirdek	933	68,16	11,19		
	Parçalanmış	97	66,10	12,00		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Geniş	122	17,16	3,60	1,607	,201
	Çekirdek	933	17,73	3,78		
	Parçalanmış	97	17,31	3,78		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Geniş	122	50,01	8,91	1,750	,174
	Çekirdek	933	50,43	8,24		
	Parçalanmış	97	48,78	9,01		
ŞEÖ	Geniş	122	35,53	7,87	,612	,543
	Çekirdek	933	35,22	7,98		
	Parçalanmış	97	34,39	7,45		

Tablo 3.16 incelendiğinde aile yapısı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların algılanan aile tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.17. Algılanan aile tutumu değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	Aile Tutumu	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
AAÖ-Toplam Puan	Demokratik[1]	746	70,04	8,99	146,230	**,000***	**1>2,3** **2>3** **4>2,3**
	Otoriter[2]	97	54,34	13,13			
	İlgisiz[3]	35	45,08	12,11			
	Aşırı İlgili [4]	260	69,94	9,43			
AAÖ-Aile Aidiyeti	Demokratik[1]	746	18,40	3,17	104,153	**,000***	**1>2,3** **2>3** **4>2,3**
	Otoriter[2]	97	13,77	4,36			
	İlgisiz[3]	35	10,91	3,14			
	Aşırı İlgili[4]	260	17,81	3,37			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Demokratik[1]	746	51,64	6,74	130,658	**,000***	**1>2,3** **2>3** **4>2,3**
	Otoriter[2]	97	40,56	9,76			
	İlgisiz[3]	35	34,17	9,76			
	Aşırı İlgili[4]	260	52,13	7,09			
ŞEÖ	Demokratik[1]	746	34,53	8,04	7,920	**,000***	**2>1**
	Otoriter[2]	97	38,07	7,34			
	İlgisiz[3]	35	38,00	8,22			
	Aşırı İlgili[4]	260	35,69	7,47			

*p<0,05

Tablo 3.17 incelendiğinde ailenin tutumu değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Ailenin tutumu değişkenine göre ölçeklerin istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiğinin görülmesi üzerine varyansların homojen dağılmadığı AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti için Games-Howell testi, varyansların homojen dağıldığı ŞEÖ için

Scheffe testi yapılmıştır. Ailesinin tutumunu demokratik olarak değerlendirenlerin otoriter ve ilgisiz olarak değerlendirenlere göre, otoriter olarak değerlendirenlerin ilgisiz olarak değerlendirenlere göre, aşırı ilgili olarak değerlendirenlerin otoriter ve ilgisiz olarak değerlendirenlere göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması daha yüksektir. Ailesinin tutumunu otoriter olarak değerlendirenlerin demokratik olarak değerlendirenlere göre şiddet eğilimi düzeyi daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların aile içerisinde şiddete maruz kalma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.18. Aile içerisinde şiddete maruz kalma değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	AİŞMK	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Evet	181	56,61	13,70	-12,605	**,000***
	Hayır	971	70,00	9,40		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Evet	181	14,32	4,16	-12,032	**,000***
	Hayır	971	18,26	3,32		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Evet	181	42,29	10,30	-11,829	**,000***
	Hayır	971	51,74	7,03		
ŞEÖ	Evet	181	38,87	8,78	6,288	**,000***
	Hayır	971	34,49	7,57		

*p<0,05

Tablo 3.18 incelendiğinde aile içerisinde şiddete maruz kalma değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Aile içerisinde şiddete maruz kalanların AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması maruz kalmayanlara göre daha düşüktür. Aile içerisinde şiddete maruz kalanların şiddet eğilimi düzeyi maruz kalmayanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklığı değişkenine göre

anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.19. Aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklığı değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	AİŞMKS**	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Nadiren	129	59,53	12,84	4,784	**,000***
	Genellikle	52	49,36	13,18		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Nadiren	129	15,10	3,88	4,141	**,000***
	Genellikle	52	12,38	4,25		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Nadiren	129	44,43	9,70	4,646	**,000***
	Genellikle	52	36,98	9,90		
ŞEÖ	Nadiren	129	39,03	8,86	,386	,700
	Genellikle	52	38,48	8,64		

*p<0,05

**Sık Sık cevabı veren 15 kişi genellikle grubuna dahil edilerek analiz yapılmıştır.

Tablo 3.19 incelendiğinde aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklığı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Aile içerisinde nadiren şiddete maruz kaldığını ifade edenlerin AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması genellikle ve sık sık şiddete maruz kaldığını ifade edenlere göre daha yüksektir. Aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklığı değişkenine göre ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların aile içerisinde şiddete tanık olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.20. Aile içerisinde şiddete tanık olma değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	AİŞTO	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Evet	188	58,13	13,75	-11,133	**,000***
	Hayır	962	69,82	9,67		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Evet	188	14,74	4,34	-10,371	**,000***
	Hayır	962	18,21	3,35		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Evet	188	43,38	10,18	-10,558	**,000***
	Hayır	962	51,61	7,25		
ŞEÖ	Evet	188	37,82	8,11	5,013	**,000***
	Hayır	962	34,68	7,79		

*p<0,05

Tablo 3.20 incelendiğinde aile içerisinde şiddete tanık olma değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Aile içerisinde şiddete tanık olanların AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması tanık olmayanlara göre daha düşüktür. Aile içerisinde şiddete tanık olanların şiddet eğilimi düzeyi tanık olmayanlara göre daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların aile içerisinde şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.21. Aile içerisinde şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	AİŞTOS**	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Nadiren	144	59,95	13,36	3,382	**,001***
	Genellikle	44	52,15	13,47		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Nadiren	144	15,16	4,15	2,442	**,016***
	Genellikle	44	13,36	4,69		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Nadiren	144	44,79	9,94	3,519	**,001***
	Genellikle	44	38,79	9,72		
ŞEÖ	Nadiren	144	37,45	7,82	-1,120	,264
	Genellikle	44	39,02	8,97		

*p<0,05

**Sık Sık cevabı veren 10 kişi genellikle grubuna dahil edilerek analiz yapılmıştır.

Tablo 3.21 incelendiğinde aile içerisinde şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Aile içerisinde nadiren şiddete tanık olduğunu ifade edenlerin AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması genellikle ve sık sık tanık olduğunu ifade edenlere göre daha yüksektir. Aile içerisinde şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların okulda şiddete maruz kalma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.22. Okulda şiddete maruz kalma değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	OŞMK	N	X̄	Ss	t	p
AAÖ-Toplam Puan	Evet	136	63,43	13,13	-4,283	**,000***
	Hayır	1015	68,47	10,93		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Evet	136	16,33	4,16	-4,314	**,000***
	Hayır	1015	17,81	3,67		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Evet	136	47,09	9,70	-4,105	**,000***
	Hayır	1015	50,66	8,11		
ŞEÖ	Evet	136	39,17	7,85	6,354	**,000***
	Hayır	1015	34,65	7,78		

*p<0,05

Tablo 3.22 incelendiğinde okulda şiddete maruz kalma değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Okulda şiddete maruz kalanların AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması maruz kalmayanlara göre daha düşüktür. Okulda şiddete maruz kalanların şiddet eğilimi düzeyi maruz kalmayanlara göre yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların okulda şiddete maruz kalma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.23. Okulda şiddete maruz kalma sıklığı değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	OŞMKS*	N	X̄	Ss	t	p
AAÖ-Toplam Puan	Nadiren	96	63,91	13,27	,663	,509
	Genellikle	40	62,27	12,89		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Nadiren	96	16,51	4,47	,746	,457
	Genellikle	40	15,92	3,30		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Nadiren	96	47,40	9,39	,577	,565
	Genellikle	40	46,35	10,48		
ŞEÖ	Nadiren	96	38,91	7,44	-,596	,552
	Genellikle	40	39,80	8,84		

*Sık Sık cevabı veren 21 kişi genellikle grubuna dahil edilerek analiz yapılmıştır.

Tablo 3.23 incelendiğinde okulda şiddete maruz kalma sıklığı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05).

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların okulda şiddete tanık olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.24. Okulda şiddete tanık olma değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	OŞTO	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Evet	501	65,78	11,88	-5,494	**,000***
	Hayır	651	69,49	10,61		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Evet	501	16,99	3,78	-5,083	**,000***
	Hayır	651	18,12	3,67		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Evet	501	48,78	9,00	-5,128	**,000***
	Hayır	651	51,36	7,70		
ŞEÖ	Evet	501	38,00	7,75	11,143	**,000***
	Hayır	651	33,01	7,37		

*p<0,05

Tablo 3.24 incelendiğinde okulda şiddete tanık olma değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Okulda şiddete tanık olanların olmayanlara göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması daha düşüktür. Okulda şiddete tanık olanların tanık olmayanlara göre şiddet eğilimi düzeyi daha yüksektir.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların okulda şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.25. Okulda şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	OŞTOS**	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Nadiren	366	67,41	11,00	4,793	**,000***
	Genellikle	135	61,37	13,03		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Nadiren	366	17,42	3,68	4,241	**,000***
	Genellikle	135	15,83	3,82		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Nadiren	366	49,98	8,22	4,567	**,000***
	Genellikle	135	45,53	10,17		
ŞEÖ	Nadiren	366	36,88	7,48	-5,468	**,000***
	Genellikle	135	41,03	7,67		

*p<0,05

**Sık Sık cevabı veren 42 kişi genellikle grubuna dahil edilerek analiz yapılmıştır.

Tablo 3.25 incelendiğinde okulda şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Okulda şiddete nadiren tanık olanların genellikle ve sık sık tanık olanlara göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyet ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması daha yüksektir. Okulda şiddete nadiren tanık olanların genellikle ve sık sık tanık olanlara göre şiddet eğilimi düzeyi daha düşüktür.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların internette veya TV de şiddete tanık olma değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Tablo 3.26. İnternette veya TV de şiddete tanık olma değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait t-testi sonuçları.

	İTVŞTO	**N**	**X̄**	**Ss**	**t**	**p**
AAÖ-Toplam Puan	Evet	933	67,64	11,55	-1,447	,148
	Hayır	220	68,87	10,26		
AAÖ-Aile Aidiyeti	Evet	933	17,54	3,86	-1,979	**,049***
	Hayır	220	18,04	3,29		
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Evet	933	50,10	8,51	-1,149	,251
	Hayır	220	50,82	7,82		
ŞEÖ	Evet	933	35,39	7,92	1,808	,071
	Hayır	220	34,31	7,91		

*p<0,05

Tablo 3.26 incelendiğinde internette veya TV de şiddete tanık olma değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05). İnternette veya TV de şiddete tanık olma değişkenine AAÖ-Aile Aidiyeti' nin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). İnternette veya TV de şiddete tanık olanların AAÖ-Aile Aidiyeti puan ortalaması tanık olmayanlara göre daha düşüktür.

Katılımcıların Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile Şiddet Eğilimi Ölçeği' nden aldıkları puanların internette veya TV de şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3.27. İnternette veya TV de şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait ANOVA testi sonuçları.

	İTVŞTOS	**N**	**X̄**	**Ss**	**F**	**p**	**Post-Hoc**
AAÖ-Toplam Puan	Nadiren[1]	230	68,92	10,66			**1,2>3**
	Genellikle[2]	412	68,46	11,42	7,744	**,000***	
	Sık sık[3]	291	65,46	12,12			
AAÖ-Aile Aidiyeti	Nadiren[1]	230	17,98	3,79			**1,2>3**
	Genellikle[2]	412	17,73	3,61	5,922	**,003***	
	Sık sık[3]	291	16,91	4,17			
AAÖ-Kendilik Aidiyeti	Nadiren [1]	230	50,94	7,70			**1,2>3**
	Genellikle[2]	412	50,73	8,60	7,161	**,001***	
	Sık sık[3]	291	48,55	8,81			
ŞEÖ	Nadiren[1]	230	33,28	6,87			
	Genellikle[2]	412	34,87	7,58	23,372	**,000***	**2>1**
	Sık sık[3]	291	37,78	8,55			**3>2,1**

*p<0,05

Tablo 3.27 incelendiğinde internette veya TV de şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). İnternette veya TV de şiddete tanık olma sıklığı değişkenine göre AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti, AAÖ-Kendilik Aidiyeti ve ŞEÖ' nün istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermesi üzerine varyansların homojen dağılmadığı AAÖ-Aile Aidiyeti ve ŞEÖ için Games-Howell testi, varyansların homojen dağıldığı AAÖ-Toplam Puan ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti için Scheffe testi yapılmıştır. İnternette veya TV de sık sık şiddete tanık olanların AAÖ-Toplam Puan, AAÖ-Aile Aidiyeti ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti puan ortalaması genellikle ve nadiren tanık olanlara göre daha düşüktür. İnternette veya TV de sık sık şiddete tanık olanların genellikle ve nadiren tanık olanlara göre, genellikle tanık olanların nadiren tanık olanlara göre şiddet eğilimi düzeyi daha yüksektir.

Katılımcıların aile aidiyeti ile şiddet eğilimi arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 3.28. Katılımcıların AAÖ ve ŞEÖ puanlarına ait korelasyon analizi sonuçları.

		AAÖ-Toplam Puan	**AAÖ-Aile Aidiyeti**	**AAÖ-Kendilik Aidiyeti**
	r	**-,170****	**-,180****	**-,148****
ŞEÖ	p	**,000**	**,000**	**,000**
	N	1153	1153	1153

**p<0,01

Tablo 3.28 incelendiğinde katılımcıların ŞEÖ puanları ile AAÖ-Toplam Puan (r=-,170, p<0,01), AAÖ-Aile Aidiyeti (r=-,180, p<0,01) ve AAÖ-Kendilik Aidiyeti (r=-,148, p<0,01) arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Katılımcıların aile aidiyeti arttıkça şiddet eğilimi düzeyinin azaldığı, şiddet eğilimi düzeyi arttıkça aile aidiyetinin azaldığı belirlenmiştir.

4. TARTIŞMA

4.1. Katılımcıların Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Bağımsız Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi

4.1.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada cinsiyet değişkeniyle aile aidiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Arslan ve ark (2019)' ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada kız öğrencilerin kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kadınların erkeklere göre daha yüksek aile aidiyetine sahip olduğu çalışmaların (King ve Boyd 2016, Saki 2018, Durlanık 2019, Gök 2019, Yusufoğlu ve Cerev 2019) yanı sıra cinsiyetle aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulmayan (Leake 2007, King ve ark 2015, Başar 2019, Yeter 2019), aile bağları arasında anlamlı bir ilişki bulmayan (Özmen-Doğan 2014) çalışmalar da mevcuttur. Avşar (2019)' ın boşanmış ve boşanmamış aileye sahip olan lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında boşanmamış aileye sahip öğrencilerin cinsiyeti ile AAÖ ve alt boyut puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken boşanmış aileye sahip öğrencilerde kadınların erkeklere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada kadınların kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde araştırmanın bu bulgusunu destekleyen araştırmaların yanında desteklemeyen araştırmaların da olduğu görülmektedir. Ergenlik dönemi aileden uzaklaşıp çoğunlukla akran gruplarıyla vakit geçirilen bir dönemdir. Ergenlik döneminin bu özelliğinin cinsiyetler açısından fark etmemesi erkek ve kadınların aile aidiyetlerinin benzer çıkmasında etkili olmuş olabilir.

Bu araştırmada cinsiyet değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre erkeklerin şiddet eğilimi düzeyi kadınlara göre daha yüksektir. Yapılan çalışmalarda erkeklerin şiddet eğilimlerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu (Balkıs ve ark 2005, Özgür ve ark 2011, Gençoğlu ve ark 2014, Babacan-Gümüş ve ark 2015, Davli-Temel 2018, Emiroğlu 2018, Soylu 2019,

Yavuz 2019, Yıldız 2019), erkeklerin saldırganlık puanlarının kadınlardan yüksek olduğu (Avcı 2010, Erkiner 2012, Oda 2014), erkek olmanın çok yüksek şiddet eğilimi riskini artırdığı (Bebiş ve ark 2014), erkeklerde şiddet eğilimi görülme sıklığının kadınlardan daha yüksek olduğu (Haskan-Avcı ve Yıldırım 2015), erkek öğrencilerde şiddet duygusu, bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet, başkalarına zarar verme düşüncesi ve başkalarına şiddet uygulama düşüncesi daha yüksek olduğu (Karaboğa 2018) görülmektedir. İstanbul' da 3483 lise 2. Sınıf öğrencisiyle yapılan bir çalışmada erkeklerin kızlara göre fiziksel kavgada bulunma riski 5 kat, tabanca taşıma riski 7,2 kat, hayatı boyunca birini yaralama riski 3,2 kat daha yüksek bulunmuştur (Ögel ve ark 2005). Cinsiyetle saldırganlık puanı arasında (Yalçın 2004), saldırganlık düzeyi arasında (Aytekin 2015) anlamlı bir ilişki bulmayan çalışmalar mevcuttur. Literatürde bulunan araştırmaların çoğunluğunun araştırmanın bu bulgusunu desteklediği görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadınlardan edilgen, duygusal olması, öfkelenmemesi beklenirken erkeklerden etken, öfkeli ve güçlü olması beklenmektedir (Uz 2018). Bu doğrultuda erkeklerin bu özellikleri taşıyan rol modellerini görerek yetiştiği düşünüldüğünde şiddetin sosyalleşme sürecinde erkekler için normalleştiği ifade edilebilir. Erkeklerin şiddet eğilimi düzeyinin kadınlara göre yüksek bulunmasının sebeplerinden biri toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi olabilir.

4.1.2. Yaş Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada yaş değişkeniyle aile aidiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yusufoğlu ve Cerev (2019)' in üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada 16-18 yaş aralığında olanların 28 ve yukarı yaşta olanlara göre aile aidiyeti daha yüksek bulunmuştur. King ve Boyd (2016)' un ergenlerle yaptığı çalışmasında küçük yaşta olanların daha büyük yaşta olanlara göre ailesine duyduğu aidiyetin daha yüksek olduğu bulunmuştur. King ve ark (2015)' ın üvey babası ve biyolojik annesi ile yaşayan ergenlerle yaptığı çalışmasında yaşı büyük olanların küçük olanlara göre ebeveynleriyle daha az yakın ilişki kurma eğiliminde olduğu dolayısıyla aile aidiyetlerinin düşük olmasında yakın ilişkiyi daha az kurmanın

etkili olduğu bulunmuştur. Özmen-Doğan (2014)' ın ilköğretim ikinci kademede eğitimine devam eden öğrencilerle yaptığı çalışmasında yaş arttıkça aile bağlarının zayıfladığı bulunmuştur. Leake (2007)' in üvey ailesi olan ergenlerle yaptığı çalışmasında yaş arttıkça aile aidiyetinin arttığı bulunmuştur. Bunların yanı sıra yaş değişkeniyle aile aidiyeti arasında anlamlı ilişki bulmayan çalışmalar (Aslantürk 2017, Avşar 2019, Başar 2019, İlik 2019) da mevcuttur. Literatürde araştırmanın bu bulgusunu destekleyen araştırmaların yanında desteklemeyen araştırmaların da olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın 11. ve 12. sınıfta eğitimine devam eden dolayısıyla yaşları birbirine yakın olan bir grupla gerçekleştirilmiş olmasının yaş değişkeniyle aile aidiyeti arasında anlamlı bir farklılık bulunmamasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada yaş değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre 18 yaşındakilerin şiddet eğilimi düzeyi 16 ve 17 yaşındakilere göre daha yüksektir. Yaş arttıkça şiddet eğiliminin arttığı (Balkıs ve ark 2005, Özgür ve ark 2011, Emiroğlu 2018), yaş arttıkça şiddet eğiliminin azaldığı (Bebiş ve ark 2014), yaşın saldırganlık puanını etkilemediği (Oda 2014), yaşla şiddet eğilimi arasında ilişkinin bulunmadığı (Babacan-Gümüş ve ark 2015, Karaboğa 2018) çalışmalar vardır. Literatürde araştırmanın bu bulgusunu destekleyen araştırmaların yanında desteklemeyen araştırmaların da olduğu görülmektedir. Okullarda daha üst sınıflarda eğitimine devam edenlerin daha alt sınıflarda devam edenler karşısında kendini güçlü konumda hissetmesinin şiddet uygulama ihtimallerini artırabileceği, bu durumun 18 yaşındaki katılımcıların şiddet eğilimi düzeyinin daha yüksek bulunması üzerinde etkili unsurlardan biri olabileceği düşünülmektedir.

4.1.3. Eğitim Görülen Okul Türü Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada eğitim görülen okul türü değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fen Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilerin AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve İmam Hatip Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilere göre daha yüksektir. Başar (2019)' ın 15-18 yaş arası ergenlerle yaptığı çalışmasında Anadolu Lisesi ve Fen

Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilerin Meslek Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilere göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Gök (2019)' ün lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında okul türü ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Literatürde araştırmanın bu bulgusunu destekleyen araştırmaların yanında desteklemeyen araştırmaların da olduğu görülmektedir. Çalışmanın gerçekleştirildiği okullar değerlendirildiğinde genel olarak Fen Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilerin ailelerinin eğitim açısından ve sosyoekonomik açıdan diğer liselerde eğitimine devam eden öğrencilerin ailelerine göre daha yüksek düzeyde olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda Fen Lisesi' ne devam eden öğrencilerin ailelerinin çocuklarına karşı daha ilgili ve çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli olma ihtimalinin yüksek olduğu ve bu unsurların çocukların aile aidiyetinin artmasında etkili olduğu düşünülebilir. Ailenin çocukla ve çocuğun sorunlarıyla ilgilenmemesi, olumsuz aile ortamı, ailede iletişim sorunlarının olması öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkileyebilmektedir (Dam 2008, Öztürk ve ark 2014). Nitekim Dam (2008)' ın lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada ailesiyle sorun yaşayan ve ailesinden yeterli desteği göremeyen öğrencilerin okul başarısı ailesiyle sorun yaşamayan ve ailesinden yeterli desteği öğrencilere göre daha düşük olduğu, Yusufoğlu ve Cerev (2019)' in üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada ise akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin aile aidiyetinin de yüksek olduğu bulunmuştur. Fen Lisesi' nde eğitime devam eden öğrencilerin araştırmaya dahil edilen diğer liselerde eğitimine devam eden öğrencilere göre akademik başarı düzeylerinin daha yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda akademik başarı-olumlu aile ilişkisinin Fen Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilerin aile aidiyetlerinin yüksek olmasında etkili olduğu düşünülebilir.

Bu araştırmada eğitim görülen okul türü değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre Meslek Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyi Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve İmam Hatip Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilere göre daha yüksektir. Okul türü ile şiddet eğiliminin görülme sıklığı arasında (Haskan 2009), okul türü ile şiddet eğilimi puanı arasında (Davli-Temel 2018), okul türü ile saldırganlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulmayan (Erkiner 2012) çalışmalar mevcuttur. Yavuz

(2019)' un çalışmasında şiddet eğilimi puan ortalamalarının en yüksek okuldan en düşüğe doğru Çok Programlı Anadolu Lisesi, Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi, İmam-Hatip Lisesi, Fen ve Sosyal Bilimler Lisesi şeklinde olduğu bulunmuştur.

Okulların öğrencilerin okula ilgisizliği, okulların kalabalık olması, okulun çevresinin çete vb. oluşumlar nedeniyle güvensiz olması gibi sebeplerle şiddet oluşmasında etkili olduğu belirtilmiştir (Fager ve Boss 1998). Geleceğe yönelik daha umutsuz olan, eğitimle geleceğini güvenli bir şekilde inşa edebileceğini düşünmeyen öğrencilerin şiddete yönelme ihtimalinin daha yüksek olduğu, gelecek adına umutlu olmasında olumlu etki ve katkısı olmayan okullarda öğrencilerin şiddete daha kolay yöneleceği söylenebilir (Çınar 2007). Çalışmanın yapıldığı okullar arasında bulunan meslek liselerinin profili düşünüldüğünde şiddetin oluşumunda etkisi olduğu düşünülen bu özellikleri barındırma ihtimali yüksek olan okullar olduğu söylenebilir. Bu bağlamda okulun bu tür özellikleri meslek lisesine devam eden öğrencilerin şiddet eğilim düzeyinin yüksek olmasının sebeplerinden biri olabilir.

4.1.4. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada kardeş sayısı değişkeniyle AAÖ toplam puanı ve AAÖ aile aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre 1 kardeşe sahip olan katılımcıların AAÖ toplam puan ve AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalaması 3 ve üzeri kardeşe sahip olan katılımcılarınkinden daha yüksektir. Yusufoğlu ve Cerev (2019)' in üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada bir veya daha fazla kardeşe sahip olanların kardeşe sahip olmayanlara göre aile aidiyeti daha yüksek bulunmuştur. Gök (2019)' ün lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında bir kardeşi ve iki kardeşi olan öğrencilerin üç veya daha fazla kardeşi olan öğrencilere göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. King ve Boyd (2016)' un ergenlerle yaptığı çalışmasında kardeş sayısının artmasıyla anne ve babaya yakınlığın azaldığı dolayısıyla kardeş sayısının fazla olmasının aile aidiyetinin düşük olmasında etkili olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Açıkel-Gülel (2019)' in suça sürüklenmiş hükümlü erkek çocuklarla yaptığı

çalışmasında 1-3 kardeşe sahip olanların 4-5 kardeşe sahip olanlara göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Durlanık (2019)' ın ortaokulda eğitimine devam eden 5. ve 6. sınıf öğrencileriyle yapmış olduğu 1-2 kardeşe ve 3-4 kardeşe sahip olanların 5 ve üzeri kardeşe sahip olanlara göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu aile aidiyeti alt boyutunda ve aile aidiyeti toplam puanında 2 ve daha az kardeşe ve 3 kardeşe sahip olanların 4 ve üzeri kardeşe sahip olanlara göre, kendilik aidiyeti alt boyutunda 2 ve daha az kardeşe sahip olanların 4 ve üzeri kardeşe sahip olanlara göre puan ortlamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra kardeş sayısı ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulmayan çalışmalar (Avşar 2019, Yeter 2019) da mevcuttur. Çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin bakım sorumlulukları da artmaktadır. Bunun yanı sıra bazı aileler için çocuk sayısının artmasıyla ekonomik sorunların yaşanma ve çatışmalı bir aile ortamının oluşma ihtimalinin arttığı söylenebilir. Kardeş sayısının fazla olmasının ailenin çocuklara olan ilgisinin ve çocuklarına ayırdıkları zamanın azalmasında etkili olacağı düşünülebilir. Kardeş sayısının fazla olmasının aile üzerindeki bu etkileri değerlendirildiğinde araştırmanın bu bulgusunun sebeplerinden birinin buna benzer etkiler olduğu ifade edilebilir.

Bu araştırmada kardeş sayısı değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Kardeş sayısı değişkeniyle, saldırganlık puanı arasında anlamlı fark olmayan (Oda 2014, Yıldız 2019), saldırganlık düzeyi arasında anlamlı fark olmayan (Erkiner 2012, Aytekin 2015) şiddet eğilimi görülme sıklığı arasında anlamlı fark olmayan (Haskan 2009), şiddet eğilimi arasında anlamlı bir fark olmayan (Yalçın 2015) çalışmalar mevcuttur. Araştırmanın bu bulgusunun literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

4.1.5. Ailenin Aylık Geliri Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada ailenin aylık geliri değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre 2501-5000 tl arasında gelire sahip olanların AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması 0-2500 tl arasında gelire sahip

olanlara göre daha yüksektir. Yusufoğlu ve Cerev (2019)' in üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada gelir düzeyi düşük ve yüksek olanların gelir düzeyi orta olanlara göre aile aidiyeti daha yüksek bulunmuştur. Açıkel-Gülel (2019)' in suça sürüklenmiş hükümlü erkek çocuklarla yaptığı çalışmasında ailesinin aylık geliri 1201-1800 tl arasında ve 1801 tl ve üzerinde olanların ailesinin aylık geliri 200-1200 tl arasında olanlara göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ailenin gelir durumuyla aile aidiyeti arasında (Arslan ve ark 2019, Avşar 2019, Durlanık 2019), ailenin gelir durumuyla aile bağları arasında (Özmen-Doğan 2014) anlamlı ilişki bulmayan çalışmalar da mevcuttur. Ailenin ekonomik sorunlar yaşamasının ailede çatışmalı bir ortamın oluşmasına sebep olabileceği bu durumun aile aidiyetini olumsuz etkileyeceği düşünülebilir.

Bu araştırmada ailenin aylık geliri değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre 5001 tl ve üzeri gelire sahip olanların şiddet eğilimi düzeyi 2501-5000 tl arasında gelire sahip olanların şiddet eğilimi düzeyinden daha yüksektir. Özgür ve ark (2011)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında ailenin gelir durumu iyileştikçe şiddet eğiliminin arttığı bulunmuştur. TBMM Araştırma Komisyonu Raporu (2007)' na göre ekonomik durumunu iyi olarak algılamanın devlet okullarında eğitimine devam eden erkek öğrencilerin son üç ay içerisinde daha fazla fiziksel ve sözel şiddet, devlet okullarında eğitimine devam eden kız öğrencilerin son üç ay içerisinde daha fazla cinsel şiddet uygulamasını; ekonomik durumunu kötü olarak algılamanın özel okullarda eğitimine devam eden erkek öğrencilerin son üç ay içerisinde daha fazla cinsel şiddet uygulamasını etkilediği bulunmuştur. Oda (2014)' nın çalışmasında 1500 tl ve üzeri gelire sahip olanların 1200-1499 tl arası gelire, 900-1199 tl arasındaki gelire, 601-899 tl arasındaki gelire ve 600 tl ve altında gelire sahip olanlara göre saldırganlık puanı daha düşük bulunmuştur. Yalçın (2004)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında ailesinin gelir durumunu yüksek olarak algılayan öğrencilerin ailesinin gelir durumunu orta veya düşük olarak algılayan öğrencilere göre daha saldırgan olduğu bulunmuştur. Bunların yanı sıra ailenin gelir düzeyi ile saldırganlık eğilimi (Ayan 2007), ailenin gelir düzeyi ile saldırganlık puanı (Yıldız 2019), ailenin gelir durumu ile şiddet eğilimi görülme sıklığı (Haskan 2009), ailenin sosyoekonomik durumu ile saldırganlık düzeyi (Erkiner 2012,

Aytekin 2015), maddi durum ile şiddet eğilimi puanı arasında (Davli-Temel 2018) anlamlı bir ilişki bulunmayan çalışmalar mevcuttur. Literatürde araştırmanın bu bulgusunu destekleyen araştırmaların yanında desteklemeyen araştırmaların da olduğu görülmektedir. Aylık gelirin fazla olması kişilerin kendini diğerinden daha güçlü hissetmesi üzerinde etkili olabilmektedir. Kendini karşısındakinden daha güçlü konumda hisseden bireyin karşısındakine şiddet uygulama ihtimalinin artacağı düşünülmektedir. Araştırmanın bu bulgusu üzerinde bu durumun etkili olabileceği düşünülmektedir.

4.1.6. Yaşamın Çoğunun Geçtiği Yer Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada yaşamın çoğunun geçtiği yer değişkeniyle AAÖ toplam puan ve AAÖ aile aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre yaşamının çoğunu ilçe merkezinde geçirenlerin AAÖ toplam puan ve AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalaması yaşamının çoğunu köy-kasabada geçirenlerinkinden daha yüksektir. Yusufoğlu ve Cerev (2019) üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada yaşanılan yerleşim yerinin büyüklüğü arttıkça aile aidiyetinin azaldığı bulunmuştur. Avşar (2019)' ın boşanmış ve boşanmamış aileye sahip olan lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında boşanmamış aileye sahip öğrencilerin yaşamının çoğunu büyükşehir-ilde geçirenlerin köy-kasaba ve ilçe merkezinde geçirenlere göre aile aidiyeti alt boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu; boşanmış aileye sahip öğrencilerin yaşamının çoğunu büyükşehir-ilde geçirenlerin ilçe merkezinde geçirenlere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada yaşamının çoğunu ilçe merkezinde geçirenlerin köyde geçirenlere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmada yaşamın çoğunun geçtiği yer değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çetin (2015)' in ortaokul öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada kentte yaşayan öğrencilerin genel saldırganlık

düzeyi ortalamasının kırsalda yaşayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

4.1.7. TV veya İnternet Kullanım Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada TV veya internet kullanım sıklığı değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Demir (2016)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada sosyal medya kullanım sıklığı fazla olan öğrencilerin sorunlarını aileleri yerine sosyal medyada paylaştıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Yalçın ve Yalçın (2018)' ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada ise sosyal medya kullanım sıklığının artmasıyla birlikte aile içerindeki paylaşımın azaldığına vurgu yapılmıştır. TV ve interneti daha sık kullananların ailesiyle paylaşımlarının azalacağı veya ailesiyle paylaşımı az olan, aile içi iletişimin zayıf olduğu durumlarda TV veya internette geçirilen zamanın artacağı dolayısıyla aile aidiyetinin olumsuz etkileneceği düşünülsede aile aidiyeti ile TV veya internet kullanım sıklığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bu araştırmada TV veya internet kullanım sıklığı değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre TV veya interneti hergün kullananların şiddet eğilimi düzeyi haftada birkaç kez ve arada sırada kullananlara göre daha yüksektir. TBMM Araştırma Komisyonu Raporu (2007)' na göre günde 4 saat ve üzeri televizyon seyretmek, erkeklerin son üç ay içerisinde fiziksel şiddet uygulamasını, devlet okullarında eğitimine devam eden erkek öğrencilerin son üç ay içerisinde sözel şiddet uygulamasını, özel okullarda eğitimine devam eden kız öğrencilerin son üç ay içerisinde sözel şiddet uygulamasını, devlet okullarında eğitimine devam eden erkek öğrencilerin son üç ay içerisinde cinsel şiddet uygulamasını artıran faktörlerden biridir. Babacan-Gümüş ve ark (2015)' ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında günlük ve haftalık internet kullanım süresi ile şiddet eğilimi düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. TV veya interneti daha sık kullananların bu mecralarda daha fazla şiddete maruz kaldığı düşünülebilir. Bu bağlamda bu mecralarda daha fazla şiddete maruz kalmanın şiddet eğiliminin artmasında etkili olduğu söylenebilir.

4.1.8. Aileyle Zaman Geçirme Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada aileyle zaman geçirme sıklığı değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre ailesiyle sık sık zaman geçirenlerin genellikle ve nadiren zaman geçirenlere göre, ailesiyle genellikle zaman geçirenlerin nadiren zaman geçirenlere göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması daha yüksektir. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada ailesiyle çoğunlukla zaman geçirdiğini söyleyenlerin ara sıra zaman geçirdiğini ve hiç zaman geçirmediğini söyleyenlere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Paylaşım ve birlikte zaman geçirme aidiyeti geliştiren en önemli unsurlardan biridir (Mavili ve ark 2014, Güneş 2018). Nitekim Aslantürk (2017)' ün üniversite öğrencileriyle karma yöntemle yapmış olduğu çalışmanın nitel bölümünde katılımcıların aileyle birlikte zaman geçirme ve paylaşımda bulunmanın aile aidiyeti üzerinde olumlu etkisi olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Bu bağlamda ailesiyle daha çok zaman geçirenlerin daha çok paylaşımda bulunduğu bu sebeple aile aidiyetlerinin daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Bu araştırmada aileyle zaman geçirme sıklığı değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre ailesiyle sık sık ve genellikle zaman geçirenlerin nadiren zaman geçirenlere göre şiddet eğilimi düzeyi daha düşüktür. Ailesiyle daha fazla zaman geçiren kişilerin aile ilişkilerinin daha sağlıklı olduğu düşünülebilir. Aile ilişkilerinin daha sağlıklı olması ergenin kendini şiddet gibi yollara başvurmadan ifade edebileceği bir ortamı sağlamada etkilidir. Bunun yanı sıra sağlıklı aile ilişkilerinin olması ergenin şiddete yönelmesinde etkili olan aile içi şiddet gibi birçok problemin olmadığı bir aile ortamını ifade etmektedir. Aileyle zaman geçirme sıklığı ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkide bu unsurların etkili olabileceği düşünülmektedir.

4.1.9. Kültürel veya Sportif Aktiviteyle İlgilenme Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada kültürel veya sportif aktiviteyle ilgilenme değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Saki (2018)' nin üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada spor yapıp yapmama durumuna göre aile aidiyeti ölçeği toplam puanı ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Pehlivan (2009)' ın spor okuluna devam eden çocukların aileleriyle yapmış olduğu çalışmada ailelerin %79,7' si spora başladıktan sonra çocuklarında anne babayla daha sıcak ilişkiler içerisinde bulunma yönünde bir değişim olduğunu bidirmiştir.

Bu araştırmada kültürel veya sportif aktiviteyle ilgilenme değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre kültürel veya sportif bir aktiviteyle düzenli olarak ilgilendiğini ifade edenlerin şiddet eğilimi düzeyi kültürel veya sportif bir aktiviteyle düzenli olarak ilgilenmediğini ifade edenlerin şiddet eğilimi düzeyinden daha yüksektir. Oda (2014)' nın çalışmasında spor yapanlar ile spor yapmayanların saldırganlık puanları arasında, Haskan (2009)' ın çalışmasında spor yapanlarla spor yapmayanların şiddet eğilimleri arasında, Yalçın (2015)' ın çalışmasında spor yapanlarla spor yapmayanların şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Pehlivan (2009)' ın spor okuluna devam eden çocukların aileleriyle yapmış olduğu çalışmada ailelerin %71,7' si spora başladıktan sonra çocuklarında stres, kaygı ve saldırgan davranışlarının azalması yönünde bir değişim olduğunu bidirmiştir.

4.1.10. Eğitime Devam Ederken Barınılan Yer Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada eğitime devam ederken barınılan yer değişkeniyle AAÖ toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre eğitime devam ederken ailesi yanında barınmayanların (yurt, öğrenci evi vb. barınanlar) ailesi yanında barınanlara göre AAÖ toplam puanı ortalaması daha yüksektir. Yeter (2019)' in üniversite öğrencileriyle

yapmış olduğu çalışmasında barınılan yer değişkenlerine göre aile aidiyeti ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Aslantürk (2017)' ün üniversite öğrencileriyle karma yöntemle yapmış olduğu çalışmanın nitel bölümünde bazı katılımcıların eğitime devam ederken ailesinden ayrı bir yerde yaşamanın aile aidiyetini artırdığına, bir katılımcının ise ailesiyle vakit geçirmenin önemini anlamasında etkili olduğuna vurgu yaptığı görülmektedir. Ailesinden ayrı yaşayan katılımcıların ailesiyle fiziksel paylaşımları azalsa da duygusal paylaşımları azalmamışsa aile aidiyetinin aileden ayrı yaşama durumundan olumsuz etkilenmediği düşünülebilir. Bunun yanı sıra ailesinden ayrı yaşayan bireyler için bu sürecin ailenin kıymetini bilme durumu üzerinde etkili olduğu ve bu durumun ailesinden ayrı yaşayanların aile aidiyetlerinin yüksek olmasında etkili olduğu ifade edilebilir.

Bu araştırmada eğitime devam ederken barınılan yer değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Patır-Erkek (2016)' in yatılı ve gündüzlü eğitim alan lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada yatılı eğitim alan öğrencilerle gündüzlü eğitim alan öğrencilerin şiddet eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Eğitime devam ederken ailesi yanında barınmayanların ailesinin desteği olmadan günlük yaşamlarını devam ettirmeyle ilgili birçok sorunla başbaşa kaldığı, ailenin denetim ve gözetiminin kısmen zayıflamasıyla olumsuz arkadaş çevresi edinme ihtimalinin daha yüksek olduğu bu sebeple ailesi yanında barınmayanların daha yüksek şiddet eğilimine sahip olacağı düşünülse de şiddet eğilimi ile eğitime devam ederken barınılan yer arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ailesi yanında barınmayanların aile desteği olmaksızın baş etmesi gereken durumların bu kişilerin içine kapanmasına da sebep olabileceği, şiddet eğilimi ile eğitime devam ederken barınılan yer arasında anlamlı bir farklılık bulunmaması üzerinde bu durumun etkili olabileceği düşünülmektedir.

4.1.11. Anne ve Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada anne eğitim durumu değişkeniyle AAÖ aile aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken AAÖ toplam puanı ve AAÖ

kendilik aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre annesi ilkokul mezunu olanların AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalaması annesi lise ve yükseköğretim mezunu olanlara göre daha düşüktür. Açıkel-Gülel (2019)' in suça sürüklenmiş hükümlü erkek çocuklarla yaptığı çalışmasında annesi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olanların annesi yüksekokul lisans ve lisansüstü mezunu olanlara göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Annenin eğitim durumuyla aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulmayan (Durlanık 2019) çalışmalar da mevcuttur. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada aile aidiyeti toplam puanı ve kendilik aidiyeti alt boyutunda annesi ortaokul mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre, aile aidiyeti alt boyutunda annesi ortaokul ve lise ve üzeri mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmada baba eğitim durumu değişkeniyle AAÖ toplam puanı ve AAÖ aile aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre babası ilkokul mezunu olanların, AAÖ toplam puanı ve AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalaması lise mezunu olanlara göre daha düşüktür. Açıkel-Gülel (2019)' in suça sürüklenmiş hükümlü erkek çocuklarla yaptığı çalışmasında babanın eğitim durumu ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Durlanık (2019)' ın ortaokulda eğitimine devam eden 5. ve 6. sınıf öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında babası lise ve üniversite mezunu olanların ortaokul mezunu olanlara göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada aile aidiyeti toplam puanı ve kendilik aidiyeti alt boyutunda babası ortaokul mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre, aile aidiyeti alt boyutunda babası ortaokul ve lise ve üzeri mezunu olanların ilkokul ve altı mezunu olanlara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anne ve babanın eğitim durumuyla aile aidiyeti arasında anlamlı ilişki bulmayan (Avşar 2019, Başar 2019, Gök 2019, Yeter 2019), aile bağları arasında anlamlı bir ilişki bulmayan (Özmen-Doğan 2014) çalışmalar da mevcuttur.

Eğitim seviyesinin artması ailenin çocuğa olan ilgisinin ve çocuk yetiştirmeyle ilgili bilgilerinin artmasında etkili olan unsurlardandır. Bu bağlamda anne ve babanın eğitim seviyesinin yüksek olmasının aile aidiyeti üzerinde olumlu etkisinin olacağı düşünülebilir.

Bu araştırmada anne eğitim durumu değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre annesi ilkokul mezunu olanların şiddet eğilimi düzeyi annesi lise mezunu olanlara göre daha düşüktür. Emiroğlu (2018)' nun çalışmasında annesi ilkokul mezunu olanların annesi lise ve üniversite ve üzeri mezunu olanlara göre şiddet eğilimi daha yüksek bulunmuştur. Gençoğlu ve ark (2014)' ın lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında annesi üniversite mezunu olanların annesi ilköğretim ve lise mezunu olanlara göre göre şiddet eğilimi daha yüksek bulunmuştur. Oda (2014)' nın çalışmasında annesi okur-yazar olmayanların ve annesi ilköğretim mezunu olanların annesi üniversite mezunu olanlara göre, annesi ilköğretim mezunu olanların annesi okur-yazar olan ve annesi lise mezunu olanlara göre saldırganlık puanı daha yüksek bulunmuştur. Erkiner (2012)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada annesi lise mezunu olanların annesi ilkokul ve üniversite mezunu olanlara göre, annesi ortaokul mezunu olanların annesi üniversite mezunu olanlara göre saldırganlık düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yıldız (2019)' ın çalışmasında ise annenin eğitim düzeyiyle saldırganlık puanı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Bu araştırmada baba eğitim durumu değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Babanın eğitim durumuyla şiddet eğilimi arasında (Gençoğlu ve ark 2014), babanın eğitim düzeyiyle saldırganlık puanı arasında (Erkiner 2012, Yıldız 2019) anlamlı bir ilişki bulunmayan araştırmalar mevcuttur. Emiroğlu (2018)' nun çalışmasında babası lise mezunu olanların babası ilköğretim ve üniversite ve üzeri mezun olanlara göre şiddet eğilimi daha yüksek bulunmuştur. Oda (2014)' nın çalışmasında babası ilköğretim mezunu olanların babası okur-yazar olan, babası lise mezunu olan ve babası üniversite mezunu olanlara göre saldırganlık puanı daha yüksek bulunmuştur.

Anne babanın eğitim durumuyla, saldırganlık eğilimi arasında (Ayan 2007), saldırganlık düzeyi arasında (Aytekin 2015), şiddet eğilimi görülme sıklığı arasında (Haskan 2009), şiddet eğilimi arasında (Yalçın 2015) anlamlı bir ilişki bulmayan, anne ve babanın eğitim durumunun çok yüksek şiddet eğilimine etki eden unsurlar arasında olmadığını saptayan (Bebiş ve ark 2014) çalışmalar mevcuttur.

Şiddet eğilimi ile annenin eğitim durumu arasında anlamlı ilişki bulunurken babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasının sebeplerinden biri olarak annenin doğumundan itibaren çocuğun bakımında babaya göre daha etkin olması, çocuğun yetişmesinde bu rolü dolayısıyla çocuğun gelişimine olan etkisinin babaya göre daha fazla olması değerlendirilebilir.

4.1.12. Anne ve Baba Çalışma Durumu Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada anne çalışma durumu değişkeniyle aile aidiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Annenin çalışma durumuyla aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki bulmayan (Başar 2019, İlik 2019) çalışmalar vardır.

Bu araştırmada baba çalışma durumu değişkeniyle AAÖ toplam puanı ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken AAÖ aile aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre babası çalışanların AAÖ toplam puanı ve aaö kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması babası çalışmayanlara göre daha yüksektir. Kültürel açıdan değerlendirildiğinde aile için babanın çalışması temel geçim kaynağı olarak görülürken annenin çalışması temel geçim kaynağı olarak görülmemektedir. Babanın çalışmaması çoğu aile için temel geçim kaynağının kaybı anlamına gelmekte ve ailenin ekonomik sorunlar yaşamasına sebep olabilmektedir. Bunun yanı sıra babanın üstlendiği sorumluluğu yerine getirememekten duyduğu rahatsızlık ve ekonomik sorunlar birleştiğinde ailede çatışmalı bir ortamın oluşacağı, aile içi iletişim ve ilişkilerin sorunlu hale geleceği düşünülebilir. Annenin çalışmamasının aile aidiyeti üzerinde etkisi olmamasında evin gelirini sağlama görevinin erkeğe yüklenmiş olmasının etkisi olduğu, babanın çalışmaması halinde yukarıda bahsedilen

değişimlerin ailede oluşturduğu etkinin aile aidiyetini olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Bu araştırmada anne çalışma durumu değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Annenin çalışma durumuyla, şiddet eğilimi arasında ilişki bulmayan (Özgür ve ark 2011, Yalçın 2015), şiddet eğilimi görülme sıklığı arasında anlamlı bir ilişki bulmayan (Haskan-Avcı ve Yıldırım 2015), saldırganlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulmayan (Erkiner 2012), annenin çalışma durumunun çok yüksek şiddet eğilimine etki eden unsurlar arasında olmadığını gösteren (Bebiş ve ark 2014) çalışmalar mecuttur. Uçar ve ark (2017)' ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada ise annesi çalışmayanların annesi çalışanlara göre fiziksel şiddeti daha fazla onayladığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada baba çalışma durumu değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Özgür ve ark (2011)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında babası çalışmayanların babası çalışanlara göre şiddet eğiliminin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Haskan-Avcı ve Yıldırım (2015)' ın çalışmasında ise babası gelir getiren bir işte çalışanlar arasında şiddet eğilimi görülme sıklığı babası çalışmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Babanın çalışma durumuyla, saldırganlık düzeyi arasında anlamlı ilişki bulmayan (Erkiner 2012), şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulmayan (Yalçın 2015), babanın çalışma durumunun çok yüksek şiddet eğilimine etki eden unsurlar arasında olmadığını gösteren (Bebiş ve ark 2014) çalışmalar mevcuttur.

4.1.13. Aile Yapısı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada aile yapısı değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Saki (2018)' nin üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada çekirdek ve geniş aileye sahip olanların parçalanmış aileye sahip olanlara göre aile aidiyetinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Avşar (2019)' ın boşanmış ve boşanmamış aileye sahip olan lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında boşanmış aileye sahip öğrencilerin çekirdek aileye sahip olanların geniş aileye sahip olanlara göre kendilik aidiyeti alt

boyut puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aslantürk ve Mavili (2020) üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada tek ebeveynli aileye sahip olanların tam aileye sahip olanlara göre aile aidiyetinin daha düşük olduğunu bulmuştur. Aile yapısı ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmayan (Açıkel-Gülel 2019, İlik 2019) çalışmalar da mevcuttur. Arslan ve ark (2019)' ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt boyutlarıyla aile tipi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yeter (2019)' in üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında aile tipi değişkenine göre aile aidiyeti ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatürde araştırmanın bu bulgusunu destekleyen araştırmaların yanında desteklemeyen araştırmaların da olduğu görülmektedir.

Bu araştırmada aile yapısı değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Stone ve Dover (2007)' in son altı ay içerisinde şiddet davranışı sergilemiş olan ergen erkeklerle yapmış olduğu çalışmada her iki biyolojik ebeveyniyle birlikte yaşayanların daha düşük seviyede şiddet yanlısı tutuma sahip olduğu bulunmuştur. Bebiş ve ark (2014)' ın çalışmasında ailenin yapısının çok yüksek şiddet eğilimine etki eden unsurlar arasında olmadığı saptanmıştır. Davli-Temel (2018)' in çalışmasında aile tipi ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Parçalanmış ailelerde aile içi sorunların daha fazla olup bu sorunlar dolayısıyla yaşanan çatışmalı sürecin şiddet üzerinde etkisi olacağı düşünülse de araştırma yapılan grupta aile yapısıyla şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

4.1.14. Ailenin Tutumu Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada ailenin tutumu değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre ailesinin tutumunu demokratik olarak değerlendirenlerin otoriter ve ilgisiz olarak değerlendirenlere göre, otoriter olarak değerlendirenlerin ilgisiz olarak değerlendirenlere göre, aşırı ilgili olarak değerlendirenlerin otoriter ve ilgisiz olarak değerlendirenlere göre AAÖ toplam

puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması daha yüksektir.

Başar (2019)' ın 15-18 yaş arası ergenlerle yaptığı çalışmasında annenin tutumunu demokratik olarak algılayanların aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamalarının annenin tutumunu otoriter ve aşırı koruyucu olarak algılayalara göre, annenin tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayanların aile aidiyeti alt boyutu puan ortalamalarının annenin tutumunu otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu; babanın tutumunu demokratik ve aşırı koruyucu olarak algılayanların aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamalarının babanın tutumunu otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu, babanın tutumunu demokratik olarak algılayanların aile aidiyeti alt boyutu puan ortalamalarının babanın tutumunu aşırı koruyucu olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Avşar (2019)' ın boşanmış ve boşanmamış aileye sahip olan lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında hem boşanmış hem boşanmamış aileye sahip öğrencilerin ailesi demokratik tutum sergileyenlerin otoriter ve ilgisiz tutum sergileyenlere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada ailesinin tutumu otoriter olarak değerlendirenlerin demokratik ve aşırı ilgili/koruyucu olarak değerlendirenlere göre, ailesinin tutumunu ilgisiz olarak değerlendirenlerin demokratik, otoriter ve aşırı ilgili/koruyucu olark değerlendirenlere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmada ailenin tutumu değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre ailesinin tutumunu otoriter olarak değerlendirenlerin demokratik olarak değerlendirenlere göre şiddet eğilimi düzeyi daha yüksektir. Yıldız (2019)' ın çalışmasında Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt boyutları olan kabul/ilgi, psikolojik özerklik, kontrol/denetleme ile öğrencilerin saldırganlık puanları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin anne-babanın tutumlarından etkilendiği belirlenmiştir (Yıldız 2019). Davli-Temel (2018)' in çalışmasında ailenin tutumu baskıcı olanların koruyucu olanlara göre şiddet eğilim puanı daha yüksek bulunmuştur. Yalçın (2004)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında algılanan ana-

baba tutumlarına göre saldırganlık puanlarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Demokratik tutuma sahip ailelerin çocuklarına birey olarak değer veren, çocuklarının ilgi ve isteklerini göz önünde bulundurarak gelişmeleri için çaba gösteren, çocuklarına koşulsuz ilgi ve sevgi sunan, aile üyelerine eşit haklar veren bir yapıda olduğu ifade edilebilir (Dokuyan 2016). Otoriter tutuma sahip aileler çocuklarına birçok kural koyan, çoğunlukla çocuğun ilgi ve kararlarına göre tercihler yapmasına destek olmayan, sıkı bir disiplin ugulayan, sık sık cezalnadırma yöntemine başvuran ailelerdir (Boulter 2004). İlgisiz tutuma sahip ailelerin ise çocuğun ihtiyaçlarının önemsenmdiği, ilgi, sevgi ve disiplin anlamında birçok eksikliği barındırdığı söylenebilir (Yörükoğlu 2012, Yavuzer 2019). Aşırı ilgili veya koruyucu tutuma sahip ailelerde çocuğun anne-babaya bağımlı olduğu, bağımsız bir şekilde hareket etmekte zorlandığı ve bu bağımlı kişiliği sebebiyle gruba kabul edilebilmek için sorunlu davranışlar sergileme ihtimalinin arttığı söylenebilir (Yavuzer 2019). Bu bağlamda aile aidiyetini olumlu etkileyen tutumun ilgi, sevgi, kararlara katılım gibi aile aidiyetinin bileşenlerini (Aslantürk 2017) içeren demokratik tutum olduğu ifade edilebilir. Otoriter, aşırı ilgili veya koruyucu (Boulter 2004) ve ilgisiz aile tutumu (Uz 2018) ise ergenlerin şiddet davranışına başvurmasında bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir.

4.1.15. Aile İçerisinde Şiddete Maruz Kalma ve Aile İçerisinde Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Aile İçerisinde Şiddete Tanık Olma ve Aile İçerisinde Şiddete Tanık Olma Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada aile içerisinde şiddete maruz kalma ve şiddete maruz kalma sıklığı değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre aile içerisinde şiddete maruz kalanların maruz kalmayanlara göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması daha düşüktür. Aile içerisinde nadiren şiddete maruz kaldığını ifade edenlerin AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik

aidiyeti alt boyutu puan ortalaması genellikle ve sık sık şiddete maruz kaldığını ifade edenlere göre daha yüksektir.

Açıkel-Gülel (2019)' in suça sürüklenmiş hükümlü erkek çocuklarla yaptığı çalışmasında ailede şiddete maruz kalma durumu ile aile aidiyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada aile içerisinde şiddet görmeyenlerin şiddet görenlere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Stone ve Dover (2007)' in son altı ay içerisinde şiddet davranışı sergilemiş olan ergen erkeklerle yapmış olduğu çalışmada ebeveynle bağlanma ilişkisi (ebeveyn ergen ilişkisinin duygusal ve bilişsel yönünün kalitesini ifade etmektedir) ile ebeveynleri tarafından şiddete maruz kalma arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu bulunmuştur. Arslan ve ark (2019)' ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada aile içerisinde şiddete maruz kalanların aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması maruz kalmayanlara göre daha düşük bulunmuştur. İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada ailesinde nadiren şiddet görenlerin genellikle şiddet görenlere göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eryalçın ve Duyan (2016)' ın suça sürüklenen 16-25 yaşları arasındaki çocuk ve gençlerle gerçekleştirdiği çalışmasında şiddet gören çocukların ve gençlerin aileden aldıkları sosyal destek düzeyi şiddet görmeyenlere göre daha düşük bulunmuştur. Aile içerisinde şiddete maruz kalmanın aileye olan bağlılığı ve güveni zedelediği söylenebilir (Eryalçın ve Duyan 2016).

Bu araştırmada aile içerisinde şiddete tanık olma ve şiddete tanık olma sıklığı değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre aile içerisinde şiddete tanık olanların tanık olmayanlara göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması daha düşüktür. Aile içerisinde nadiren şiddete tanık olduğunu ifade edenlerin AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması genellikle ve sık sık şiddete tanık olduğunu ifade edenlere göre daha yüksektir.

İlik (2019)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu ebeveynleri arasında şiddete tanık olmayanların tanık olanlara göre AAÖ ve alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Stone ve Dover (2007)' in son altı ay içerisinde şiddet davranışı sergilemiş olan ergen erkeklerle yapmış olduğu çalışmada ebeveynle bağlanma ilişkisi (ebeveyn ergen ilişkisinin duygusal ve bilişsel yönünün kalitesini ifade etmektedir) ile ebeveynleri arasında şiddete tanık olma arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Yapılan çalışmalara göre aile içi şiddet çocukların aileden uzaklaşmasına ve öfkeli ve saldırgan olmasına sebep olmaktadır (McGee 2003). Aile içi şiddet yaşantısının olduğu ailelerde çocuğun sağlıklı gelişimi ve aileyle aidiyet kurması için gereken ilgi, sevgi, iletişim gibi unsurları barındırma noktasında eksiklikleri olma veya barındırmama ihtimalinin yüksek olduğu söylenebilir. Bu ailelerde hem şiddete maruz kalma hem de tanık olma durumunda çocuğun ailesiyle olan ilişkisinin olumsuz etkileneceği açıktır.

Bu araştırmada aile içerisinde şiddete maruz kalma değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre aile içerisinde şiddete maruz kalanların maruz kalmayanlara göre şiddet eğilimi düzeyi daha yüksektir. Aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklığı değişkeniyle şiddet eğilimi arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bolat-Karataş (2002)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında annesi ve babasının saldırganlık düzeyi arttıkça öğrencilerin saldırganlık düzeyinin arttığı bulunmuştur. Ayan (2007) aile içerisinde şiddete maruz kalmanın ve olumsuz anne tutum ve davranışlarının çocukların saldırganlık eğilimini artıdığı bulgusuna ulaşmıştır. Gençoğlu ve ark (2014)' ın çalışmasında anne-babadan şiddet görenlerin şiddet görmeyenlere göre şiddet eğilimi daha yüksek bulunmuştur. Özgür ve ark (2011)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında öğrencilerin %21,7' si şiddeti aile/yaşam deneyimlerinden öğrendiğini belirtmiştir. Bebiş ve ark (2014)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında aile içerisinde şiddete maruz kalanların kalmayanlara göre çok yüksek şiddet eğilimi gösterme riskinin yüksek olduğu bulunmuştur. Haskan-Avcı ve Yıldırım (2015)' ın çalışmasında ise ailesinde şiddete

maruz kalan ergenler arasında şiddet eğiliminin daha sık görüldüğü bulunmuştur. Soylu (2019)' nun çalışmasında annesi tarafından şiddet maruz kalma ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken baba tarafından şiddete maruz kalanların şiddet eğiliminin baba tarafından şiddete maruz kalmayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Genç (2016)' in çalışmasında başkasına fiziksel şiddet uygulayan öğrencilerin %22,43' ü başkasına şiddet uygulama nedeni olarak çocukluğunda aile içerisinde şiddet maruz kalmasını göstermiştir. Stone ve Dover (2007)' in son altı ay içerisinde şiddet davranışı sergilemiş olan ergen erkeklerle yapmış olduğu çalışmada şiddet yanlısı tutumla ebeveynleri tarafından şiddete maruz kalma arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu bulunmuştur. Öztürk ve ark (2014)' ın çalışmasında ise ailesinde "her zaman ve sıklıkla" ve "bazen" şiddete maruz kaldığını belirtenlerin "hiçbir zaman" şiddete maruz kalmadığını belirtenlere göre saldırganlıkları anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Bu araştırmada aile içerisinde şiddete tanık olma değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre aile içerisinde şiddete tanık olanların tanık olmayanlara göre şiddet eğilimi düzeyi daha yüksektir. Bu araştırmada aile içerisinde şiddete tanık olma sıklığı değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bebiş ve ark (2014)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında aile içerisinde şiddete tanık olanların olmayanlara göre çok yüksek şiddet eğilimi gösterme riskinin yüksek olduğu bulunmuştur. Haskan-Avcı ve Yıldırım (2015)' ın çalışmasında ise ailesinde şiddet uygulanan ergenler arasında şiddet eğiliminin daha sık görüldüğü bulunmuştur. Soylu (2019)' nun çalışmasında ebeveyn şiddetine tanık olanların şiddet eğilimi tanık olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. López ve ark (2006)' ın akran reddi yaşayan ve saldırgan olan, akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayan, akran reddi yaşamayan ve saldırgan olmayan (kontrol grubu) ergenlerle yapmış olduğu çalışmada kontrol grubu ve akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayanların akran reddi yaşayan ve saldırgan olanlara göre ebeveynleri arasında daha az fiziksel ve sözlü şiddet olduğu bulunmuştur. Omidi ve ark (2014)' ın ergenlerle yapmış olduğu çalışmada şiddet davranışlarının görülme sıklığıyla aile içerisinde şiddet davranışlarının olması arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Yalçın (2004)' ın lise

öğrencileriyle yaptığı çalışmasında ailesinde şiddet uygulanan öğrencilerin ailesinde şiddet uygulanmayan öğrencilere göre daha saldırgan olduğu bulunmuştur. Stone ve Dover (2007)' in son altı ay içerisinde şiddet davranışı sergilemiş olan ergen erkeklerle yapmış olduğu çalışmada şiddet yanlısı tutumla ebeveynleri arasında şiddete tanık olma arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Şiddetin öğrenilmesi noktasında sosyal çevrenin önemli bir unsur olduğu bunun yanı sıra çocukların en önemli rol modellerinden olan ebeveynlerin şiddete eğilimli olmasının çocukların şiddet davranışı geliştirmesinde etkili olduğu ifade edilebilir (Genç 2016). Aile içerisinde şiddete maruz kalan veya tanık olan çocukların şiddeti bir sorun çözme aracı olarak algılayabileceği ve normalleştirebileceği ifade edilmelidir (Özgentürk ve ark 2012). Ailede şiddete maruz kalmak şiddet oluşumunda etkili unsurlardan biridir (Buluç 2006, Uz 2018). Anne-baba gibi çocuğa rol model olan bireylerin uyguladığı şiddeti çocuğun örnek alarak içselleştirmesi ve normalleştirmesi ailede şiddete maruz kalanların şiddet eğilimi düzeyinin yüksek olma sebeplerinden biri olabilir.

4.1.16. Okulda Şiddete Maruz Kalma ve Okulda Şiddete Maruz Kalma Sıklığı, Okulda Şiddete Tanık Olma ve Okulda Şiddete Tanık Olma Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada okulda şiddete maruz kalma değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre okulda şiddete maruz kalanların maruz kalmayanlara göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması daha düşüktür. Okulda şiddete maruz kalma sıklığı değişkeniyle aile aidiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Okulda şiddete tanık olma ve okulda şiddete tanık olma sıklığı değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre okulda şiddete tanık olanların tanık olmayanlara göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması daha düşüktür. Okulda nadiren şiddete tanık olduğunu ifade edenlerin AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu

puan ortalaması genellikle ve sık sık şiddete tanık olduğunu ifade edenlere göre daha yüksektir.

Yavuz (2019)' un çalışmasında öğretmen görüşlerine göre şiddet eğilimi yüksek olan okullarda ailelerin ilgisiz olduğu ve okulla iş birliği yapmaktan kaçındığı bulgularına ulaşılmıştır. Bazı ailelerin çocuğun okulda şiddete maruz kalması durumunda çocuğunun şiddet görmesini normal karşılaması, bazen bunu çocuğun hakettiği yönünde düşüncelere sahip olması ve bu düşüncelerini çocuğa yansıtması, çocuğunun bu sorununa çözüm aramaması gibi durumlar neticesinde okulda şiddete maruz kalan çocukların kendini değersiz ve korunmasız hissettiği, ailesine duyduğu güvenin sarsıldığı söylenebilir. Bu gibi durumların okulda şiddete maruz kalan çocukların aile aidiyetini olumsuz etkilediği düşünülebilir. Bunun yanı sıra ailesiyle sağlıklı bir ilişkisi olmayan, aile aidiyeti üzerinde etkili olan ilgi, sevgi gibi ihtiyaçlarını ailesinde karşılayamayan ergenlerin akran gruplarına yöneldiği ailenin çocuğun denetimini sağlamadığı çocukla ilgilenmediği durumlarda çoğunlukla olumsuz arkadaş çevresi edindiği, akran gruplarının da şiddet uygulayan veya şiddeti onaylayan bireyler olmasının ergenlerin okulda hem şiddete maruz kalma hem de tanık olma ihtimalini artırdığı düşünülebilir.

Bu araştırmada okulda şiddete maruz kalma değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre okulda şiddete maruz kalanların maruz kalmayanlara göre şiddet eğilimi düzeyi daha yüksektir. Şiddete maruz kalma sıklığı değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bebiş ve ark (2014)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında okulda şiddete maruz kalanların kalmayanlara göre çok yüksek şiddet eğilimi gösterme riskinin yüksek olduğu bulunmuştur. Avcı (2010)' nın lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada okulda şiddete uğrayanların uğramayanlara göre saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu araştırmada okulda şiddete tanık olma ve okulda şiddete tanık olma sıklığı değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre okulda şiddete tanık olanların tanık olmayanlara göre şiddet eğilimi düzeyi daha yüksektir. Okulda nadiren şiddete tanık olduğunu ifade edenlerin şiddet eğilimi

düzeyi genellikle ve sık sık şiddete tanık olduğunu ifade edenlere göre daha düşüktür. Bebiş ve ark (2014)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında okulda şiddete tanık olanların olmayanlara göre çok yüksek şiddet eğilimi gösterme riskinin yüksek olduğu bulunmuştur. Özgür ve ark (2011)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında öğrencilerin %36,1' i şiddeti okul veya arkadaşlarından öğrendiğini belirtmiştir.

Şiddete maruz kalma ergenlerin şiddet davranışı göstermesindeki risk faktörlerinden biridir (Ögel ve ark 2005). Bireyin sosyalleşmesinde aileden sonra en önemli kurumlardan biri olan okullarda istendik davranışların yanında şiddet gibi istenmedik davranışların da öğrenildiği söylenebilir (Teyfur 2014). Bunun yanı sıra çocukların okulda şiddete maruz kalmasının şiddetin oluşmasında etkisi vardır (Buluç 2006). Okulda hem şiddete maruz kalma hem de tanık olmanın şiddet eğilimini artırması üzerinde şiddetin öğretmen gibi rol modeller tarafından uygulanmasının etkisi olduğu düşünülebilir. Ergenler rol model olarak gördükleri kişinin bu davranışını daha kolay içselleştirip uygulayabilirler (Haskan-Avcı ve Yıldırım 2015). Bunun yanı sıra şiddet akranlar arasında uygulanıyorsa da aidiyet hissettiği akran grubunun bu davranışlarını ergenin de sergilemesinde etkisi olabilir. Nitekim Avcı (2010)' nın lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada bir çete içerisinde bulunduğunu söyleyenlerin çete içerisinde bulunmadığını söyleyenlere göre okulda şiddet davranışı sergileme oranının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

4.1.17. İnternette veya TV de Şiddete Tanık Olma ve İnternette veya TV de Şiddete Tanık Olma Sıklığı Değişkenine Göre Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeylerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada internette veya TV de şiddete tanık olma değişkeniyle AAÖ aile aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunurken AAÖ toplam puanı ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre internette veya TV de şiddete tanık olduğunu söyleyenlerin AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalaması tanık olmadığını söyleyenlere göre daha düşüktür. İnternette veya TV de şiddete tanık olma sıklığı değişkeniyle AAÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre internette veya TV de sık sık şiddete tanık olanların AAÖ

toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması genellikle ve nadiren tanık olanlara göre daha düşüktür.

Çocuğuna karşı ilgili olan ailelerin çocukları medya dahil olmak üzere çevresindeki şiddetten korumak amacıyla hareket edeceği bu bağlamda TV ve interneti çocuğunun bilinçli kullanımı için teşvik edeceği, onların bu mecralardaki olumsuzluklardan etkilenmemesi için çaba göstereceği düşünülmektedir. TV veya internette şiddete tanık olma durumunun aile aidiyetine etkisi üzerinde ailenin bu yöndeki davranışlarının etkili olduğu düşünülebilir. TV ve interneti daha sık kullananların bu mecralarda şiddete tanık olma ihtimalinin daha yüksek olduğu, bu mecralarda daha sık zaman geçirenlerin ise aileyle daha az zaman geçirip daha az paylaşımda bulunduğu düşünülebilir. Aileyle zaman geçirme ve paylaşımda bulunmanın aidiyet için önemi (Güneş 2018) göz önünde bulundurulduğunda bu mecralarda şiddete sık sık tanık olanların aile aidiyetinin düşük olmasının sebeplerinden birinin TV ve internette geçirilen zamanın çokluğu sebebiyle aileyle daha az zaman geçirmek olduğu düşünülebilir. Ailenin ilgi ve denetimi olmaksızın TV veya internet gibi araçları kullananların bu alanlarda şiddetle karşılaşma ihtimalinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Ailenin çocuklarının bu araçları kullanmadaki ilgisizliği ve denetimsizliği çocuğun yaşamında genel anlamda da devam ediyorsa bu durum aile aidiyetini olumsuz etkileyebilir.

Bu araştırmada internette veya TV de şiddete tanık olma değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İnternette veya TV de şiddete tanık olma sıklığı değişkeniyle şiddet eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre internette veya TV de sık sık şiddete tanık olanların genellikle ve nadiren tanık olanlara göre, genellikle tanık olanların nadiren tanık olanlara göre şiddet eğilimi düzeyi daha yüksektir.

Bebiş ve ark (2014)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında medyada şiddet davranışları sergileyen kahramana hayranlık duyma durumunda çok yüksek şiddet eğilimi riskinin arttığı bulunmuştur. Haskan-Avcı ve Yıldırım (2015)' ın çalışmasında ise şiddet ve kahramanlık filmleri izleyen ergenler arasında şiddet eğiliminin daha sık görüldüğü bulunmuştur. Yalçın (2015)' ın çalışmasında şiddet içeren film izleyenlerin

korku filmi, dizi ve kahramanlık filmi izleyenlere göre, korku filmi izleyenlerin dizi izleyenlere göre şiddet eğiliminin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Özgür ve ark (2011)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında öğrencilerin %72,8' si şiddeti yazılı ve görsel basından öğrendiğini belirtmiştir. Balkıs ve ark (2005)' ın çalışmasında medyada şiddete tanık olma ile şiddete yönelik tutum arasında bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Şiddet davranışının oluşumunda şiddete tanık olmanın da etkili olduğu söylenebilir (Genç 2016). Medyada şiddete tanık olmak ergenlerin şiddet davranışını öğrenmesinde, şiddet davranışlarının oluşmasında etkili olan unsurlardan biridir (Çetin 2004, Buluç 2006). Medyada sorunların şiddet aracılığıyla çözüldüğünü görmek kişinin de şiddeti bir sorun çözme aracı olarak öğrenmesini sağlayabilir (Uz 2018).

4.2. Katılımcıların Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmada katılımcıların ŞEÖ puanları ile AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre katılımcıların aile aidiyeti arttıkça şiddet eğilimi düzeyinin azaldığı, şiddet eğilimi düzeyi arttıkça aile aidiyetinin azaldığı belirlenmiştir. Literatürde aile aidiyeti ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi konu alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple aile aidiyeti ile ilgisi olduğu düşünülen değişkenlerle şiddet veya saldırganlık konularını çalışan araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Silver ve ark (2000)' ın öfkeli grup (öfkelendiğinde şiddete başvurabileceğini düşünen) ve öfkeli olmayan grup oluşturarak ergenlerle yaptığı çalışmasında öfkeli grubun öfkeli olmayan gruba göre ailesiyle ve kardeşleriyle daha az yakın olduğu ve ailesinden daha az destek gördüğü bulunmuştur.

Yalçın (2004)' ın lise öğrencileriyle yaptığı çalışmasında ailesinden algıladığı destek düzeyi düşük olan öğrencilerin ailesinden algıladığı destek düzeyi orta ve yüksek olan öğrencilere göre ve ailesinden algıladığı destek düzeyi orta olan

öğrencilerin ailesinden algıladığı destek düzeyi yüksek olan öğrencilere göre saldırganlık puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Hale ve ark (2005)' ın ergenlerle yapmış olduğu çalışmada algılanan ebeveyn reddi ile ergenlerin saldırgan davranışları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, algılanan ebeveyn reddinin ergen depresyonu aracılığıyla ergenlerin saldırgan davranışlarını açıkladığı bulunmuştur.

López ve ark (2006)' ın akran reddi yaşayan ve saldırgan olan, akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayan, akran reddi yaşamayan ve saldırgan olmayan (kontrol grubu) ergenlerle yapmış olduğu çalışmada kontrol grubunun akran reddi yaşayan ve saldırgan olanlara ve akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayanlara göre, akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayanların akran reddi yaşayan ve saldırgan olanlara göre ebeveyn desteğinin daha yüksek olduğu; akran reddi yaşayan ve saldırgan olanların kontrol grubu ve akran reddi yaşayan ve saldırgan olmayanlara göre ebeveyn-çocuk iletişiminin daha negatif olduğu bulunmuştur.

R. Avcı (2006)' nın şiddet davranışı gösteren ve şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin aileleriyle yaptığı çalışmasında, şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin ailelerine göre aile içerisinde problem çözmede, aile içi iletişimde, aile içi rollerin dağılımında, uygun duygusal tepkileri vermede, aile içerisinde gereken ilginin gösterilmesinde, aile içerisinde davranışları kontrol edebilmede daha fazla sorun yaşadıkları; şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin öfke düzeylerinin şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin ailelerine göre daha yüksek olduğu, şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinin öfke kontrol etme becerilerinin şiddet davranışı göstermeyen ergenlerin ailelerine göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra şiddet davranışı gösteren ergenlerin ailelerinde ilgi ve sevgi ihtiyaçlarının karşılanması noktasında eksikliklerin ve sorunların olduğu ifade edilmektedir.

Larsen ve Dehle (2007)' in kırsal bölgede yaşayan ergenler ve bu ergenlerin anneleriyle yapmış olduğu çalışmada ebeveyn duygusal desteğiyle ergenlerin saldırganlığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Erkiner (2012)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada saldırganlık düzeyi ile aile işlevlerinin alt boyutları olan problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepkileri verme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Buna göre aile işlevlerinde artan sağlıksızlığın saldırgan davranış gösterme eğiliminin artmasında etkili olduğu ifade edilmiştir.

Güler (2014)' in ergen futbolcularla yapmış olduğu çalışmada ise yüksek şiddet eğilimi olanların şiddet eğilimi olmayanlara göre aileden algılanan sosyal destek puanı daha yüksek bulunmuştur. Haskan-Avcı ve Yıldırım (2014)' ın çalışmasında yüksek şiddet eğilimi olan öğrencilerin aile desteğinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Omidi ve ark (2014)' ın ergenlerle yapmış olduğu çalışmada şiddet davranışlarının görülme sıklığıyla ailedeki ilgi ve sevgi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Omidi ve ark (2014)' ın ergenlerle yapmış olduğu çalışmada şiddet davranışlarının görülme sıklığıyla ailedeki ilgi ve sevgi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Aytekin (2015)' in ortaokul öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada saldırganlık ile anne sıcaklık düzeyi ve baba sıcaklık düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu; saldırganlık ile anne düşmanlık düzeyi, anne kayıtsızlık düzeyi, anne ayrışmamış red düzeyi, baba kayıtsızlık düzeyi ve baba ayrışmamış red düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Babacan-Gümüş ve ark (2015)' ın üniversite öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmasında aile ilişkilerini olumlu ve olumsuz olarak değerlendirenlerin şiddet eğilim düzeylerinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur.

Davli-Temel (2018)' in lise öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada ailesiyle ilişkisini çok iyi ve iyi olarak değerlendirenlerin orta ve kötü-çok kötü olarak değerlendirenlere göre şiddet puanının daha düşük olduğu, aileden algılanan sosyal destek arttıkça şiddet eğilimi puanının azaldığı bulunmuştur. Emiroğlu (2018)' nun çalışmasında aile yaşam doyumu yüksek olan öğrencilerin şiddet eğiliminin düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Karaboğa (2018)' nın şiddet sebebiyle disiplin cezası almış olan ve hiç disiplin cezası almamış olan öğrencilerle gerçekleştirdiği çalışmasında disiplin cezası almış olan öğrencilerde anneden algılanan ihmal/kayıtsızlık disiplin cezası almamış öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

King ve ark (2018)' ın iki biyolojik ebeveyniyle, üvey anne-biyolojik babasıyla, üvey baba-biyolojik annesiyle, bekar annesiyle, bekar babasıyla yaşayan ergenlerle yaptığı çalışmasında aile aidiyeti yüksek olanların daha az depresif semptom, suç, derste başarısızlık, alkol, sigara ve marihuana kullanımı olduğu bulunmuştur.

Yavuz (2019)' un lise öğrencileriyle ve rehber öğretmenleriyle karma yöntemle yapmış olduğu çalışmada nicel kısımda lise öğrencileriyle çalışılmış, nitel kısımda şiddet eğilimi düzeyi diğer okullardan anlamlı şekilde yüksek olan okullardan seçilen rehberlik öğretmenleriyle çalışılmıştır. Nicel araştırma bulgularına göre destekleyici aile ilişkileriyle şiddet eğilimi arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu, engelleyici aile ilişkileri ile şiddet eğilimi arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu, şiddet eğiliminin yordanmasında en büyük etkiye engelleyici aile ilişkileri alt boyutunun sahip olduğu; nitel araştırma bulgularına göre ise öğretmen görüşlerine göre şiddet eğilimi yüksek olan okullarda ailelerin ilgisiz olduğu ve okulla işbirliği yapmaktan kaçındığı bulgularına ulaşılmıştır.

Yukarıda yer verilen araştırmalarda aileye duyulan yakınlık, aileden algılanan sosyal destek, aile yaşam doyumu, aile ilişkileri, ebeveyn duygusal desteği, ailedeki ilgi ve sevgi, aileyle iletişim, algılanan ebeveyn reddi, aile işlevleri ile şiddet veya saldırganlık arasındaki ilişkilerin çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunun araştırma bulgularını desteklediği görülmektedir. Bu araştırmalarda ailesinde ilgi ve sevgi görmeme, ailesinden destek alamama veya düşük seviyede destek alma, ailesiyle yakın olmama veya yakınlık seviyesinin düşük olması, ebeveyn-çocuk iletişiminin olumsuz olması ile şiddet veya saldırganlık davranışlarının ilişkilendirildiği görülmektedir. Aile aidiyeti yüksek olan çocukların bahsi geçen sağlıksız aile ilişkileri yerine sağlıklı aile ilişkilerine sahip olduğu bu sebeple aile aidiyetinin artmasıyla şiddet eğiliminin azaldığı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra aile

aidiyeti yüksek olan ergenlerin gelişimlerini olumlu etkileyecek bir aile ortamında yetiştiği, ailesiyle sağlıklı iletişim kurabildiği dolayısıyla kendini şiddete başvurarak ifade etmek zorunda kalmadığı düşünülmektedir. Aile içerisinde sağlıklı bir iletişimin olmasının ergenin iletişim ve sorun çözme becerilerinin gelişiminde olumlu etkisinin olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda şiddetin oluşmasında etkili unsurlardan biri olan zayıf iletişim ve sorun çözme becerisine aile aidiyeti düşük olanların sahip olma ihtimalinin daha yüksek olduğu düşünülebilir.

İnsani bir ihtiyaç olarak tanımlanan aidiyetin karşılanmasında önemli bir yeri olan ailede aidiyet ihtiyacı karşılanmayan ergenlerin bu aidiyet ihtiyaçlarını karşılamak üzere çevresine yöneleceği düşünülmektedir. Elbette ergenlerin çevresiyle ve akranlarıyla ilişki kurması bir akran grubuna aidiyet duyması sağlıklı gelişimi açısından önemlidir. Ancak bazı durumlarda çete gibi oluşumlara, sapkın akran gruplarına aidiyet duyma durumu söz konusu olabilmektedir. Özellikle aile aidiyeti düşük olan ergenlerin ailelerinin ergenle düşük seviyede ilgilendiği veya ilgilenmediği düşünüldüğünde ailenin ergenin arkadaşlık ilişkilerini takip etmediği dolayısıyla aile aidiyeti düşük olan ergenlerin bu tarz bir gruba üye olma ihtimalinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra çocuğuna karşı ilgisiz olan bir ailenin ergen bu tarz bir gruba üye olduktan sonra da onu takip etmeyeceği ve bu grubun ergen üzerindeki etkisinin devam edeceği düşünülebilir. Bu bağlamda aidiyet ihtiyacının ailede karşılanmaması veya aile aidiyetinin düşük olmasıyla bu tarz akran gruplarına üye olma dolayısıyla bu gruplar tarafından onaylanmak, bu grupların şiddeti onaylayan düşüncelerinin olması, bu grupların uyguladığı şiddet davranışlarına katılma gibi sebeplerle ergenlerin şiddet eğiliminin artacağı düşünülmektedir.

Fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmaması (engellenmesi) şiddetin oluşumunda etkili olabilmektedir (Ayan 2007). Bu bağlamda özellikle engellenmeye karşı toleransın azaldığı ergenlik döneminde (Haskan 2009) ergenin bu ihtiyaçlarının karşılanmasının önemli olduğu söylenebilir. Aile aidiyeti yüksek olan ergenlerin ebeveynlerinin ergenin fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması için çaba gösterdiği düşünülmektedir. Aile aidiyeti artarken şiddet eğiliminin azalmasında bu durumun da etkili olabileceği düşünülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

- Cinsiyet, yaş, TV veya internet kullanım sıklığı, kültürel veya sportif aktiviteyle ilgilenme durumu, annenin çalışma durumu, ailenin yapısı, okulda şiddete maruz kalma sıklığı değişkenleriyle aile aidiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Fen Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilerin AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının Anadolu Lisesi, Meslek Lisesi ve İmam Hatip Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- 1 kardeşe sahip olan katılımcıların AAÖ toplam puanı ve AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının 3 ve üzeri kardeşe sahip olan katılımcılarınkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- 2501-5000 tl arasında gelire sahip olanların AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının 0-2500 tl arasında gelire sahip olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Yaşamının çoğunu ilçe merkezinde geçirenlerin AAÖ toplam puanı ve AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının yaşamının çoğunu köy-kasabada geçirenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Ailesiyle sık sık zaman geçirenlerin genellikle ve nadiren zaman geçirenlere göre, ailesiyle genellikle zaman geçirenlerin nadiren zaman geçirenlere göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Eğitime devam ederken ailesi yanında barınmayanların (yurt, öğrenci evi vb. barınanlar) ailesi yanında barınanlara göre AAÖ toplam puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Annesi ilkokul mezunu olanların AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının annesi lise ve yükseköğretim mezunu olanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur.

- Babası ilkokul mezunu olanların, AAÖ toplam puanı ve AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının lise mezunu olanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur.
- Babası çalışanların AAÖ toplam puanı ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının babası çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Ailesinin tutumunu demokratik olarak değerlendirenlerin otoriter ve ilgisiz olarak değerlendirenlere göre, otoriter olarak değerlendirenlerin ilgisiz olarak değerlendirenlere göre, aşırı ilgili olarak değerlendirenlerin otoriter ve ilgisiz olarak değerlendirenlere göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Aile içerisinde şiddete maruz kalanların maruz kalmayanlara göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının daha düşük olduğu bulunmuştur.
- Aile içerisinde nadiren şiddete maruz kaldığını ifade edenlerin AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalaması genellikle ve sık sık şiddete maruz kaldığını ifade edenlere göre daha yüksektir.
- Aile içerisinde şiddete tanık olanların tanık olmayanlara göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının daha düşük olduğu bulunmuştur.
- Aile içerisinde nadiren şiddete tanık olduğunu ifade edenlerin AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının genellikle ve sık sık şiddete tanık olduğunu ifade edenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Okulda şiddete maruz kalanların maruz kalmayanlara göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının daha düşük olduğu bulunmuştur.
- Okulda şiddete tanık olanların tanık olmayanlara göre AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının daha düşük olduğu bulunmuştur.

- Okulda nadiren şiddete tanık olduğunu ifade edenlerin AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının genellikle ve sık sık şiddete tanık olduğunu ifade edenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- İnternette veya TV de şiddete tanık olduğunu söyleyenlerin AAÖ aile aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının tanık olmadığını söyleyenlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur.
- İnternette veya TV de sık sık şiddete tanık olanların AAÖ toplam puanı, AAÖ aile aidiyeti alt boyutu ve AAÖ kendilik aidiyeti alt boyutu puan ortalamasının genellikle ve nadiren tanık olanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur.
- Kardeş sayısı, yaşamının çoğunu geçirdiği yer, eğitime devam ederken barınılan yer, babanın eğitim durumu, annenin çalışma durumu, babanın çalışma durumu, ailenin yapısı, aile içerisinde şiddete maruz kalma sıklığı, aile içerisinde şiddete tanık olma sıklığı, okulda şiddete maruz kalma sıklığı, internette veya TV de şiddete tanık olma durumu ile şiddet eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.
- Erkeklerin şiddet eğilimi düzeyinin kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- 18 yaşındakilerin şiddet eğilimi düzeyinin 16 ve 17 yaşındakilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Meslek Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyinin Fen Lisesi, Anadolu Lisesi ve İmam Hatip Lisesi' nde eğitimine devam eden öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Ailesi 5001 tl ve üzeri gelire sahip olanların şiddet eğilimi düzeyinin 2501-5000 tl arasında gelire sahip olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- TV veya interneti hergün kullananların şiddet eğilimi düzeyinin haftada birkaç kez ve arada sırada kullananlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Ailesiyle sık sık ve genellikle zaman geçirenlerin nadiren zaman geçirenlere göre şiddet eğilimi düzeyinin daha düşük olduğu bulunmuştur.
- Kültürel veya sportif bir aktiviteyle düzenli olarak ilgilendiğini ifade edenlerin şiddet eğilimi düzeyinin kültürel veya sportif bir aktiviteyle düzenli olarak ilgilenmediğini ifade edenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

- Annesi ilkokul mezunu olanların şiddet eğilimi düzeyinin annesi lise mezunu olanlara göre daha düşük olduğu bulunmuştur.
- Ailesinin tutumunu otoriter olarak değerlendirenlerin demokratik olarak değerlendirenlere göre şiddet eğilimi düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Aile içerisinde şiddete maruz kalanların maruz kalmayanlara göre şiddet eğilimi düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Aile içerisinde şiddete tanık olanların tanık olmayanlara göre şiddet eğilimi düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Okulda şiddete maruz kalanların maruz kalmayanlara göre şiddet eğilimi düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Okulda şiddete tanık olanların tanık olmayanlara göre şiddet eğilimi düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Okulda nadiren şiddete tanık olduğunu ifade edenlerin şiddet eğilimi düzeyinin genellikle ve sık sık şiddete tanık olduğunu ifade edenlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur.
- İnternette veya TV de sık sık şiddete tanık olanların genellikle ve nadiren tanık olanlara göre, genellikle tanık olanların nadiren tanık olanlara göre şiddet eğilimi düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.
- Katılımcıların aile aidiyeti arttıkça şiddet eğilimi düzeyinin azaldığı, şiddet eğilimi düzeyi arttıkça aile aidiyetinin azaldığı belirlenmiştir.

5.2. Öneriler

Şiddetin oluşması ve önlenmesinde önemli bir etkiye sahip olan ailelere yönelik çalışmalar yapılmasının hem şiddet davranışları ortaya çıkmadan önce hem de şiddet davranışlarının oluşumundan sonraki aşamada önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ailelere yönelik önerilere aşağıda yer verilmiştir:

- Aileler çocukların şiddete maruz kalması, tanık olması ve şiddeti onaylayan tutum ve inançlara sahip olması gibi sebeplerle şiddet davranışlarının öğrenildiği yerler olabilmektedir. Bu sebeple ailelere şiddetin çocuklar üzerindeki etkileri, şiddetin zararları gibi konularda bilgilendirilmeleri ve

çocuklarına olumlu rol modelleri sunabilmeleri adına aile eğitim programları düzenlenebilir.

- Ergenlik dönemi şiddet davranışları için riskli bir dönem olmasının yanında ebeveyn- ergen ilişkilerinde de değişim yaşanan bir dönemdir. Ebeveynlerin çocuklarının içerisinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerini bilmesiyle çocuğun gelişimine uygun davranışlar sergileyeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda ergenlik döneminin özelliklerine yönelik ebeveynlerin bilgilenmesini sağlayacak aile eğitim programları düzenlenebilir.
- Bu çalışmanın sonucunda aile aidiyeti arttıkça şiddet eğiliminin azaldığı bulunmuştur. Aile aidiyetinin artmasının şiddet davranışlarının önlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda her çocuğun ilgi, sevgi, güven, iletişim, paylaşım gibi aile aidiyetinin artmasında etkili olan unsurları barındıran bir aile ortamında yetişmesi için ebeveynlere yönelik eğitim programları düzenlenebilir.
- Çocukların şiddet davranışlarını öğrenmesinde etkili olan medyanın bilinçli kullanımına yönelik hem ailelerin hem çocuklarının bilinçlendirilmesi için çalışmalar yapılabilir.
- Ailelerin çocukların eğitim sürecine daha aktif katılım sağlaması hem aile aidiyetini artıracak hem de okul başarısını artıracaktır. Bu bağlamda okul-aile iş birliğinin sağlanması noktasında çalışmalar yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Aileden sonra çocuğun yaşamı üzerinde en etkili kurumlardan biri olan okulların da şiddet davranışlarının oluşumunda ve önlenmesinde önemli bir etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda okullarla ilgili önerilere aşağıda yer verilmiştir:

- Öğrencileri çevresi içinde değerlendiren, öğrenci ve ailesinin ihtiyaç duyduğu hizmetlere erişmesini ve bu hizmetlerden yararlanmasını sağlayan, öğrencilerin sorunlarının çözümünü sağlayarak öğrencinin eğitimden etkin bir şekilde yararlanması için çalışan okul sosyal hizmetinin (Duman 2000) ergenlerin yaşadığı şiddet gibi birçok sorunun önlenmesinde ve çözümlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda okullarda

"okul sosyal hizmeti" uygulamasının başlamasının önemli olduğu düşünülmektedir.

- Okullarda meydana gelen şiddet olayları özellikle öğretmen gibi rol modeller tarafından gerçekleştirildiğinde hem ergenlerin şiddet eğiliminin artmasına hem de şiddetin normalleştirilmesine sebep olabilmektedir. Bunun yanı sıra okul ve çevresinin çete gibi oluşumlar sebebiyle güvenli olmaması şiddetin oluşumunda etkili olabilmektedir. Bu bağlamda okulllarda meydana gelen şiddet davranışlarının azaltılmasına yönelik çalışmaların yapılması ve okulun ve çevresinin güvenli hale getirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.
- Okulda ve okul dışında ergenlerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri aktivitelerin artırılması, çeşitlendirilmesi ve ergenlerin bu aktivitelere kolay bir şekilde ulaşabilmelerinin sağlanmasıyla ergenlerin enerjisini atabileceği, sosyalleşebileceği ortamlar oluşturulmuş olacaktır. Bu aktivitelerin ergenlerin şiddete başvurmalarının önlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.
- Şiddet davranışlarının oluşumunda risk faktörü olarak değerlendirilen okula düzenli devam sağlamama durumunun takip edilmesi ve okula düzenli devam sağlamayan öğrencilerin devam sağlamaları konusunda çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Şiddet eğilimi yüksek olan, ailesinde şiddet davranışları olan, okulda şiddete maruz kalan öğrencilerin tespit edilebilmesi için okuldaki personelin hizmet içi eğitim programları aracılığıyla bilgilendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Şiddetin oluşmasında etkili olan ergenlerin öfke kontrolünü sağlayamaması, iletişim becerisinin zayıf olması, sorun çözme becerisinin zayıf olması gibi unsurlar göz önünde bulundurularak özellikle şiddet eğilimi yüksek olan öğrencilerin tespit edilmesi ve bu alanlarda becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimlerden yararlandırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim şiddetsizlik eğitimi programı sonrasında öğrencilerin saldırganlık eğilimlerinin azaldığını, empati düzeylerinin arttığını bulan (Yıldırım 2012), öfke kontrol eğitimi sonrasında öğrencilerin şiddet eğiliminin azaldığını bulan (Avcıoğlu 2019) çalışmalar mevcuttur.

- Özellikle Meslek Lisesi gibi şiddet olaylarının yaşanma ihtimali daha yüksek olan okullarda bu çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Gelecek araştırmalara dönük önerilere aşağıda yer verilmiştir:

- Aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişki farklı örneklem gruplarıyla çalışılabilir.
- Ailelerin çocukların şiddet eğilimine etki eden unsurları değerlendirmesi üzerine nitel çalışmalar yapılabilir.
- Ebeveynlere verilen eğitimlerin çocuklarının şiddet eğilimi üzerindeki etkisini ölçmek için deneme modelinde çalışmalar yapılabilir.
- Şiddet eğilimi üzerinde aile ile ilgili farklı unsurların etkisi araştırılabilir.
- Sportif, kültürel, sanatsal bir aktiviteyle ilgilenmenin şiddet eğilimine etkisi deneme modelleri kullanılarak araştırılabilir.

6. KAYNAKLAR

Açıkel-Gülel E, 2019. Suça sürüklenen erkek çocuklarda aile aidiyeti ve yaşam doyumu ilişkisi: İstanbul örneği. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Arslan K, Şahin H, Erkal S, 2019. Üniversite öğrencilerinin aile aidiyetinin aile içi şiddete ilişkin görüşlerine ve bireysel özelliklerine göre karşılaştırılması. Researcher Social Science Studies, 7, 1, 168-80.

Aslantürk H, 2017. Tam aileye ve tek ebeveynli aileye sahip üniversite öğrencilerinin aile aidiyetlerinin karşılaştırılması. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Aslantürk H, Mavili A, 2020. The sense of family belonging in university students from a single parent family compared with those from a two-biological-parent family. 1-14.

Avcı A, 2010. Eğitimde şiddet olgusu lise öğrencilerinde şiddet, saldırganlık ve ahlaki tutum ilişkisi Küçükçekmece ilçesi örneği. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Avcı M, 2006. Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7, 1, 39-63.

Avcı R, 2006. Şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevleri, öfke ve öfke ifade tarzları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Avcıoğlu S, 2019. Lise öğrencilerine verilen öfke kontrol eğitiminin şiddet eğilimine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Avşar E, 2019. Boşanmış ve boşanmamış ailelerin çocuklarının aile aidiyeti ve psikolojik sağlamlığının karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Ayan S, 2006. Şiddet ve fanatizm. CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 7, 2, 191-209.

Ayan S, 2007. Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 8, 3, 206-14.

Aytekin E, 2015. Ortaokul öğrencilerinin saldırganlık düzeyinin ebeveyn kabul red algısı ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Babacan-Gümüş A, Şıpkın S, Tuna A, Keskin G, 2015. Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımı, şiddet eğilimi ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki. TAF Prev Med Bull, 14, 6, 460-7.

Balcıoğlu İ, Kılıç Ö, 2008. Şiddet bir iletişim biçimi midir?. Dirim Tıp Gazetesi, 83, 93-97.

Balkıs M, Duru E, Buluş M, 2005. Şiddete yönelik tutumların öz-yeterlik, medya, şiddete yönelik inanç, arkadaş grubu ve okula bağlılık duygusu ile ilişkisi. Ege Eğitim Dergisi, 6, 2, 81-97.

Başar GG, 2019. Ergenlerin aile aidiyeti ve ebeveyn ilişkileri ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998. Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet, Ankara, s.15-270.

Bean S, Rolleri LA, Wilson P, 2016. Parent-Child Connectedness. ETR Associations.

Bebiş H, Coşkun S, Açıkel C, 2014. Bir ortaöğretim okulundaki öğrencilerin şiddet eğilim düzeyi ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 30, 2, 1-17.

Bolat-Karataş Z, 2002. Anne baba saldırganlığı ile lise öğrencilerinin saldırganlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Boulter L, 2004. Family-school connection and school violence prevention. Negro Educational Review, 55, 1, 27-40.

Buka S, Earls F, 1993. Early determinants of delinquency and violence. Health Affairs, 12, 4, 46-64.

Buluç B, 2006. Okullarda suç ve şiddet. In: Okullarda şiddet ve çocuk suçluluğu eğitim ve şiddet. Ed: Erçetin Ş, Ankara, Hegem Yayınları, s.1-40.

Bulut I, 1983. Parçalanmış aileden gelen çocukların davranış özellikleri hakkında bir araştırma. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 1, 2-3, 79-110.

Büyüköztürk Ş, 2019. Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. 25. Baskı. Ankara, Pegem Akademi, s. 42.

Camadan F, Karataş Z, Bozali S, 2017. Aile içinde yaşanan anlaşmazlıklar: Ebeveynlerin ve çocukların görüşleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16, 64, 1510-30.

Choenarom C, Williams RA, Hagerty BM, 2005. The role of sense of belonging and social support on stress and depression in individuals with depression. Archives of Psychiatric Nursing, 19, 1, 18-29.

Çabuk-Kaya N. Şiddetin sosyal dinamikleri yoksulluk, işsizlik ve göç. Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, Eğitim-sen bildiriler kitabı: s.105-19, 20-21 Mayıs 2006, Ankara.

Çetin H, 2004. Öğrenci ergenlerin şiddete yönelik tutumları: Yaş ve cinsiyete göre bir inceleme. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çetinkale E, 2006. 11. Sınıf öğrencilerinin denetim odakları, problem çözme ve algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin cinsiyet ve akademik alan değişkenleri açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çevik Ö, 2017. Pozitif davranış desteği programının lise öğrencilerinin şiddet davranışına etkisi. Doktora Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Çetin B, 2015. Kentte ve kırsalda yetişmiş ortaokul öğrencilerinin benlik saygısı ile saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çınar İ, 2007. Okullarda şiddet: Dağın iki yamacını da görebilmek. In: Okullarda şiddet ve çocuk suçluluğu. Ed: Solak A, Ankara, Hegem Yayınları, s.1-18.

Dahlberg LL, 1998. Youth violence in the united states major trends, risk factors, and prevention approaches. Am J Prev Med, 14, 4, 259-72.

Dahlberg LL, Potter LB, 2001. Youth violence developmental pathways and prevention challenges. Am J Prev Med, 20, 1, 3-14.

Dam H, 2008. Öğrencinin okul başarısında aile faktörü. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7, 14, 75-99.

Davli-Temel D, 2018. Ergenlerde algılanan sosyal destek ve şiddet eğilimi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Demir Ü, 2016. Sosyal medya kullanımı ve aile iletişimi: çanakkale'de lise öğrencileri üzerine bir araştırma. Selçuk İletişim, 9, 2, 27-50.

Dinçel E, 2006. Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Dokuyan M, 2016. 12. Sınıf öğrencilerinde algılanan anne-baba tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, 2, 1-21.

Donat-Bacı S, 2011. Çocuk ve ergenlerde şiddet ve saldırganlığın önlenmesi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Duba JD, Graham MA, Britzman M, Minatrea N, 2009. Introducing the "basic needs genogram" in reality therapy-based marriage and family counseling. International Journal of Reality Therapy, 28, 2, 15-19.

Duman N, 2000. Ankara liselerinde çeteye katılma potansiyeli olan öğrenci grupları ve okul sosyal hizmeti. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Duque LF, Klevens J, Ramirez C, 2003. Overlap and correlates of different types of agression among adults: Results from a cross-sectional survey in Bogota´, Colombia. Agressive Behavior, 29, 3, 191-201.

Durlanık HK, 2019. Orta çocukluk döneminde algılanan ebeveyn tutumları, aile aidiyeti ve empatik eğilimler arasındaki ilişkiler ve bunların bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Duru E, 2007. Sosyal bağlılık ölçeği' nin Türk kültürüne uyarlanması. Eurasian Journal of Educational Research, 26, 85-94.

Duru E, 2015. Genel aidiyet ölçeği' nin psikometrik özellikleri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5, 44, 125-35.

Emiroğlu Z, 2018. Examining the effects of basic psychological needs and life satisfaction levels on tendencies to violence of 10-14 aged middle school students. Master Thesis, Yeditepe University, Institute of Educational Sciences, İstanbul.

Ergil D, 2001. Şiddetin kültürel kökenleri. Bilim ve Teknik, 399, s.40-1.

Erkiner D, 2012. Lise 1. Sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Erol N, 2006. Televizyondan okula şiddet. In: Okullarda şiddet ve çocuk suçluluğu eğitim ve şiddet. Ed: Erçetin Ş, Ankara, Hegem Yayınları, s. 41-62.

Eryalçın M, Duyan V, 2016. Suça sürüklenen çocuk ve gençler. 1. Baskı. İstanbul, Yeni İnsan Yayınevi, s.81-117.

Fager J, Boss S, 1998. Peacefull schools. United States, Northwest Regional Educational Laboratory's Indormation Services, s.11.

Gander MJ, Gardiner HW, 2004. Çocuk ve ergen gelişimi. 5. Baskı. Ankara, İmge Kitabevi, s.440.

Genç Y, 2016. Gençleri fiziksel şiddete iten sebepler, öğrenme yolları ve şiddet eğilimleri. The Journal of Academic Social Science Studies, 44, 51-62.

Gençoğlu C, Kumcağız H, Ersanlı K, 2014. Ergenlerin şiddet eğilimine etki eden ailevi faktörler. Electronic Turkish Studies, 9, 2, 639-52.

George D, Mallery P, 2020. Ibm statistics 26 step by step: a simple guide and reference. 16. Basım. New York, Routledge, p. 114-15.

Gök E, 2019. Öznel iyi oluşun yordanmasında psikolojik ihtiyaçların karşılanması, aile aidiyeti ve ebeveyn algısı rolünün incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Göldağ B, 2015. Öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyleri ve değer algıları. TÜBAV Bilim Dergisi, 8, 4, 1-15.

Gözütok D, 2008. Eğitim ve şiddet. Ankara, Gazi Kitabevi, s.5-247.

Gudžinskienė V, Burvytė S, 2017. Lack of positive socialisation as a precondition for adolescent aggression. In: Towards Research-Based Education An Edited Collection of Research Studies. The Publishing House of the Lithuanian University of Educational Sciences, s.470-91.

Gül SK, Güneş İD, 2009. Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. Sosyal Bilimler Dergisi, 11,1, 79-101.

Güler D, Ulutak N, 1992. Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile. Kurgu Dergisi, 11, 51-76.

Güler YE, 2014. Ergen futbolcularda şiddet eğilimi ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi (Ankara ili örneği). Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

Güneş A, 2018. Aile ile bağlanma aidiyet. 7. Baskı. İstanbul, Timaş Yayınları, s.15-236.

Hagerty BM, Patusky K, 1995. Developing a measure of sense of belonging. Nurs res. 44, 9-13.

Hale WW, Valk IVD, Engels R, Meeus W, 2005. Does perceived parental rejection make adolescents sad and mad? The association of perceived parental rejection with adolescent depression and agression. Journal of Adolescent Health, 36, 6, 466-74.

Haskan Ö, 2009. Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Haskan Ö, Yıldırım İ, 2012. Şiddet eğilimi ölçeği' nin geliştirilmesi. Eğitim ve Bilim, 37, 163, 165-77.

Haskan-Avcı Ö, Yıldırım İ, 2014. Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29, 1, 157-68.

Haskan-Avcı Ö, Yıldırım İ, 2015. Ergenlerde şiddet eğiliminin görülme sıklığı. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 8, 1, 106-24.

İlik DA, 2019. Ergenlerde bağlanma stilleri ve aile aidiyetinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2016. Kadına yönelik şiddetle mücadele ulusal eylem planı (2016-2020), Ankara, s. 5.

Karaboğa F, 2018. Ebeveyn reddi algısı yüksek olan ergenlerin şiddet eğilimine yönelmesinde bağlanma biçiminin etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karasar N, 2014. Bilimsel araştırma yöntemi. 27. Basım. Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, s.78-81.

Kayaalp L, 2008. Ergenlikte kimlik ifadesi olarak şiddet. İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinliği, Adolesan Sağlığı II, Sempozyum Dizisi, 63, 33-39.

Kılıç R, 2006. Okullarda şiddetin önlenmesi ve azaltılması. In: Okullarda şiddetin önlenmesi, mevcut uygulamalar ve sonuçları. Ed: Gelbal S, Ankara, Türk Eğitim Derneği Yayınları, s. 25-48.

Kır İ, 2011. Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10, 36, 381-404.

Kızmaz Z, 2006. Okullardaki şiddet davranışının kaynakları üzerine kuramsal bir yaklaşım. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 30, 1, 47-70.

King V, Boyd LM, Thorsen ML, 2015. Adolescents' perceptions of family belonging in stepfamilies. Journal of Marriage and Family, 77, 3, 761-74.

King V, Boyd LM, 2016. Factors associated with perceptions of family belonging among adolescents. Journal of Marriage and Family, 78, 4, 1114-30.

King V, Boyd LM, Pragg B, 2018. Parent-adolescent closeness, family belonging and adolescent well-being across family structures. Journal of Family Issues, 39, 7, 2007-36.

Koç M, 2004. Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1, 17, 231-56.

Koçyiğit M, 2014. Cinsiyete ve ait olma düzeylerine göre üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutumları. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Kuşat A, 2003. Bir değerler sistemi olarak "kimlik" duygusu ve Atatürk. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1, 15, 45-61.

Kürek E, 2012. Cinsel kimlik gelişiminde din eğitimin rolü. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Larsen D, Dehle C, 2007. Rural adolescent agression and parental emotional support. Adolescence, 42, 165, 25-50.

Leake VS, 2007. Personal, familial and systemic factors associated with family belonging for stepfamily adolescents. Journal of Divorce&Remarriage, 47, 1-2, 135-55.

Lezin N, Rolleri LA, Bean S, Taylor J, 2004. Parent-Child connectedness. Implications for research, interventions, and positive impacts on adolescent health. Santa Cruz, CA: ETR Associates.

López EE, Olaizola JH, Ferrer BM, Ochoa GM, 2006. Agressive and nonagressive rejected students: An analysis of their differences. Psychology in the Schools, 43, 3, 387-400.

Maslow A, 2001. İnsan olmanın psikolojisi. İstanbul, Kuraldışı Yayıncılık, s.8-217.

Mavili A, Kesen NF, Daşbaş S, 2014. Aile aidiyeti ölçeği: bir ölçek geliştirme çalışması. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 33, 29-45.

Mavili A, 2015. Ben ve ailem. 2. Basım, Konya, Atlas Akademi, s.9-115.

McGee C, 2003. Childhood experiences of domestic violence. Third Impression. London and New York, Jessica Kingsley Publishers, p.69.

Morsünbül Ü, Çok F, 2011. Bağlanma ve ilişkili değişkenler. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3, 3, 553-70.

Nair G, 2018. Aile-okul-sokak üçgeninde gençlik ve şiddet. 1. Basım. Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, s.1-160.

Oda B, 2014. 11–13 yaş grubundaki spor yapan ve yapmayan öğrencilerin iyimserlik ile saldırganlık düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Smasun.

Omidi R, Heidari K, Davari H, Espanani M, Poursalehi M, Naenini SE, Rastkerdar Z, Azizi A, Zakizadeh M, 2014. The relationships between environmental factors and violent behaviors in adolescent students of Isfahan, Iran. Int J Prev Med, 5, 2, 97-101.

Ögel K, Tarı I, Yılmazçetin-Eke C, 2005. Okullarda suç ve şiddeti önleme. İstanbul, Yeniden Yayınları, s.6-65.

Özer A, 2015. Göç ve aidiyet bağlamında Bulgaristan göçmenlerinde kimliğin yeniden inşası: Mersin örneği. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

Özgentürk İ, Karğın V, Baltacı H, 2012. Aile içi şiddet ve şiddetin nesilden nesile iletilmesi. Polis Bilimleri Dergisi, 14, 4, 55-77.

Özgür G, Yörükoğlu G, Baysan-Arabacı L, 2011. Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 2, 2, 53-60.

Özmen-Doğan S, 2014. İlköğretim öğrencilerinin aile bağları ve ailede şiddet görme durumunun benlik saygısı üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Öztürk HB, Ilgar MZ, Öztürk EE, 2014. Aile içi şiddetin akademik başarı ve saldırganlıkla ilişkisi. İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 3, 5, 115-68.

Patır-Erkek N, 2016. Yatılı ve gündüzlü eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Pehlivan Z, 2009. Spora katılan çocuklara yönelik ailelerin beklentileri, çocuklarda gözlenen davranış değişimleri ve spora katılımın önündeki engeller. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 7, 2, 69-76.

Resmi Gazete, 08.03.2012. 28239 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun".

Saki Ü, 2018. Üniversite öğrencilerinin aile aidiyet düzeylerinin spor ve farklı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Salvy SJ, Miles JN, Shih RA, Tucker JS, D'Amico EJ, 2016. Neighborhood, family and peer-level predictors of obesity-related health behaviors among young adolescents. J Pediatr Psychol, 42, 2, 153-61.

Silver ME, Field TM, Sanders CE, Diego M, 2000. Angry adolescents who worry about becoming violent. Adolescence, 35, 140, 663-9.

Şahin H, Erkal S, Arslan K. Üniversite öğrencilerinin aile aidiyetinin aile içi şiddete ilişkin görüşlerine ve bireysel özelliklerine göre karşılaştırılması.1.Uluslararası Sağlıklı Yaşam Kongresi, Özet Metin: s. 63-4, 12-13 Nisan 2018, İstanbul, Türkiye.

Sormunen M, Goranskaya S, Kirilina V, Bykachev K, Tossavainen K, 2018. Home and school responsibilities for children's health literacy development: the views of Finnish and Russian parents and teachers. Russian Journal of Communication, 10, 1, 70-90.

Soylu G, 2019. Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin yordayıcısı olarak yalnızlık düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Stone G, Dover A, 2007. An exploration of violent attitudes in adolescent males personal, family and environmental factors. Journal of Agression, Maltreatment&Trauma, 15, 2, 59-77.

TBMM, 2007. Çocuklada ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan (10/337, 343, 356, 357) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, Ankara, s.36-490.

Teyfur M, 2014. Basında yer alan okullarda şiddet ile ilgili olayların değerlendirilmesi. İlköğretim Online, 13, 4, 1311-30.

Tolan P, Guerra N, 1994. What works in reducing adolescent violence: an empirical review of the field. Third printing, Boulder, Center for the study and prevention of violence, p.4-36.

Türk Dil Kurumu, 2020. Erişim tarihi, 16.04.2020. Erişim adresi, https://sozluk.gov.tr/

Uçar T, Derya YA, Karaaslan T, Tunç ÖA, 2017. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve şiddet davranışları. Sted, 26, 3, 96-103.

Usta M, 2019. Aile işlevselliğinin psikolojik ihtiyaçları karşılamadaki rolü. Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 2, 2, 1-20.

Uz R, 2018. Okullarda şiddet. 1. Basım. Bursa, Sentez Yayıncılık, s.11-82.

Ünsal A, 1996. Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi. In: Cogito Şiddet. Ed: Solok Ö, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, s. 29-36.

World Health Organization, 2002. World Report On Violence And Health, Geneva, p.3-25.

Yalçın İ, 2004. Ailelerinden algıladıkları destek düzeyleri farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yalçın F, 2015. Çeşitli parametrelerde ortaöğretim öğrencilerinin saldırganlık ve şiddet eğilim düzeylerinin belirlenmesi (Aydın ili İncirliova ilçesi örneği). Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yalçın M, Yalçın M, 2018. Sosyal medya kullanımı ve aile içi iletişim ilişkisi: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11, 57, 738-43.

Yavuz A, 2019. Aydın ilinde ortaöğretim kurumlarında şiddet eğiliminin yordayıcıları ve Şiddeti Önleme Eylem Planı' nın işlevselliği. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Yavuzer H, 2019. Ana-baba ve çocuk. 29. Basım. İstanbul, Remzi Kitabevi, s.26-256.

Yavuzer Y, Gündoğdu R, Dikici A, 2009. Teachers' perceptions about school violence one Turkish city. Journal of School Violence, 8, 1, 29-41.

Yeter Sİ, 2019. Üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeylerinin aile aidiyeti ve manevi yönelimlerine göre yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım T, 2012. Şiddetsizlik eğitimi programının lise öğrencilerinin saldırganlık eğilimleri, empati düzeyleri ve şiddetsizliğe ilişkin görüşleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yörükoğlu A, 2012. Gençlik çağı. 14. Basım. İstanbul, Özgür Yayınları, s.13-320.

Yörükoğlu A, 2018. Çocuk ruh sağlığı. 38. Basım. İstanbul, Özgür Yayınları, s.125-402.

Yusufoğlu ÖŞ, Cerev G, 2019. Gençlerde aidiyet düzeyinin akademik başarıya etkisi: Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29, 2, 289-302.

Zastrow C, 2014. Sosyal hizmete giriş. 2. Baskı. Ankara, Nika Yayınevi, s. 261-71.

Zastrow C, Kirst-Ashman K.K, 2014. İnsan davranışı ve sosyal çevre 1. 1. Baskı. Ankara, Nika Yayınevi, s.395-563.

7. EKLER

EK-A: Kişisel Bilgi Formu

Bu anket Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında Doç. Dr. Nur Feyzal KESEN danışmanlığında yürütmekte olduğum yüksek lisans tezinde kullanılmak üzere lise öğrencilerinin aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılmaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bilgileriniz yalnızca yayın amacıyla kullanılacak olup gizli tutulacaktır. Sizden sorulara içtenlikle cevap vermeniz beklenmektedir. Katılımınız için teşekkür ederim.

Sultan KİREMİTCİ

Anket No: ……

1. Cinsiyetiniz nedir? ( ) Kadın ( ) Erkek
2. Yaşınız nedir?.....
3. Eğitim gördüğünüz okulun ismini yazınız. (……)
4. Siz dahil kaç kardeşsiniz? (…….)
5. Ailenizin toplam aylık gelirini yazınız. (……..)
6. Yaşamınızın çoğunu geçirdiğiniz yeri işaretleyiniz.

   ( ) il ( ) ilçe ( ) köy/kasaba
7. TV ve interneti ne sıklıkla kullanmaktasınız?

   ( ) Her gün ( ) Haftada birkaç kez ( ) Arada sırada
8. Ailenizle ne sıklıkla zaman geçirmektesiniz?

   ( ) Nadiren ( ) Genellikle ( ) Sık sık
9. Herhangi bir sportif, kültürel aktiviteyle düzenli olarak ilgileniyor musunuz?

   ( ) Evet ( ) Hayır
10. Eğitiminize devam ederken nerede yaşıyorsunuz?

    ( ) Ailesi yanında ( ) Ailesi yanında değil (Yurtta,Öğrenci evinde vb.)
11. Anne ve babanızın yaşam durumu nedir?

( ) Anne ve baba sağ ( ) Anne ölü baba sağ

( ) Baba ölü anne sağ ( ) Anne ve baba ölü

12. Annenizin eğitim durumunu işaretleyiniz.

( ) Okur yazar değil ( ) Okur yazar ( )İlkokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( )Yüksekokul mezunu

13. Babanızın eğitim durumunu işaretleyiniz.

( ) Okur yazar değil ( ) Okur yazar ( )İlkokul mezunu

( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( )Yüksekokul mezunu

14. Annenizin (sağ ise) çalışma durumu nedir?

( ) Çalışıyor ( ) Çalışmıyor

15. Babanızın (sağ ise) çalışma durumu nedir?

( ) Çalışıyor ( ) Çalışmıyor

16. Ailenizin yapısına en uygun seçeneği işaretleyiniz.

( ) Geniş aile ( ) Çekirdek Aile ( )Parçalanmış Aile

17. Anne ve babanızın birliktelik durumunu işaretleyiniz (her ikiside sağ ise).

( ) Birlikte ( ) Ayrı/ Boşanmış

18. Ailenizin size karşı tutumu nasıldır?

( )Demokratik ( )Otoriter ( )İlgisiz ( )Aşırı ilgili-aşırı koruyucu

19. Aile içerisinde şiddete maruz kaldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

20. Cevabınız evet ise ne sıklıkla?

( ) Nadiren ( ) Genellikle ( ) Sık sık

21. Aile içerisinde şiddete tanık oldunuz mu?

( ) Evet ( ) Hayır

22. Cevabınız evet ise ne sıklıkla?

( ) Nadiren ( ) Genellikle ( ) Sık sık

23. Okulda şiddete maruz kaldınız mı?

( ) Evet ( ) Hayır

24. Cevabınız evet ise ne sıklıkla?

( ) Nadiren ( ) Genellikle ( ) Sık sık

25. Okulda şiddete tanık oldunuz mu?

( ) Evet ( ) Hayır

26. Cevabınız evet ise ne sıklıkla?

( ) Nadiren ( ) Genellikle ( ) Sık sık

27. İnternette veya TV de şiddete tanık oldunuz mu?

( ) Evet ( ) Hayır

28. Cevabınız evet ise ne sıklıkla?

( ) Nadiren ( ) Genellikle ( ) Sık sık

EK-B: Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ)

Açıklama: *Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyarak düşüncelerinizi (**X**) işareti ile belirtiniz. İfadelerin doğrusu veya yanlışı yoktur. Bu nedenle ifadeyi okuduğunuzda aklınıza gelen ilk cevap sizin tutumunuzu en iyi yansıtan olacaktır. Lütfen bir ifadeyi okuduktan sonra aklınıza ilk gelen seçeneği işaretleyiniz. İşaretsiz ifade bırakmayınız. Size verilen kâğıt üzerine adınızı yazmayınız, kimliğinizi belirtecek herhangi bir işaret koymayınız.*

	Sorular	**Hiç katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Tamamen katılıyorum**
1.	Aileme güçlü bir şekilde bağlılık hissediyorum.					
2.	Ailemde hayır deme hakkımız hep korunur.					
3.	Ailemin önemli bir parçasıyım.					
4.	Ailemin beni desteklediğini hissediyorum.					
5.	Ailemde birçok kişi benim için bazı zevklerinden vazgeçmez.					
6.	Ailemde kendimi değerli hissediyorum.					
7.	Ailemin bana güvendiğini hiç hissetmedim.					
8.	Ailemin bana saygı gösterdiğini hep görmüşümdür.					
9.	Ailemde kararları birlikte almayız.					
10.	İhtiyaç içinde ve hasta olduğumda ailem hemen destek olur.					
11.	Ailemle birlikte zaman geçirebiliyoruz.					
12.	Kendimi evimde ve ailemle birlikte mutlu hissetmiyorum.					
13.	Sevgi ve hoşgörü ailemin önemli bir parçasıdır.					
14.	Ailem bana özen gösterir.					
15.	Bende aileme özen gösteririm.					
16.	Ailemde eleştiri hakkımız özenle korunur.					
17.	Bir daha dünyaya gelsem aynı ailede doğmak isterdim.					

EK-C: Şiddet Eğilimi Ölçeği- Örnek Maddeler

Aşağıdaki cümlelerin karşısındaki boşluklardan size en uygun olanını (X) şeklinde işaretleyiniz.				
		Hiçbir Zaman	**Baz en**	**Her Zaman**
1.	Birine çok öfkelendiğimde onun canını acıtmak isterim.			
3.	Şiddet içeren filmler izlemekten hoşlanırım.			
4.	Biriyle tartışırken içimden onu yumruklamak gelir.			
12.	Birinin diğerini dövmesini izlemekten zevk alırım.			
13.	Rakip olduğum kişileri kaba kuvvetle alt etmek isterim.			
14.	Birine fikrimi kabul ettiremezsem üstüne yürürüm.			
16.	Öfkelendiğimde karşımdakine zarar verdiğim olur.			
17.	Bazı insanlara karşı fiziksel güç kullanmak gereklidir.			
18.	Benden küçüklerin canını acıttığım olur.			

EK-D: Etik Kurul Onayı

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

Sayı:

Tarih: 30/10/2019

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı tarihi:	30.10.2019
Toplantı no:	02
Proje no:	14399
Karar no:	2019/14399

Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Doç. Dr. ***Nur Feyzal KESEN "Lise öğrencilerinde aile aidiyeti ve şiddet eğitimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*** " adlı çalışması görüşüldü. Çalışma etik açıdan uygun bulunmuştur.

Doç. Dr. Handan ERTAŞ (Üye)

Prof . Dr. Didem ÖNAY DERİN (Başkan)

Doç. Dr. Nur FEYZAL KESEN (Üye)
KATILMADI

Dr. Öğr. Üyesi Emel FİLİZ (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Emine ERGİN(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Gülperi DEMİR (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Bihter AKIN(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan LÖK (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Özden KUŞCU(Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Seyhan ÇANKAYA (Üye)

Arş Gör Dr. Cengiz ÇELİK (Üye)
İZİNLİ

Dr. Öğr. Üyesi Sinan AKÇAY(Üye

EK-E: Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.23647830 29.11.2019
Konu: Araştırma İzni (Sultan KİREMİTCİ)

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22.08.2017 tarihli ve 2017/25 sayılı Genelgesi.
b) 18/11/2019 tarihli ve 42933958-100-E.22926 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Sultan KİREMİTCİ'nin "Lise Öğrencilerinde Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Seydişehir ilçesinde bulunan resmi ve özel ortaöğretim kurumlarının 11 ve 12. sınıflarında eğitim gören öğrencilere eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2019-2020 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2019-2020 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Seyit Ali BÜYÜK
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:
1-Genelge (2 Sayfa)
2-Veli Onam Formu (1 Sayfa)
3-Kişisel Bilgi Formu (2 Sayfa)
4-Aile Aidiyeti Ölçeği(1 Sayfa)
5-Şiddet Eğilimi Ölçeği (1 Sayfa)

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No: 4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: http://konya.meb.gov.tr
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr
Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci IŞIK VHKİ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 4b44-e936-35bf-800b-6fe2 kodu ile teyit edilebilir.

EK-F: Şiddet Eğilimi Ölçeği Kullanım İzni

ozlem haskan 23.10.2019
Alıcılar: ben

Ölçeği araştırmanızda kullanabilirsiniz. 10. madde reverse olup tersinden puanlanıyor. Alt ölçek bulunmayıp toplam puana göre değerlendiriliyor. Detayı bilgilere Eğitim ve Bilim dergisindeki makalemizden ulaşabilirsiniz.
Dilerseniz size orjinal formu da gönderebilirim.
İyi çalışmalar dileklerimle.

ozlem haskan <ozlemhaskan@gmail.com>, 23 Eki 2019 Çar, 10:20 tarihinde şunu yazdı:

Alıntılanan metni göster

Sultan KIREMITCI 23.10.2019
Alıcılar: ozlem

Teşekkür ederim hocam. Ölçeğin orijinal formunu göndermenizden memnun kalırım.

23 Eki 2019 Çar 10:23 tarihinde ozlem haskan <ozlemhaskan@gmail.com> şunu yazdı:

Alıntılanan metni göster

8. ÖZGEÇMİŞ

Sultan KİREMİTCİ, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünden 2018 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır. 2020 yılı Mart ayı itibariyle Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak başladığı görevine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.